

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

*Золоті імена
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова
(1865-2015)*

Науковий довідник

2-ге видання, перероблене і доповнене

Одеса
ОНУ
2016

УДК 378.4(477.74-2)(035)''1865/2015''
ББК 583(4Ук-4Од)5/7я2
3-814

Науковий редактор
проф., д-р політ. наук І. М. Коваль

Упорядники:
М. О. Подрезова, В. В. Самодурова

Бібліографічний редактор:
А. П. Бахчиванжи

Рекомендовано до друку вченою радою ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 7 від 31 березня 2015 р.

Золоті імена Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1865—2015) : наук. довідник / ОНУ ім. І. І. Мечникова, Наукова б-ка ; наук. ред., авт. вступ. ст. І. М. Коваль ; упоряд. : М. О. Подрезова, В. В. Самодурова ; бібліогр. ред. А. П. Бахчиванжи. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Одеса : ОНУ, 2016. — 206 с.
ISBN 978-617-689-154-3

Довідник «Золоті імена Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1865—2015)» присвячено 150-й річниці ОНУ імені І. І. Мечникова і містить близько 100 всесвітньо відомих імен професорів і випускників університету, які увійшли в численні словники і довідники, що відображають внесок вчених у світову науку. Серед них є фундатори нових наукових вчень, основоположники наукових теорій і методик, засновники наукових шкіл і першовідкривачі нових наукових явищ. Усі категорії науковців були авторами наукових ідей, перевірених часом, ідей, які залишилися живими і плідними і сьогодні.

Матеріали довідника представляють значний інтерес як для фахівців, викладачів, студентів університету, так і для всього наукового та освітянського суспільства.

УДК 378.4(477.74-2)(035)''1865/2015''
ББК 583(4Ук-4Од)5/7я2

ISBN 978-617-689-154-3

© ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2016
© Наукова бібліотека, 2016

Зміст

<i>Коваль І. М.</i>	
Шанувати минуле, жити в сьогоденні, творити майбутнє... ..	5
Лауреати Нобелівської премії	
Професор І. І. Мечников.	9
Номінанти на здобуття Нобелівської премії.	15
Академіки	25
Члени-кореспонденти.	77
Наукові діячі	125
Додатки	191
Додаток 1. Алфавітний покажчик імен	192
Додаток 2. Премії імені видатних вчених, які присуджує Національна академія наук України	194
Додаток 3. Список професорів і випускників за галузями наук	195
Список використаних джерел	202

*Шанувати минуле,
жити в сьогоденні,
творити майбутнє...*

*Якщо я бачив далі за інших, то лише
тому, що стояв на плечах титанів.*

I. Ньютон

(Лист Р. Гуку. 15 лютого 1676 р.)

На початку третього тисячоліття, що
розгорнуло нову сторінку в істо-
рії Одеського національного університету імені
І. І. Мечникова, ми відзначаємо величну подію —
його 150-літню річницю. За цією датою стоїть плідна
та багатогранна діяльність науковців і випускників
у різні періоди: від Новоросійського університету
до сьогодення. За часів створення та становлення
університету в його житті було досить непростих
моментів, але він вміло подолав усі ці складнощі і
зараз є одним із лідерів вітчизняної і міжнародної
освітянської діяльності.

Науковий довідник «Золоті імена Одеського
національного університету» поділений на декіль-
ка підрозділів за формальними ознаками, за якими
можна судити про внесок вчених у світову науку:
лауреати та номінанти Нобелівської премії, акаде-

міки, члени-кореспонденти академії наук та інші наукові діячі.

Насамперед, у золотий фонд випускників та професорів, що примножили славу наукової школи університету, ввійшли лауреати та номінанти однієї з найбільш престижних міжнародних премій світу – Нобелівської премії. Ця нагорода щорічно присуджується за видатні наукові досягнення, революційні винаходи, «внесок в загальнолюдський прогрес». У наш час Нобелівська премія широко відома як вища відзнака людського інтелекту. У важливості цієї нагороди відіграють роль суворі правила відбору номінантів, які регулюються статтями Нобелівського фонду та цілорічна діяльність спеціальних комітетів по підготовці до виборів лауреатів кожного наступного року.

У 1908 р. лауреатом цієї нагороди став найвідоміший зоолог свого часу, один із засновників науки ембріології, піонер блискучого застосування порівняльно-біологічного методу у вивченні ряду актуальних питань патології, професор І. І. Мечников. Не будучи лікарем, він створив першу плідну теорію імунітету і збагатив біологію та медицину багатьма відкриттями і висновками великого теоретичного і практичного значення. У 1945 р., з нагоди 100-літньої річниці вченого, Одеський державний університет отримав ім'я І. І. Мечникова.

Інформація про номінантів на здобуття Нобелівської премії залишається таємницею для суспільства протягом 50 років. В оприлюдненому «Каталозі висувань» за період з 1901 по 1963 рік серед

претендентів можна знайти імена випускників та співробітників Одеського університету.

До золотих імен Одеського національного університету імені І. І. Мечникова можна віднести академіків як вчених, які збагатили науку працями першорядного наукового значення.

Ще одна важлива когорта золотого фонду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова — це члени-кореспонденти академії наук. Університет до свого особистого складу залучив та виховав плеяду блискучих науковців, які примножили науку визначними науковими працями. Діяльність цих подвижників багато в чому сприяла підняттю університету до стандартів світової науки.

Серед академіків та членів-кореспондентів ми зустрічаємо багато визнаних міжнародною науковою спільнотою імен, які поряд з вітчизняними на той час академіями були обраними в закордонні академічні товариства. Серед почесних членів академії наук ми знаходимо славетні імена М. Ф. Гамалії та І. М. Сеченова.

Окремий підрозділ складають наукові діячі, які прославилися на батьківщині своїми видатними науковими досягненнями і стали помітними фігурами у новаторському впровадженні вдалих авторських ідей та їх рішень. Деякі з них були творцями фундаментальних теорій, розробниками нових наукових проблем, винахідниками та творцями нових унікальних пристроїв та механізмів для наукових дослідницьких робіт, творцями теоретичних розділів

у науці, відкривачами, що пояснили наукові явища, або розробили приватні питання. Від їхніх славних імен ведуть свій родовід численні наукові школи, активно працюючи сьогодні не тільки в Одесі, але й в цілому ряді міст світу.

Поява представленого читачеві довідника є продовженням доброї університетської традиції: через погляд у минуле підтримувати історичну пам'ять, цей безцінний капітал, дорогий нашому серцю і розуму для того, щоб краще пізнавати сьогодні, розкривати процес формування національної самосвідомості, розвивати науку та освіту.

*І. М. Коваль,
професор, доктор політичних наук*

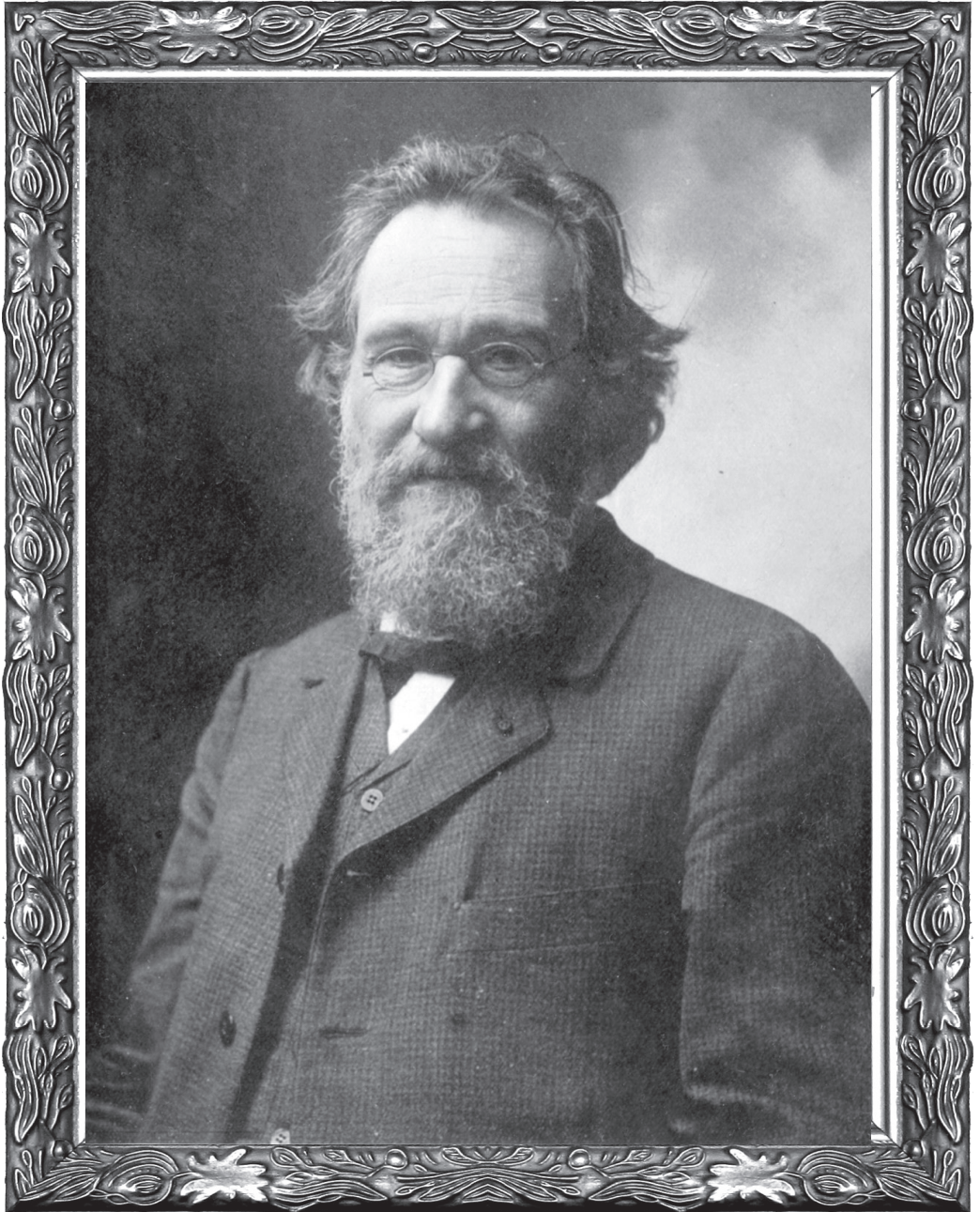
*Лауреати
Нобелівської премії*

Професор І. І. Мечников

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Ілля Ілліч Мечников

**Нобелівська премія 1908 р. в галузі біології
та медицини за праці з імунітету**

Мечников Ілля Ілліч (1845-1916) – біолог, фізіолог. Доктор наук (1868). Академік, почесний член Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук (1902).

Один із засновників еволюційної ембріології, порівняльної патології, мікробіології та імунології. Розробив теорії зародкових листків, походження багатоклітинних організмів, а також фагоцитарну теорію імунітету. Відкрив явище внутрішнього клітинного травлення. Доцент (1867-1868), професор Новоросійського університету (1870-1882). До 1883 р. займався переважно зоологічними й ембріологічними дослідженнями найпростіших тварин. Принципове відкриття (в ембріональному розвитку безхребетних формуються ті ж зародкові листки, що і у хребетних тварин) лягло в основу магістерської дисертації «Історія ембріонального розвитку *Seriola*». Під час роботи на кафедрі зоології в Новоросійському університеті продовжував свої дослідження з вивчення розвитку губок, голкошкірих і медуз, що призвело до формування концепції походження багатоклітинних тварин («теорія фагоцителли»).

Зробив внесок у розвиток сільськогосподарської науки, надавши їй істотну допомогу у зв'язку з масовим розмноженням комах-шкідників у Херсонській та Київській губерніях. Вперше застосував біологічний метод захисту рослин від зараження патогенним грибом хлібного жука і бурякового довго-

носіка (1879). Продовжуючи дослідження в області порівняльної ембріології, зробив узагальнюючі висновки і, зокрема, висловив свою теорію «паренхімелли», що є істотним етапом у розвитку вчення про походження багатоклітинних тварин. Звернув увагу на розробку проблеми внутрішньоклітинного травлення і в зв'язку з цим заклав основу нової галузі сучасної біології – експериментальної морфології. Виявив внутрішньоклітинне травлення у вільних, рухливих клітинах сполучної тканини – так званих амебоцитах, що стало першою ланкою ланцюга спостережень і думок, які привели до створення вчення про фагоцитоз і основам вчення про захисні властивості крові. Перші основи фагоцитарної теорії імунітету були представлені в доповіді «Про цілющі сили організму», з якою він виступив на З'їзді російських натуралістів і лікарів, що відбувся в Одесі (1883).

Організував (разом із М. Гамалією) першу в Росії Одеську бактеріологічну станцію (нині – Одеський науково-дослідний інститут вірусології та епідеміології імені І. І. Мечникова) (1886-1887). Завідував лабораторією в Інституті Пастера в Парижі (1888-1916; заступник директора інституту з 1905 р.).

З величезною пристрастю вчений відстоював основи фагоцитарної теорії імунітету в своїх працях, найважливішими з яких стали «Лекції про порівняльні патології запалення» (1892) і «Несприйнятливність до інфекційних хвороб» (1901). Для більшої переконливості в наукових дискусіях на користь своєї теорії заразив себе вірулентною культурою холерних вібріонів і кров'ю хворого поворотним тифом.

В результаті цих дослідів він сам захворів поворотним тифом, але при цьому довів, що фагоцитарні клітини відіграють важливу роль в антитоксичному імунитеті, а макрофаги, здатні поглинати токсини, можуть самі активно виробляти антитоксичні речовини. Використавши, як піддослідних, тварин антропоїдних мавп, встановив ряд фактів, які висвітлюють патогенез захворювання, формування імунітету і роль фагоцитозу як у розвитку несприйнятливості, так і в подоланні інфекції.

За вивчення імунної системи одержав звання лауреата Нобелівської премії в галузі медицини та фізіології (1908). НАН України з 1995 р. заснувала премію імені І. І. Мечникова. Російська АН з 1996 р. започаткувала премію на його честь. Його ім'ям названо Одеський національний університет (1945).

*Номінанти
на здобуття
Нобелівської премії*

Золоті імена ОШУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Леонід Ісаакович Мандельштам

НОМІНАНТ 1930 р.

Висувався в кандидати на Нобелівську премію за відкриття комбінаційного розсіювання світла

Мандельштам Леонід Ісаакович (1879-1944) – фізик. Доктор натуральної філософії (1902). Академік Академії наук СРСР (1929; член-кореспондент Академії наук СРСР з 1928 р.).

Виконав основоположні дослідження по нелінійним коливанням. Відкрив (спільно з Г. С. Ландсбергом) комбінаційне розсіювання світла на кристалах.

Випускник Новоросійського університету (1899), приват-доцент Новоросійського університету (1914-1918). Основні праці присвячені розсіюванню світла. Займався питаннями радіотехніки і одночасно працював науковим консультантом одного з телеграфних заводів. Розробив метод параметричного збудження електричних коливань та запропонував радіо-інтерференційний метод. Був професором фізики новоствореного Одеського політехнічного інституту (1918-1921). З 1925 р. став професором Московського університету, фактично заново створивши там фізико-математичний факультет. З 1934 р. працював у Фізичному інституті АН СРСР. Лауреат Ленінської премії (1931), премії імені Д. І. Менделєєва (1936), Сталінської премії (1942). Російська АН із 1994 р. започаткувала премію імені Л. І. Мандельштама. На його честь названий кратер на зворотному боці Місяця.

Золоті імена ВСУ імені І.І. Мелникова (1865-2015)

Володимир Петрович Філатов

НОМІНАНТ 1950 р.

***Висувався в кандидати на Нобелівську премію
за праці з фізіології та медицини,
за створення методу пересадки рогівки ока***

Філатов Володимир Петрович (1875-1956) – лікар, офтальмолог, хірург, винахідник, поет, художник, мемуарист. Доктор наук (1908). Дійсний член Академії наук УРСР (1939). Академік Академії медичних наук СРСР (1944).

Засновник української офтальмологічної школи.

Професор Новоросійського університету (1911-1919). Основні наукові праці присвячені проблемам офтальмології та вивченню біогенних стимуляторів. Запропонував новий оригінальний метод відновної хірургії – пластику на круглому шкірному стеблі (1917). Науково обґрунтував і практично розробив операцію пересадки рогової оболонки ока (1924). Вдосконалив техніку операції часткової наскрізної кератопластики. Розробив новий метод лікування очей – тканинну терапію. В Одеському медичному інституті керував кафедрою очних хвороб (1919-1956). Засновник та перший директор (1936-1956) Інституту очних хвороб і тканинної терапії Національної академії медичних наук України, який носить його ім'я. На території інституту встановлено пам'ятник його засновнику. За відкриття і наукові досягнення ім'я академіка внесено до Зали слави світової офтальмології.

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Наумович Фрумкін

НОМІНАНТ 1946, 1962, 1963 рр.

Висувався в кандидати на Нобелівську премію за пояснення поверхневих явищ на електродах в розчині і їх зв'язку зі швидкістю хімічної реакції (кінетика електродних процесів)

Фрумкін Олександр Наумович (1895-1976) – хімік, фізико-хімік. Доктор наук. Академік Академії наук СРСР (1932). Член Національної академії наук США (1969).

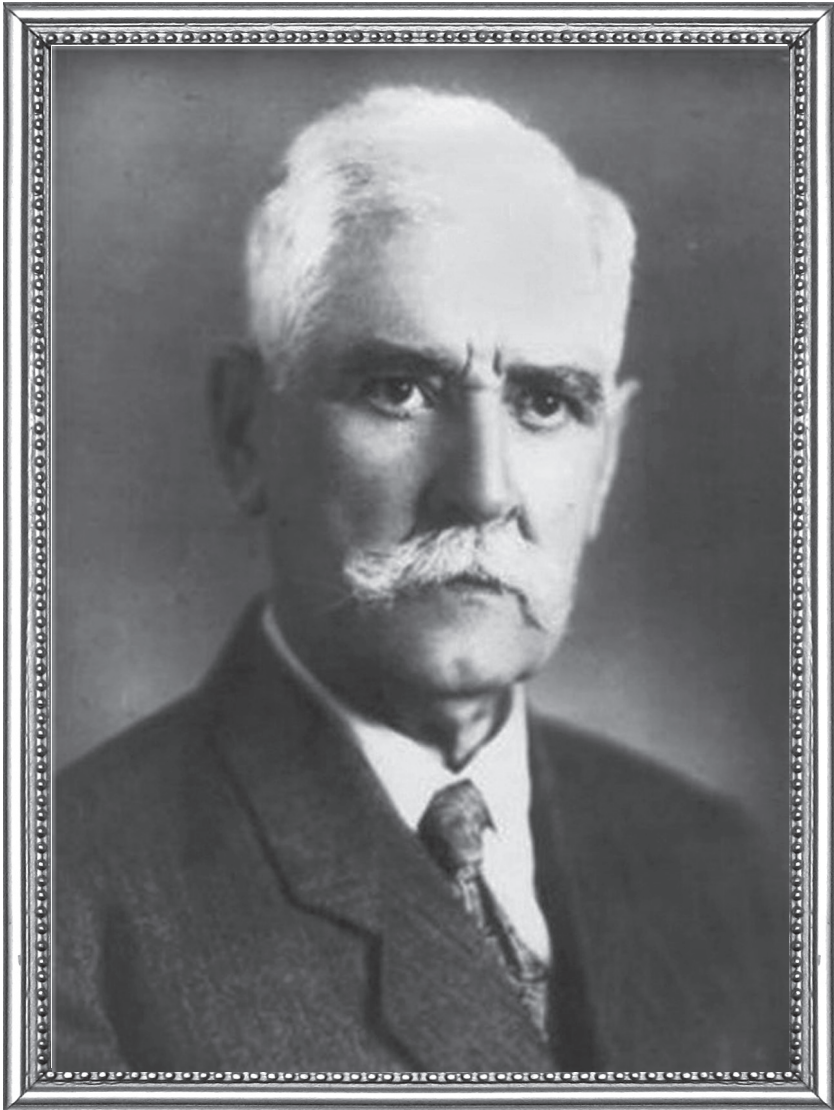
Автор основоположних робіт у сучасній електрохімії, засновник електрохімічної кінетики, один із авторів сучасного вчення про електрохімічні процеси, творець вітчизняної електрохімічної наукової школи. Організатор науки.

Випускник Новоросійського університету (1915), працював у фізико-хімічній лабораторії професора О. Н. Саханова в Новоросійському університеті (1917-1920). Першою опублікованою роботою в галузі стереохімії стала стаття 1917 р. про рух крапель ртуті під впливом електричного струму. В 1920 р. був професором ІНО в Одесі. Завідував кафедрою електрохімії Московського державного університету (1933-1976). Директор Інституту фізичної хімії АН СРСР (1939-1949) та Інституту електрохімії АН СРСР (тепер імені О. М. Фрумкіна) (1958-1976). Іноземний член кількох наукових товариств світу. Лауреат державних премій (1931, 1941, 1949, 1952). Герой Соціалістичної Праці (1965). Лауреат Палладієвої медалі Американського електрохімічного товариства.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Георгій Леонтійович Стадніков

НОМІНАНТ 1957 р.

Висувався в кандидати на Нобелівську премію за праці з хімії горючих сланців, асфальтових порід, вугілля, торфу та нафти

Стадніков Георгій Леонтійович (1880-1973) – хімік. Доктор наук.

Основні праці в галузі органічної хімії і вуглехімії. Зробив великий внесок в органічну теорію походження вугілля і нафти.

Професор Новоросійського університету (1913-1919). Відкрив спільно з Н. Д. Зелінським, названу їх іменами, реакцію отримання альфа-амінокислот (1906). У 1909 р. за роботи над амінокислотами отримав вищу російську академічну нагороду в галузі хімічних досліджень – премію імені О. М. Бутлерова. Пояснив процес самозаймання вугілля і запропонував способи розпізнавання самозаймистих порід (1965). Встановив природу сапропелітів. Проводив дослідження вугілля, горючих сланців, асфальтів і нафти. З 1920 р. працював в Центральній хімічній лабораторії Вищої ради народного господарства СРСР (з 1931 р. – Науково-дослідний фізико-хімічний інститут імені Л. Я. Карпова) та в Інституті торфу (з 1926 р.). За відкриття методу осушення торфовищ та забезпечення, завдяки цьому, замерзаючого міста паливом, отримав славу рятувальника післяреволюційної Москви. Працював в Інституті горючих копалин АН СРСР (з 1935 р.). У 1938 р. репресований, засуджений на 20 років таборів і 5 років позбавлення в правах. Звільнений через 17 років. Реабілітований. Працював в Інституті нафти АН СРСР.

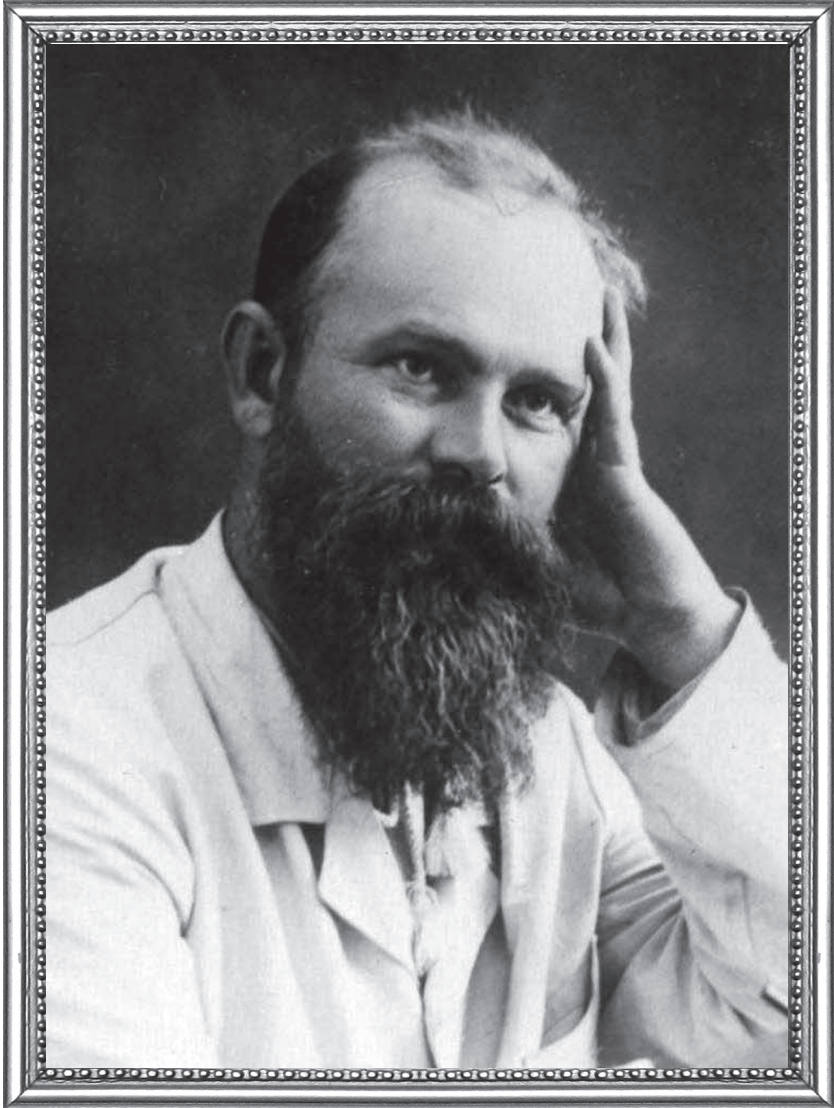
Академіки

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Микола Іванович Андрусов

**Андрусов Микола Іванович
(1861-1924)**

геолог, мінералог, палеонтолог

Доктор наук (1897). Дійсний член, ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по фізико-математичному відділенню (розряд геогнозії та палеонтології) (1914; член-кореспондент по фізико-математичному відділенню (фізичному розряду) з 1910 р.).

Один із перших дослідників морських неогенових відкладів Чорного моря та взаємному обміну вод Чорного та Середземного морів.

Випускник Новоросійського університету (1884), асистент, приват-доцент Новоросійського університету (1889-1893).

Працював у Петербурзькому (1893-1896), Юр'ївському (Тартуському) (1896-1904) та Київському (1905-1912) університетах. Професор Вищих жіночих курсів у Петербурзі, співробітник Геологічного комітету (1912-1914) та директор Геологічного музею Російської академії наук (1914-1918). Професор Таврійського університету (1918-1920). З 1921 р. працював у лабораторіях Сорбонни в Парижі та Карловому університеті в Празі. Лауреат Ломоносівської премії (1908).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Олексій Всеволодович Богатський

Богатський Олексій Всеволодович
(1929-1983)
хімік, хімік-органік

Доктор хімічних наук. Академік Академії наук УРСР (1976; член-кореспондент з 1972 р.). Голова Південного наукового центру Академії наук УРСР (1975).

Фахівець в галузі динамічної стереохімії, конформаційного аналізу гетероциклів, хімії фізіологічно активних речовин, хімії макроциклів.

Випускник Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1951), професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1968 р.).

Вивчав конфігурації та конформації гетероциклічних систем типу оксетанів, 2,3-діоксанів, 1,3-дитіанів, 1,3,2-діоксафосфоринанів (1960-1968). Відкрив каталітичну реакцію конденсації 1,3-гліколей з карбонільними сполуками і ефірами мінеральних кислот, що приводить до великого набору різноманітних гетероциклів. Розробив методи синтезу і вивчив структуру та комплексоутворюючі властивості макроциклічних поліефірів (краун-ефіри) і поліциклічних амінополіефірів (кріптанди). Одержав (1974) і впровадив (1978) у виробництво перший вітчизняний транквілізатор – феназепам. Заслужений діяч науки УРСР (1979). Лауреат державних премій (1980, 1991). Ім'я О. В. Богатського присвоєно Фізико-хімічному інституту АН УРСР (1984), який він очолював з 1977 р.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Олександрович Богомолець

**Богомолець Олександр Олександрович
(1881-1946)
біолог, патофізіолог**

Наймолодший в історії Російської імперії доктор медицини (1909). Академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю: патофізіологія (1929; президент ВУАН (1930-1936). Академік Академії наук УРСР (1936; президент Академії наук УРСР з 1936 по 1946 рр.). Академік Академії наук СРСР по відділенню математичних та природничих наук (біологія та патофізіологія (1932; віце-президент АН СРСР з 1942 по 1945 рр.). Академік Академії медичних наук СРСР (1944). Академік Академії наук Білоруської РСР (1939). Почесний академік Академії наук Грузинської РСР (1944).

Основоположник української школи патофізіології, ендокринології і геронтології, організатор науки.

Випускник Новоросійського університету (1907), приват-доцент кафедри загальної патології медичного факультету Новоросійського університету (1907-1911).

Засновник перших у Росії й Україні науково-дослідних закладів медичного профілю. Очолював створений ним Інститут експериментальної біології та патології та Інститут клінічної фізіології АН УРСР. З 1953 р. НАН України започаткувала премію імені О. О. Богомольця.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Микола Прокопович Василенко

Василенко Микола Прокопович
(1866-1935)
історик

Академік Української академії наук (1920; президент Всеукраїнської академії наук (ВУАН) з 1921 по 1922 рр.).

Один з родоначальників української історико-правничої науки.

Випускник Новоросійського університету (1905).

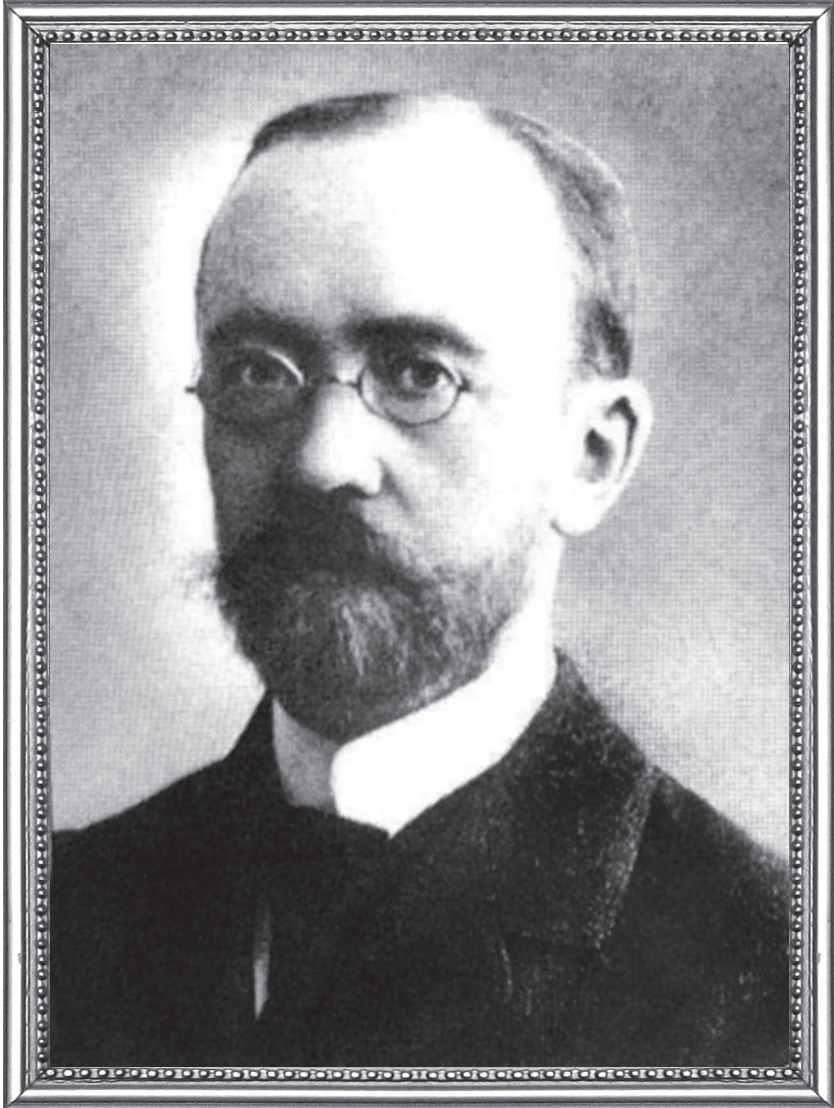
Науковий доробок присвячений історії держави і права, історії України, біографічним дослідженням. Дослідник оригінальних пам'яток правової культури українського народу. Член УЦР. Під час Гетьманату 1918 р. — голова Ради міністрів, міністр освіти, голова Державного Сенату. Брав участь у заснуванні Національної бібліотеки України, Державного українського архіву, Національного музею України, Національної галереї мистецтва. Послідовний прихильник ідеї автономії Української держави. За свої переконання був засуджений, відбував покарання як за часів імперської Росії (1908-1909), так і в радянські часи (1923-1924). Відділення історії, філософії та права НАН України з 1991 р. заснувало премію імені М. П. Василенка.

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Володимир Васильович Воронін

Воронін Володимир Васильович
(1870-1960)
лікар, патофізіолог

Доктор медичних наук (1897). Почесний академік Академії наук Грузинської РСР.

Основоположник грузинської наукової школи патофізіологів, яка об'єднувала представників експериментальної медицини та клініцистів.

Професор кафедри загальної патології на медичному факультеті Новоросійського університету (1908-1920).

Вніс значний вклад у вчення про капіляри, запалення, а також у розробку проблем фізіології і патології кровообігу. Роботи присвячені питанням патофізіології, мікробіології, епідеміології, застосуванню методів статистики і кібернетики в медицині. Очолював кафедру загальної патології і бактеріології медичного факультету, обирався деканом медичного факультету Новоросійського університету (1913-1916, 1918-1920). Серед численних учнів були: О. О. Богомолець, В. П. Філатов та ін. Професор Тбіліського медичного інституту (1923-1955). Одночасно керував відділом патофізіології та морфології нервової системи Академії наук Грузинської РСР (з 1944 р.). Заслужений діяч науки Української РСР (1940).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Микола Федорович Гамалія

**Гамалія Микола Федорович
(1859-1949)**

біолог, мікробіолог, епідеміолог

Доктор наук (1892). Почесний член Академії наук СРСР по відділенню математичних та природничих наук (розряд: мікробіологія) (1940; член-кореспондент Академії наук СРСР з 1939 р.). Академік Академії медичних наук СРСР (1945).

Один із основоположників вітчизняної мікробіології та профілактичної медицини.

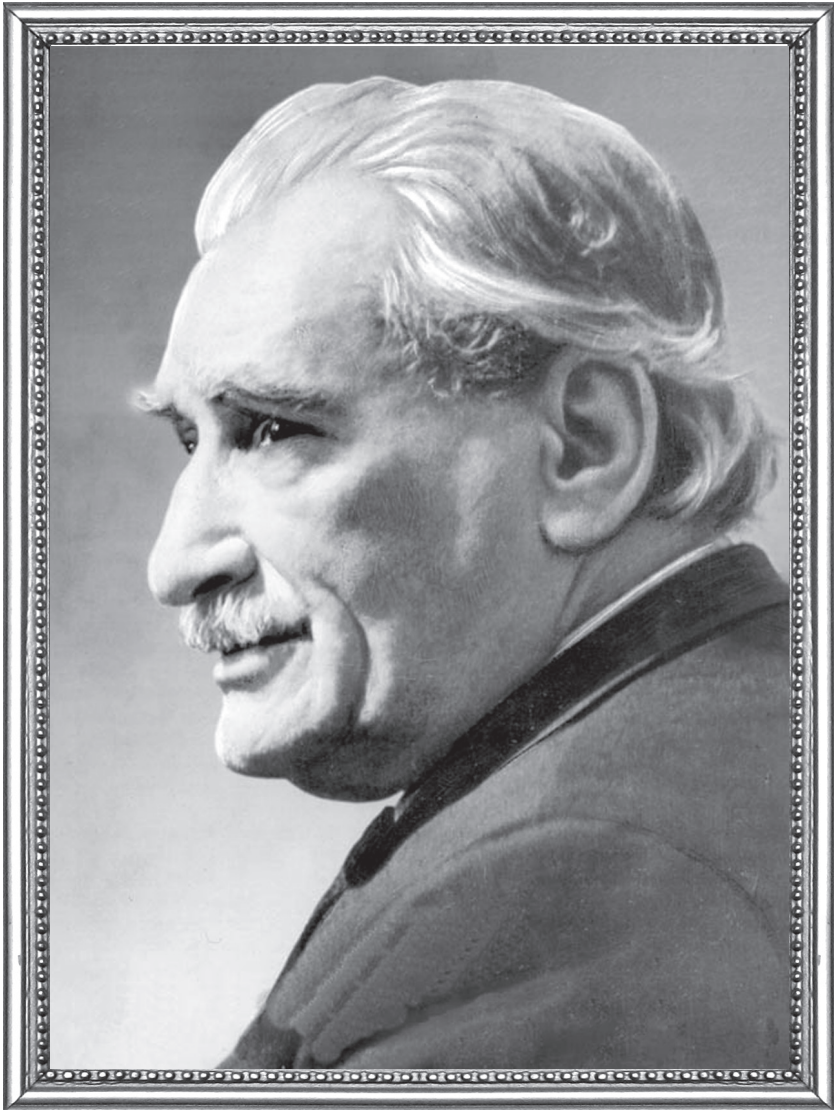
Випускник Новоросійського університету (1880).

Автор теорії інфекції, запалення, вірусної етіології злоякісних пухлин, спрямованої мінливості й еволюції мікроорганізмів, вчення про бактерійні отрути (токсини). Проявив велику мужність лікаря й ученого, провівши досліди на собі. Заснував разом з І. І. Мечниковим першу в Росії бактеріологічну станцію, був її директором (1899-1908). Науковий керівник Центрального інституту епідеміології і мікробіології (ЦЕМ) Наркомздраву РРСФР у Москві (1930-1938), завідувач лабораторією Інституту бактеріології, епідеміології та інфекційних захворювань (1939), який у 1944 р. був переданий АМН СРСР (подалі – Науково-дослідний інститут епідеміології та мікробіології РАМН імені М. Ф. Гамалії). Голова, згодом – почесний голова Всесоюзного товариства мікробіологів, епідеміологів та інфекціоністів. Заслужений діяч науки Української РСР (1934). Лауреат Державної премії СРСР (1943).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Лев Васильович Громашевський

**Громашевський Лев Васильович
(1887-1980)
лікар, епідеміолог**

Доктор соціальної медицини (1925). Академік Академії медичних наук СРСР (1944).

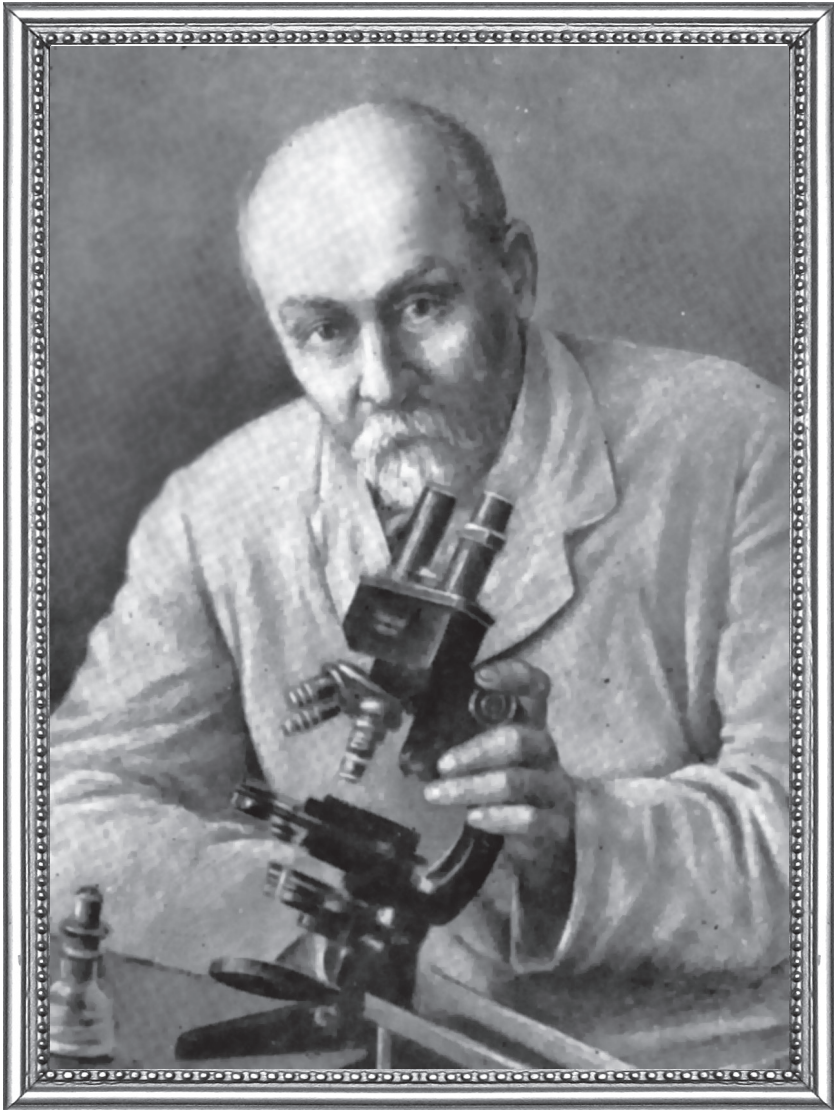
Розробник вчення про механізм передачі інфекції, автор класифікації інфекційних хвороб.

Випускник медичного факультету Новоросійського університету (1908).

Організатор системи санітарно-епідеміологічних станцій в СРСР. Асистент, професор, завідувач кафедри епідеміології та кафедри соціальної гігієни, ректор Одеського медичного інституту (1918-1928). Директор Дніпропетровського санітарно-бактеріологічного інституту (1931-1933). Директор Центрального інституту епідеміології і мікробіології Наркомату охорони здоров'я РРФСР. Директор Інституту інфекційних хвороб АМН СРСР (1948-1951). Завідувач кафедри епідеміології Київського медичного інституту (1951-1963). Директор Київського інституту епідеміології, мікробіології та паразитології (з 1963 р.), який носить його ім'я (1983). Заслужений діяч науки УРСР (1957). Герой Соціалістичної Праці (1967). Лауреат премії імені Д. К. Заболотного АН УРСР (1971).

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Данило Кирилович Заболотний

Заболотний Данило Кирилович
(1866-1929)
мікробіолог, епідеміолог

Академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю: мікробіологія, епідеміологія (1924; президент ВУАН з 1928 по 1929 рр.). Академік Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (бактеріологія, медицина) (1929; член-кореспондент Академії наук СРСР з 1928 р.).

Один із основоположників наукової епідеміології в СРСР. Створив вчення про природу вогнищ чуми.

Випускник природничого відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету (1891) та медичного факультету Київського університету (1894).

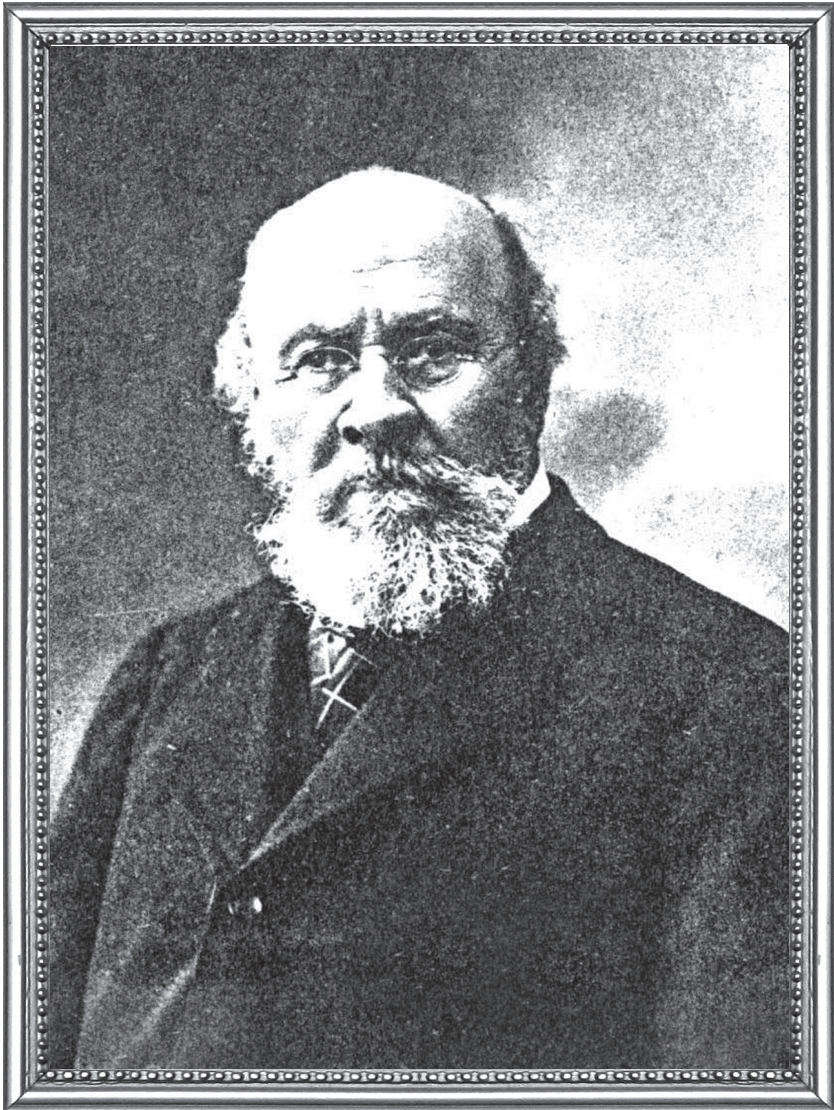
Організатор першої в країні кафедри медичної бактеріології (1898). Керував санітарно-епідеміологічною комісією Головного військово-санітарного управління Червоної Армії, був членом Вченої медичної ради Наркомздраву. Перший ректор Одеського медичного інституту (1921), де заснував першу в світі кафедру епідеміології (1920). Фундатор кафедри мікробіології та епідеміології з курсом дезінфекції у Військово-медичній академії (1923). Організатор Інституту мікробіології та епідеміології (1928) (нині Інститут мікробіології та вірусології НАНУ імені Д. К. Заболотного). Один із засновників Міжнародного товариства мікробіологів. НАН України з 1967 р. започаткувала премію імені Д. К. Заболотного.

Золоті імена ОАУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Володимир Володимирович Заленський

**Заленський Володимир Володимирович
(1847-1918)**

біолог, зоолог, ембріолог

Доктор наук (1871). Академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по розгляду біологічних наук (зоологія) фізико-математичного відділення (1897; член-кореспондент з 1893 р.).

Професор Новоросійського університету (1882-1897).

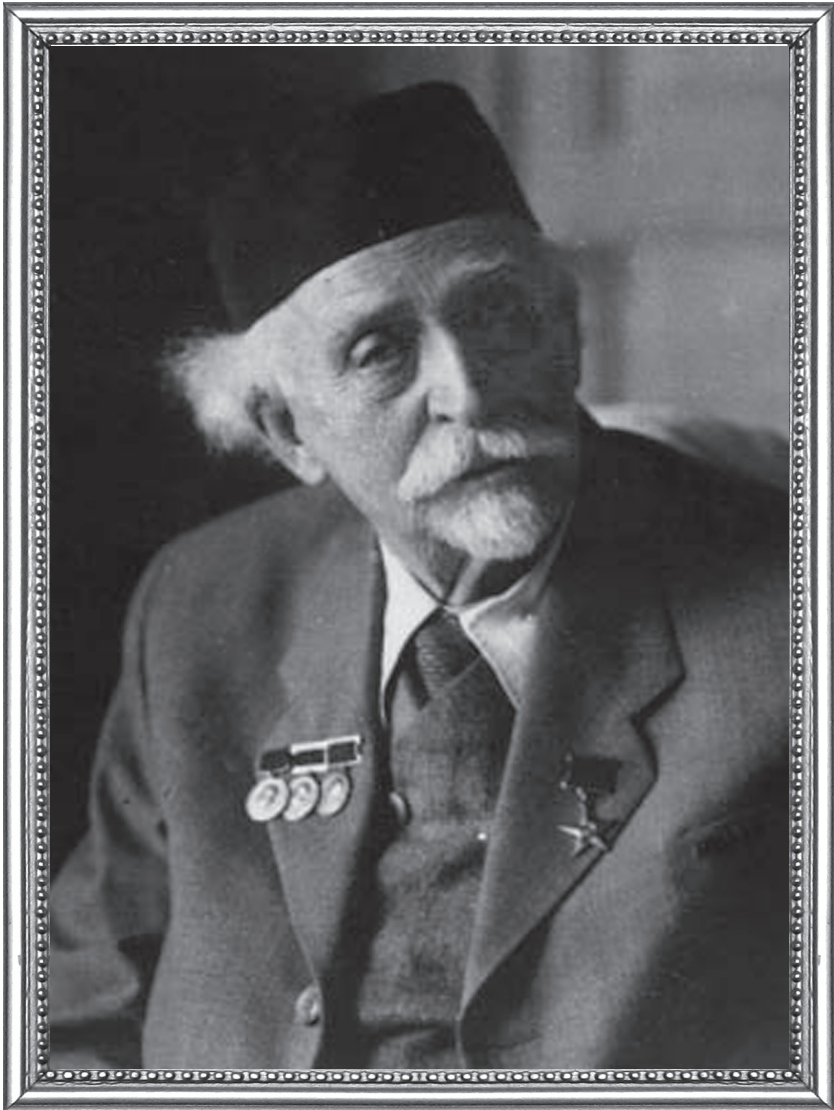
У своїх працях продовжив порівняльно-ембріологічний напрямок, створений роботами І. І. Мечникова і А. О. Ковалевського. Його основні дослідження присвячені ембріології деяких груп хребетних (волзька стерлядь і ін.) і багатьох представників безхребетних. Наголошував, що для вирішення питань еволюції слід вивчати історію ембріонального розвитку тварин. Довів, що розвиток головного нервового ганглія у кільчастих хробаків і головного мозку у хребетних відбувається неоднаково, показавши тим самим неспроможність поширених у той час уявлень про гомологічність цих утворень. З 1897 р. — директор Зоологічного музею Академії наук і одночасно (з 1901 р.) — директор Севастопольської біологічної станції.

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Микола Дмитрович Зелінський

**Зелінський Микола Дмитрович
(1861-1953)
хімік, хімік-органік,
один з перших фахівців зі стереохімії**

Доктор наук (1888). Академік Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (розряд: органічна хімія) (1929; член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (розряд: фізична хімія) з 1924 р.).

Створив всесвітньовідому школу хіміків-органіків.

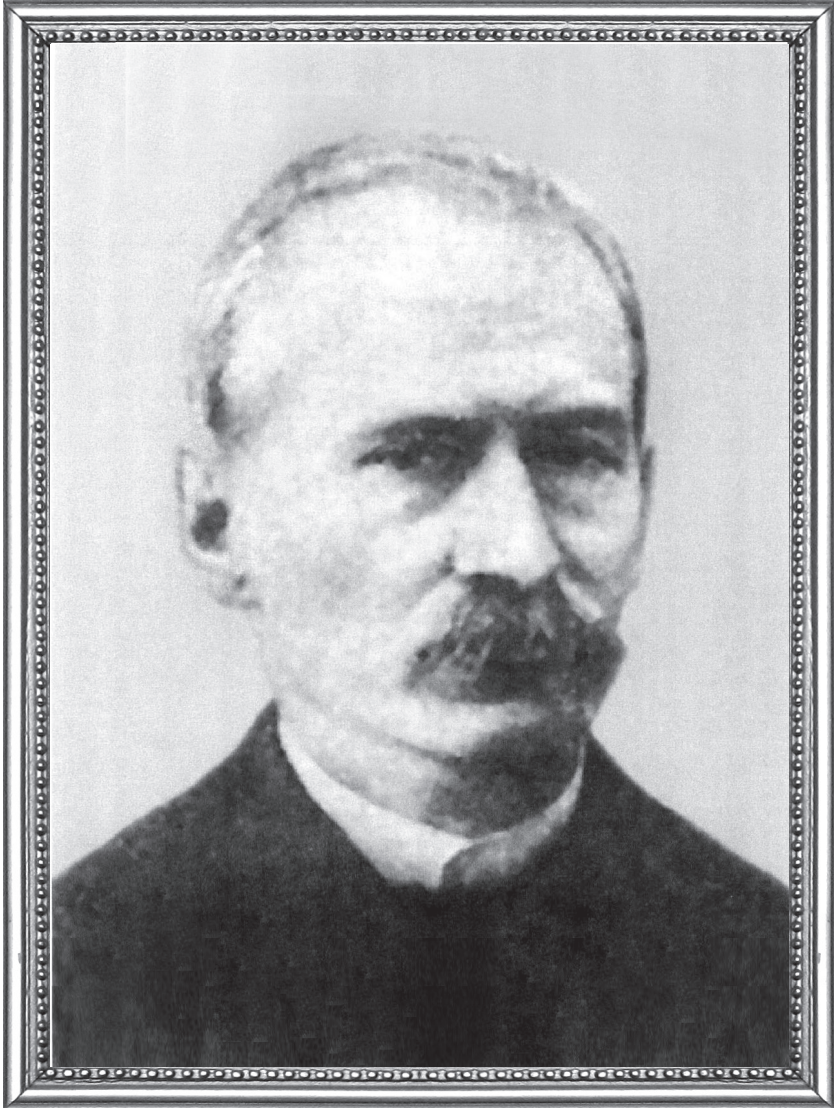
Випускник (1884), приват-доцент, професор Новоросійського університету (1888-1893).

Наукові дослідження стосуються органічного каталізу, хімії амінокислот і білків. Встановив органічне походження нафти, дослідив хімічний склад продуктів її переробки, синтезував низку органічних сполук, у т. ч. бензин з ацетилену. Винайшов вугільний протигаз. У 1930-ті рр. розв'язав нагальну проблему виробництва синтетичного каучуку. Засновник і керівник кількох лабораторій Інституту органічної хімії АН СРСР (1935). Організатор хімічного сектору Всесоюзного інституту експериментальної медицини. Почесний член Всесоюзного хімічного товариства імені Д. І. Менделєєва (з 1941 р.). Лауреат державних премій (1934, 1942, 1946, 1948). Заслужений діяч науки (1926). Російська АН з 1996 р. започаткувала премію імені М. Д. Зелінського.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Василь Михайлович Істрін

Істрін Василь Михайлович
(1865-1937)

*історик літератури, славіст, текстолог,
лінгвіст, палеограф, знавець стародавніх мов,
видавець і коментатор пам'яток писемності*

Доктор наук (1897). Дійсний член, ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук та Академії наук СРСР по відділенню російської мови та словесності (1907; член-кореспондент з 1902 р.).

Дослідник давньоруської літератури і мови, давньослов'янських пам'яток.

Професор Новоросійського університету (1897-1907). Голова Історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті (з 1904 р.).

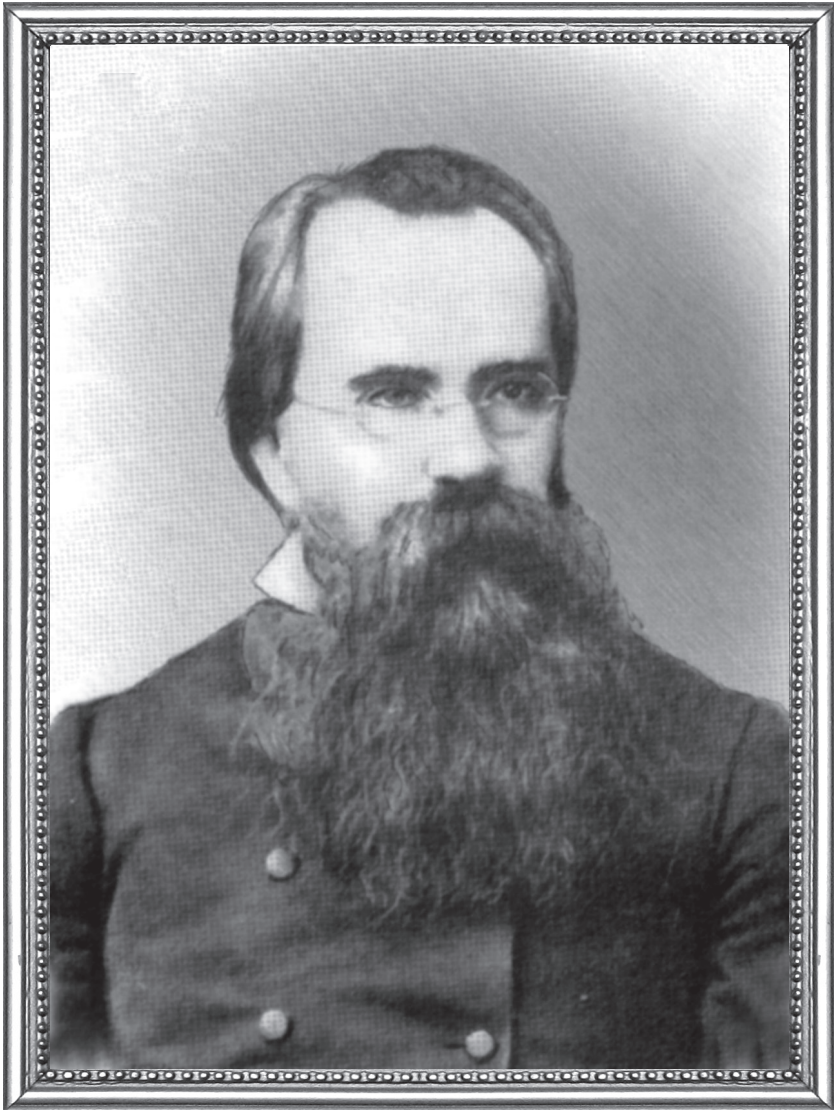
Працював у Московському університеті (1891-1897), Санкт-Петербурзькій академії наук (з 1909 р.). В 1920-1930 рр. здійснив видання рукопису «Хроніка Георгія Амартола» в давньослов'янському перекладі. Керував діяльністю в Академії наук як голова Комісії з видання пам'яток давньоруської літератури, як діяльний учасник Словарної комісії.

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Онурійович Ковалевський

**Ковалевський Олександр Онуфрійович
(1840-1901)**

біолог, ембріолог, зоолог

Доктор наук (1867). Дійсний член, ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по фізико-математичному відділенню (зоологія) (1890; член-кореспондент по фізико-математичному відділенню (розряд: біологічні науки) з 1883 р.).

Один із основоположників порівняльної ембріології, еволюційної ембріології та фізіології.

Професор Новоросійського університету (1874-1891).

Був послідовно професором Казанського (з 1868 р.), Київського (з 1869 р.) та Петербурзького (до 1894 р.) університетів.

Для вивчення морських тварин здійснив велику кількість морських експедицій та поїздок. Один із організаторів (1871) та директор (1892-1901) Севастопольської біологічної станції (нині – Інститут біології південних морів імені О. О. Ковалевського). Сприяв розвитку сільськогосподарської ентомології. Брав участь у розробці дій з метою боротьби зі шкідником виноградників – філоксерою – у Бессарабії, в Криму та на Кавказі. Зробив практичний внесок в акваріумістику. Російська АН з 1996 р. започаткувала премію імені О. О. Ковалевського.

Золоті імена ОШУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Никодим Павлович Кондаков

Кондаков Никодим Павлович
(1844-1925)
археолог, історик візантійського
та давньоруського мистецтва

Доктор наук (1876). Дійсний член, ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по відділенню російської мови та словесності (1892; член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по історико-філологічному відділенню, розряду історико-політичних наук, з 1892 р.). Дійсний член Імператорської академії мистецтв (1893).

Теоретик та історик візантійського та давньоруського мистецтва. Вплинув на розвиток європейського мистецтвознавства.

Доцент, професор Новоросійського університету (1871-1877).

Створив наукову школу, зробивши вагомий внесок у вивчення середньовічної художньої культури. Одним із перших звернувся до вивчення візантійського і давньоруського мистецтва, створив свою власну оригінальну методику дослідження витворів східнохристиянського мистецтва, започаткувавши новий розділ — історію візантійської художньої культури. Визначив її періодизацію і розпочав вивчення її специфічних рис. У 1888-1897 рр. — очолював кафедру історії мистецтв Санкт-Петербурзького університету. У 1888-1893 рр. — старший зберігач відділу мистецтва середніх віків та епохи Відродження в Ермітажі. Разом з Ф. Успенським заснував Російський археологічний інститут у Константинополі (1895).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Африкан Миколайович Криштофович

**Криштофович Африкан Миколайович
(1885-1953)**

геолог, палеоботанік, палеофізіолог

Доктор наук (1934). Академік Академії наук УРСР за спеціальністю «палеоботаніка» (1945; член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню біологічних наук (розряд: палеонтологія) з 1953 р.).

Досліджував кайнозойські, мезозойські та палеозойські відкладення.

Випускник Новоросійського університету (1908).

Працював у Геологічному комітеті (1914-1923), Центральному науково-дослідному геологорозвідувальному інституті (1924-1941, з 1944 р.), Ботанічному інституті АН СРСР (1924-1929).

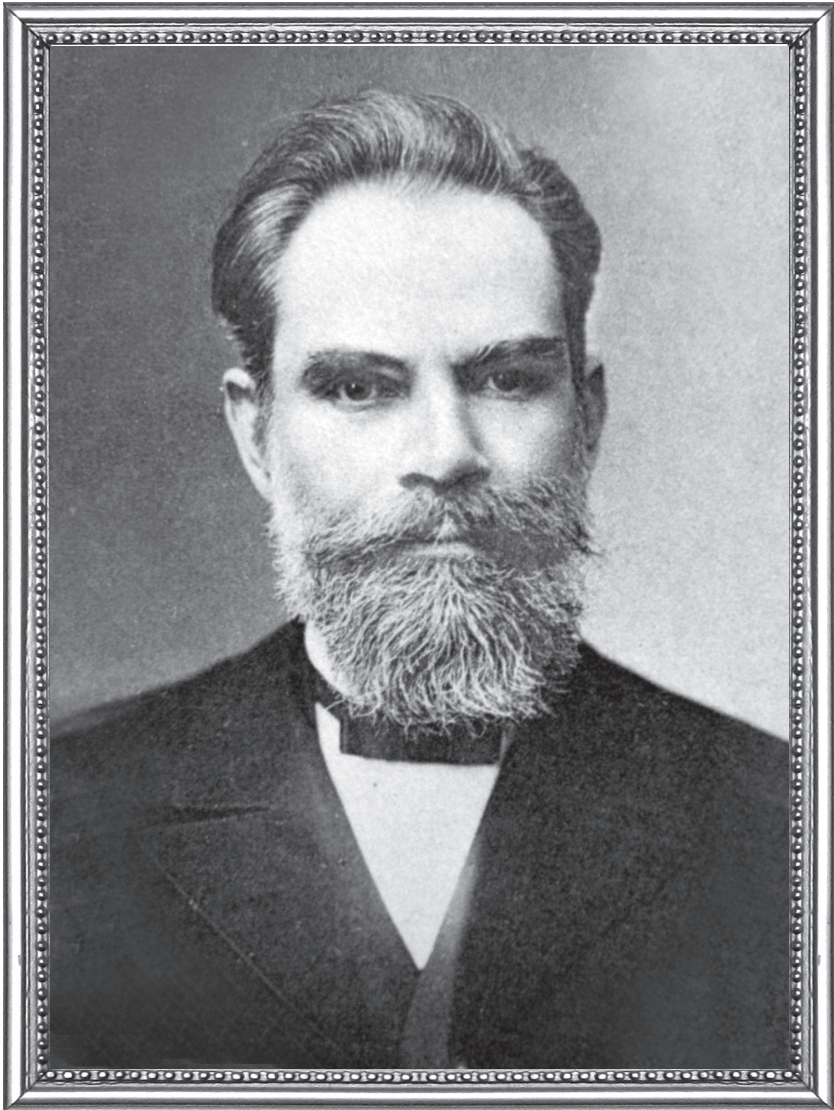
Встановив зональність поширення рослинності в минулі геологічні епохи, спростував уявлення про одноманітність клімату земної кулі у кам'яновугільний період та опрацьовував питання еволюції рослин.

Професор Ленінградського університету (з 1924 р.). Співробітник Геологічного управління Узбецької РСР (1941-1944), професор Середньоазіатського університету в Ташкенті. З 1935 р. працював у Москві, Ленінграді (ЦНДГРІ-ВСЕГЕІ), Києві, Ташкенті, Одесі. Почесний член Національного географічного товариства США (1936). Почесний член Лондонського географічного та Американського і Лондонського геологічних товариств (1946). Його ім'ям названо гірський хребет на Курильських островах і кратер на Марсі (координати 48° пд. ш. і 62° зх. д.). Лауреат Державної премії СРСР (1946).

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Олександр Михайлович Ляпунов

**Ляпунов Олександр Михайлович
(1857-1918)**

математик, механік

Доктор наук (1892). Ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по фізико-математичному відділенню (розряд: прикладна математика) (1901; член-кореспондент по фізико-математичному відділенню по розряду математичних наук з 1900 р.). Іноземний член-кореспондент Паризької академії наук (1916). Член-кореспондент Національної академії деї Лінчеї (Італія) та ряду іноземних академій наук.

Створив сучасну теорію стійкості руху механічних систем, що визначаються скінченою кількістю параметрів.

Професор Новоросійського університету (1917-1918).

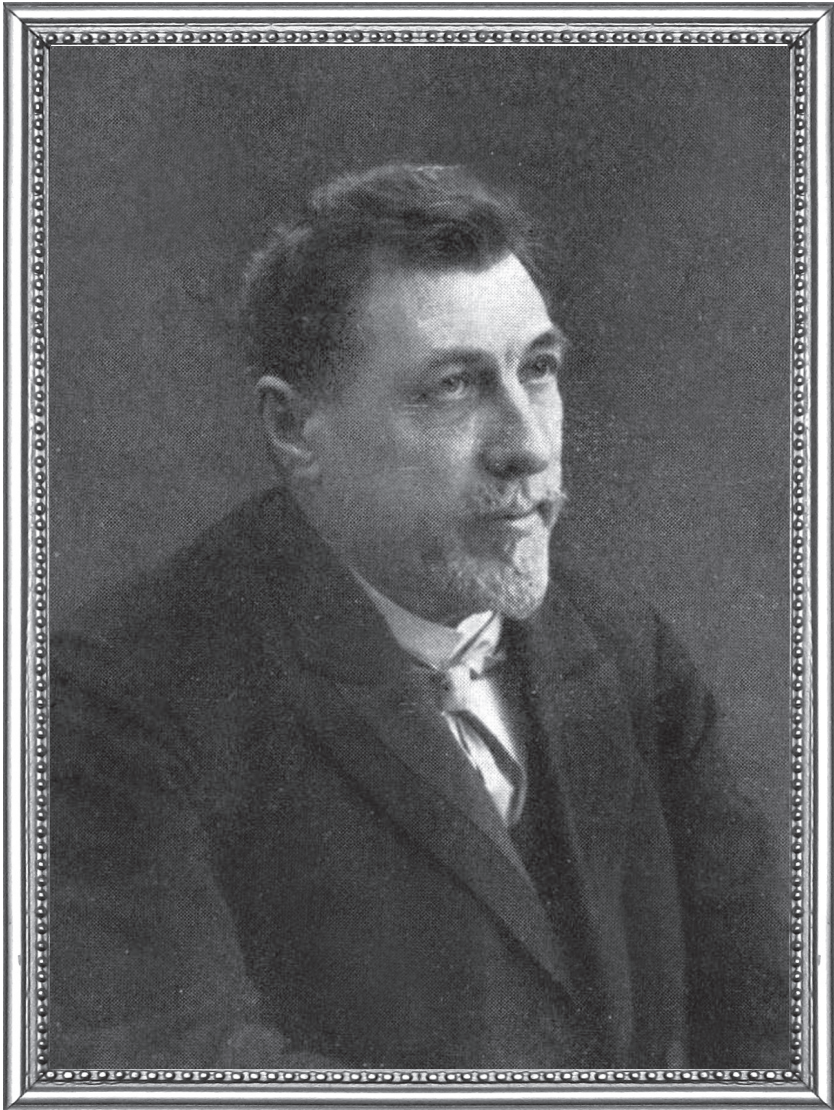
Вивчав фігури рівноваги однорідної і слабко неоднорідної рідини, що обертається. Довів нестійкість грушоподібних фігур рівноваги. У математичній фізиці розв'язав питання про існування періодичних розв'язків нелінійних диференціальних рівнянь певного типу та дослідив поведінку інтегральних кривих рівнянь руху біля положення рівноваги. В теорії ймовірностей довів центральну граничну теорему. Російська АН з 1995 р. започаткувала премію імені О. М. Ляпунова. Вченому споруджений пам'ятник у дворі головного корпусу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Ім'ям вченого названий один з провулків м. Одеси.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

---

*Дмитро Миколайович
Овсянико-Куликовський*

**Овсянико-Куликовський
Дмитро Миколайович
(1853-1920)
*мовознавець, літературознавець,
санскритолог, історик культури***

Доктор наук (1887). Почесний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук (1907), Російської академії наук (1917).

Послідовник О. Потебні, належав до психологічного напрямку в мовознавстві. Розробив поняття синтаксичної форми, способом прояву якої вважав граматичне предичування.

Випускник (1873), приват-доцент Новоросійського університету (1883-1887).

Ввів проблеми теорії літератури в широкий науковий побут. Багато зробив у плані постановки проблем психології творчості. Впровадив в обіг цілий ряд нових літературних теорій і робочих гіпотез: проблему «розуміння» як творчого акту, теорію «наглядного» і «експериментального» мистецтва, проблему реалізму в мистецтві, теорію лірики як творчості ритмів на відміну від драми і епосу як образної поезії і т. д. Був професором Казанського університету (1887), професором Харківського університету (1888-1905).

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Якович Орлов

Орлов Олександр Якович
(1880-1954)
астроном

Доктор наук (1915). Перший вітчизняний академік-астроном Всеукраїнської академії наук (ВУАН) (1920-1921), академік Академії наук УРСР за спеціальністю: астрономія (повторно) (1939). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (по розряду: астрономія) (1927).

Один із засновників геодинаміки, організатор науки.

Професор Новоросійського університету, директор Одеської астрономічної обсерваторії, Астрономічної обсерваторії Одеського державного університету (1913-1934).

Основні наукові праці присвячені теоретичній астрономії, дослідженню комет, геодезії, сейсмометрії, геофізиці, руху полюсів Землі та вивченню приливних коливань сили тяжіння. Організатор спостережень приливних деформацій Землі. Працював у Тартуській (1905-1912) та Пулковській обсерваторіях. Засновник і перший директор Полтавської гравіметричної обсерваторії (1926-1934, 1938-1951). За його ініціативою була створена Комісія з широти при Астрометричній комісії Астрономічної ради АН СРСР, головою якої він був до 1952 р. Заслужений діяч науки УРСР (1951).

На його честь названа мала планета 2724 Orlov та кратер Орлов на зворотному боці Місяця.

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Лев Володимирович Писаржевський

Писаржевський Лев Володимирович
(1874-1938)
хімік, фізико-хімік

Доктор наук (1913). Академік Академії наук УРСР (1925). Академік Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (розряд: хімія) (1930; член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук з 1928 р.).

Запропонував наукову теорію рівноважних електродних процесів у термодинаміці розчинів, започаткував електронну теорію гетерогенного каталізу.

Випускник (1886), асистент, доцент Новоросійського університету (1887-1904).

Основні праці присвячені властивостям і будові перекисів та надкислот, дослідженню впливу розчинника на хімічну рівновагу та вільну енергію хімічних реакцій, проблемам хімії з точки зору електронних уявлень. З 1927 р. — директор створеного за його ініціативою Українського інституту фізичної хімії (нині Інститут фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського НАНУ).

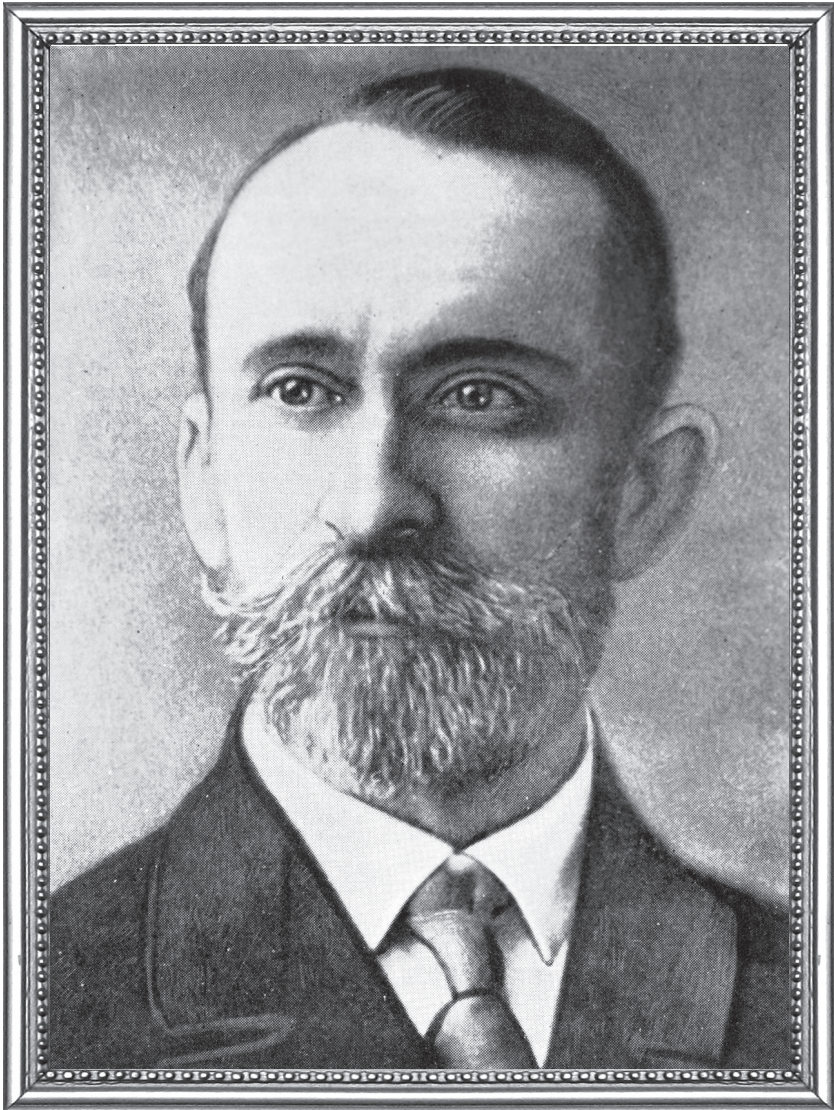
Лауреат Ломоносівської премії (1899), Державної премії (1930). НАН України з 1964 р. започаткувала премію імені Л. В. Писаржевського за видатні наукові досягнення в галузі хімії та хімічної технології.

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Андрій Опанасович Сапозько

Сапегін Андрій Опанасович
(1883-1946)
біолог, селекціонер

Доктор наук (1914). Академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю «селекція» (1929). Академік Академії наук УРСР (1936; віцепрезидент Академії наук УРСР з 1939 по 1945 рр.).

Розробник теорії органогенезу.

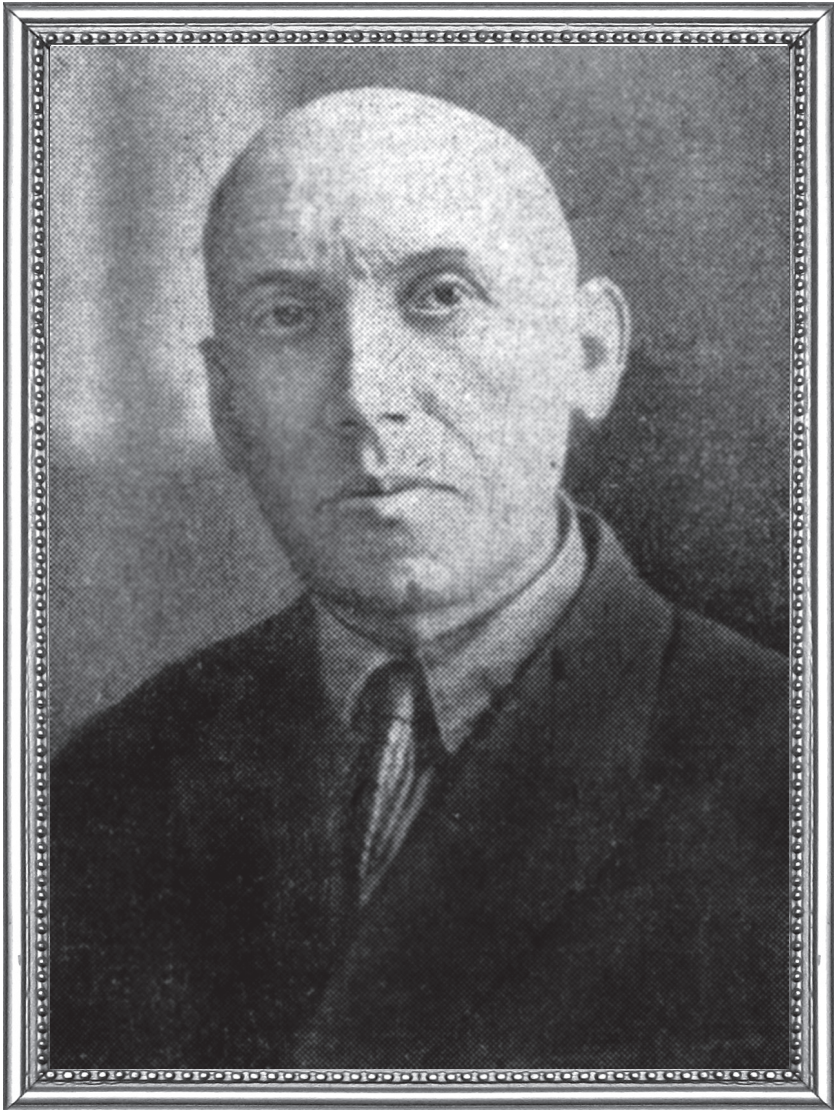
Випускник (1907), доцент (1910), професор Новоросійського університету (1917-1920).

Застосував метод варіаційної статистики для визначення точності дослідів, вивів ряд відомих сортів озимої пшениці, нові сорти ярої та ін. Одним з перших у Росії почав читання курсу генетики і організував цитологічний практикум (1912). Один із організаторів Одеської селекційної станції (тепер – національний центр насіннезнавства та сортовивчення – Селекційно-генетичний інститут Української академії аграрних наук) та Одеського сільськогосподарського інституту (1912-1933). Працював на керівних посадах в Інституті генетики АН СРСР (1933-1944), в Інституті ботаніки АН УРСР (з 1944 р.). Заслужений діяч науки УРСР (1943).

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Михайло Єлисейович Слабченко

*Слабченко Михайло Єлисейович
(1882-1952)*

історик, правник, організатор науки

Доктор історії української культури (1928).
Академік Всеукраїнської академії наук
(ВУАН) за спеціальністю «історія» (1929).

Засновник і керівник одеського осередку українознавства. Виховав нову генерацію істориків, економістів та літературознавців, розпочав формування школи істориків України.

Випускник (1910), доцент Новоросійського університету (1919-1920), професор Одеського інституту народної освіти (1920-1929).

На базі семінару підвищеного типу з соціально-правової та економічної історії України створив свою наукову школу. Один із засновників Одеського інституту гуманітарно-суспільних наук (1920-1921), Одеського археологічного інституту (1921-1922), Одеської філії Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства. Голова соціально-історичної секції Одеського наукового товариства при ВУАН та керівник Одеської філії науково-дослідної кафедри історії України в Харкові (1926-1930). Завідувач Одеського архівного управління (1923-1924). За дослідження з соціально-економічної та адміністративно-юридичної історії Запоріжжя отримав премії Наркомату освіти УСРР (1926) і Всеукраїнського комітету сприяння вченим (1927). Репресований у 1930 р., повторно засуджений у 1937 р. Реабілітований постановою Пленуму Верховного суду УРСР (1989).

Лев Олександрович Тарасевич

Тарасевич Лев Олександрович
(1868-1927)
мікробіолог, патолог, імунолог

Доктор медицини (1902). Академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю «загальна патологія, прикладна мікробіологія» (1925).

Зробив помітний вклад в розвиток вчення про імунітет.

Випускник (1891), асистент та викладач (1902-1907), професор (1918) Новоросійського університету.

Дослідження про гемолізину мали велике значення для розвитку вчення про роль ретикулоендотеліальної системи в імунітеті і вчення про анафілаксію. Головний військово-польовий санітарний інспектор армії, ініціатор та організатор вакцинації армії проти тифу та холери (1914-1917). Учасник боротьби з епідеміями в роки Громадянської війни та організатор першої в Росії станції з контролю сироваток і вакцин (1918; сучасний НДІ його імені з стандартизації та контролю медичних біологічних препаратів). Очолював Учену медичну раду Наркомату охорони здоров'я СРСР (1918-1927); водночас (з 1920 р.) — директор об'єднання науково-дослідних інститутів — Державного наукового інституту народної охорони здоров'я імені Л. Пастера (ГІНЗ).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Дмитро Костянтинівич Трет'яков

**Третьяков Дмитро Костянтинович
(1878-1950)**

зоолог-морфолог, організатор науки

Доктор наук (1926). Академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю «зоологія хребетних» (1929). Дійсний член Академії наук УРСР (1936).

Основні праці стосуються досліджень будови кісткової та сполучної тканини, кровоносної та нервової системи круглоротих і риб, будови органів чуття, філогенії та систематики риб.

Професор Новоросійського університету (1912-1920), професор Одеського інституту народної освіти (1921-1930), професор Одеського державного університету (1933-1941).

Автор праць з питань гістології, порівняльної анатомії та філогенетики. Керівник секції Науково-дослідної кафедри біології в Одесі (1922-1930). Організатор і керівник Одеської філії Науково-дослідного зоолого-біологічного інституту (Зообіну) (1930-1933). Працював в Інституті зообіології АН УРСР в Уфі (1941-1944), в Інституті зоології АН УРСР (1944-1950; директор Інституту зоології (1944-1948)). Одночасно – професор Київського державного університету (1944-1948). Заслужений діяч науки УРСР (1940).

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Федір Іванович Успенський

Успенський Федір Іванович
(1845-1928)
історик-візантиніст, археолог

Доктор всесвітньої історії (1879). Дійсний член, ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по історико-філологічному відділенню (історія та руські старожитності) (1900; член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по такому ж самому відділенню з 1893 р.). Ординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по історико-філологічному відділу (історико-політичні науки) (1916), академік Російської академії наук (1917), академік Академії наук СРСР (1925).

Визнаний лідер російського візантієзнавства кінця ХІХ — початку ХХ ст. Сприяв розвитку слов'янознавства та візантієзнавства, які розглядав як невід'ємні одна від одної частини історичного знання.

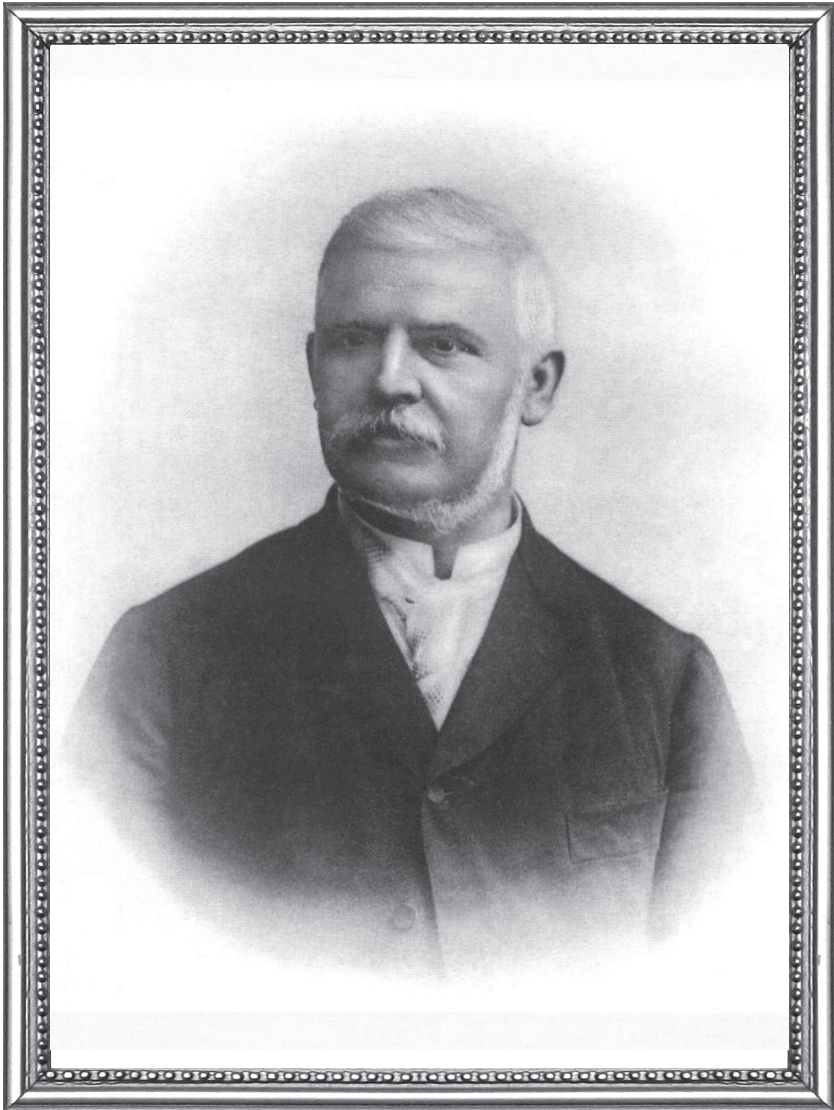
Доцент, професор Новоросійського університету (1874-1894). Один із ініціаторів створення та перший голова Історико-філологічного товариства при ІНУ (1890).

Фундатор та перший директор Російського археологічного інституту в Константинополі (1894-1914). Голова Російського палестинського товариства (1921-1928).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Ігнатій (Ватрослав) Вікентійович Ягич

**Ягич Ігнатій (Ватрослав) Вікентійович
(1838-1923)
філолог-славіст, лінгвіст, палеограф,
археограф**

Доктор наук (1870). Дійсний член, ординарний академік (1881; екстраординарний академік Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по відділенню російської мови та словесності (1880; іноземний член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук із Австро-Угорщини (Хорватія) з 1869 р.)). Член Південнослов'янської Академії наук і мистецтв (1866).

Дослідник слов'янських мов, південнослов'янської культури. Сприяв «реабілітації» слов'янської філології та слов'янства взагалі в очах германороманського західного світу.

Професор Новоросійського університету (1872-1874).

Займався дослідженням стародавніх літературних пам'яток та їх виданням, викладав порівняльну граматику індоєвропейських мов і санскриту. Опублікував більше 700 славістичних робіт на різних мовах в різних країнах. Очолював кафедру слов'янської філології в Берлінському університеті (1874-1880). Заснував перший слов'янський журнал в галузі філології «Archiv für slavische Philologie» (1876).

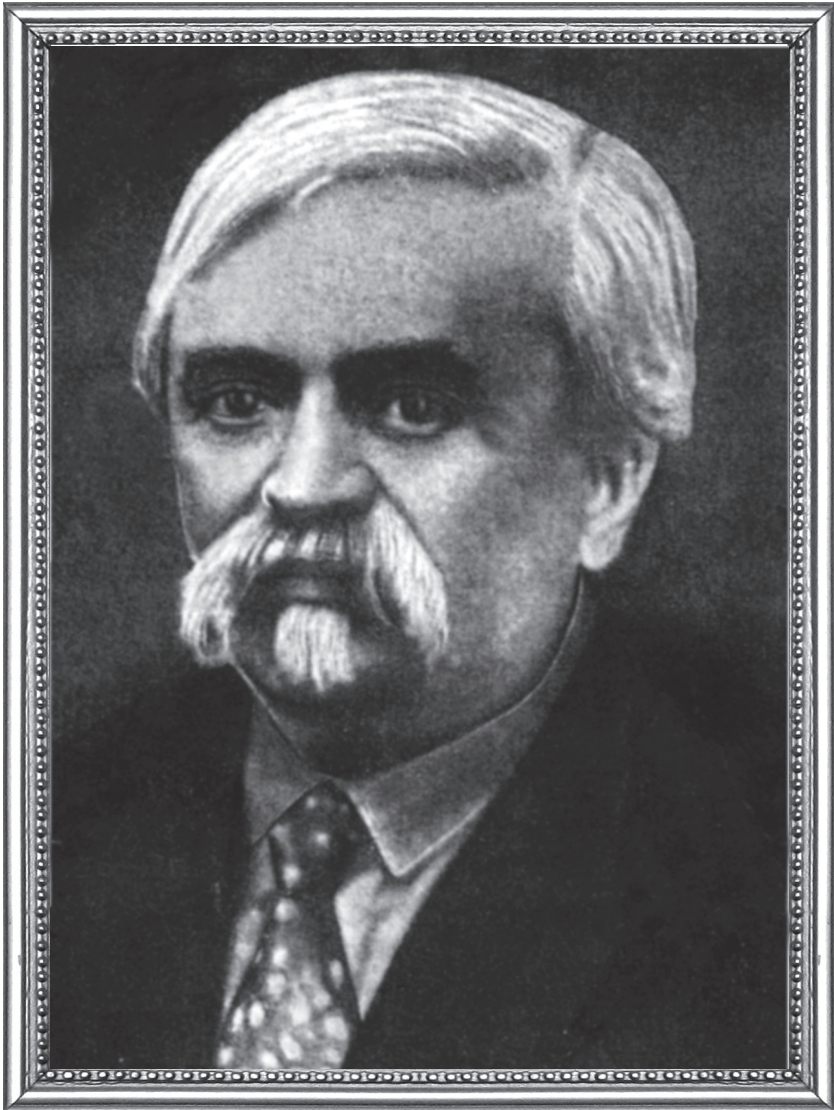
*Члены-
корреспонденты*

Золоті імена ОШУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Марко Абрамович Аганін

**Аганін Марко Абрамович
(1876-1940)
геофізик**

Доктор наук. Професор (1922). Член-кореспондент Академії наук УРСР за спеціальністю «геофізика» (1939).

Фахівець із фізики утворення опадів і земного магнетизму.

Випускник (1898), приват-доцент Новоросійського університету (1919-1920), професор Одеського державного університету (1939-1940).

Вивчав механізм злиття крапель і теоретично пояснив закон Б. Келлера. Досліджуючи утворення роси й туманів, започаткував теорію штучного впливу на хмари й тумани. Збудував прилад для вимірювань випромінювання нічного неба. Геофізик Одеської та Миколаївської геофізичних обсерваторій. В 1931 р. відновив реєстрацію потенціалу електричного поля Землі. У 1931-1935 рр. керував магнітною зйомкою території України. Організував магнітне вимірювання 1500 пунктів і вперше склав магнітну карту України (1939).

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Євген Самійлович Бурксер

Бурксер Євген Самійлович
(1887-1965)
геохімік, радіолог

Доктор наук (1943). Член-кореспондент Всеукраїнської академії наук (ВУАН) за спеціальністю «геохімія» (1925).

Одним із перших в Україні досліджував вплив радіоактивного випромінювання на природні об'єкти. Провадив широкомасштабні дослідження з міграції солей в атмосфері, які започаткували аеро-геохімічні дослідження в країні.

Випускник Новоросійського університету (1909).

Вивчав гідрохімію й геохімію мінеральних вод, солоних водойм і лікувальних грязей. Розробляв методи вилучення урану і полонію з ферганської руди. При Одеському відділенні Імператорського Російського технічного товариства створив першу в Росії радіологічну лабораторію, на базі якої був створений Інститут прикладної хімії і радіології (1921), перетворений в Одеський хіміко-радіологічний інститут (1926), а в 1932 р. — у філію Інституту рідкісних металів в Україні. За розробками інституту з чорноморських водоростей стали добувати агароїд і йод. В Інституті геологічних наук АН УРСР організував новий відділ геохімії, основною тематикою якого стало вивчення геохімії рідкісних і розсіяних елементів, потім там же створив відділ абсолютно віку геологічних формацій та ядерної геології (1959). В 1939 р. був обраний головою Комітету по метеоритах АН УРСР, який він очолював до кінця життя.

Золоті імена ОНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Георгій (Джордж) Антонович Гамов

Гамов Георгій (Джордж) Антонович
(1904-1968)
фізик

Доктор наук. Наймолодший в історії Академії наук СРСР член-кореспондент по відділенню математичних та природничих наук (теоретична фізика, теорія будови атомного ядра) (1932). Член Національної академії наук США (1953).

Світове визнання одержав за розробку теорії Великого вибуху (походження Всесвіту), за розрахунків генетичного коду та відкриття способів передачі спадкової інформації.

У 1921 р. навчався на математичному відділенні фізико-математичного факультету Новоросійського університету, працював обчислювачем в Одеській астрономічній обсерваторії.

Основні праці присвячені квантовій механіці, атомній та ядерній фізиці, астрофізиці, космології, біології, історії фізики.

Побудував теорію альфа-розпаду через тунелювання.

Працював у галузі радіоактивного розпаду атомних ядер, ядерного синтезу в надрах зірок. Як фізик вивів формулу, що започаткувала теоретичне обґрунтування альфа-розпаду атомного ядра.

Автор теорії утворення хімічних елементів, згідно з якою вся речовина первісно складалася з нейтронів. Емігрував до США, де заклав основи американської астрофізики та космології.

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Микола Федорович Герасюта

**Герасюта Микола Федорович
(1919-1987)
математик, спеціаліст в галузі
прикладної механіки, динаміки,
обчислюваної математики,
конструктор-ракетобудівник**

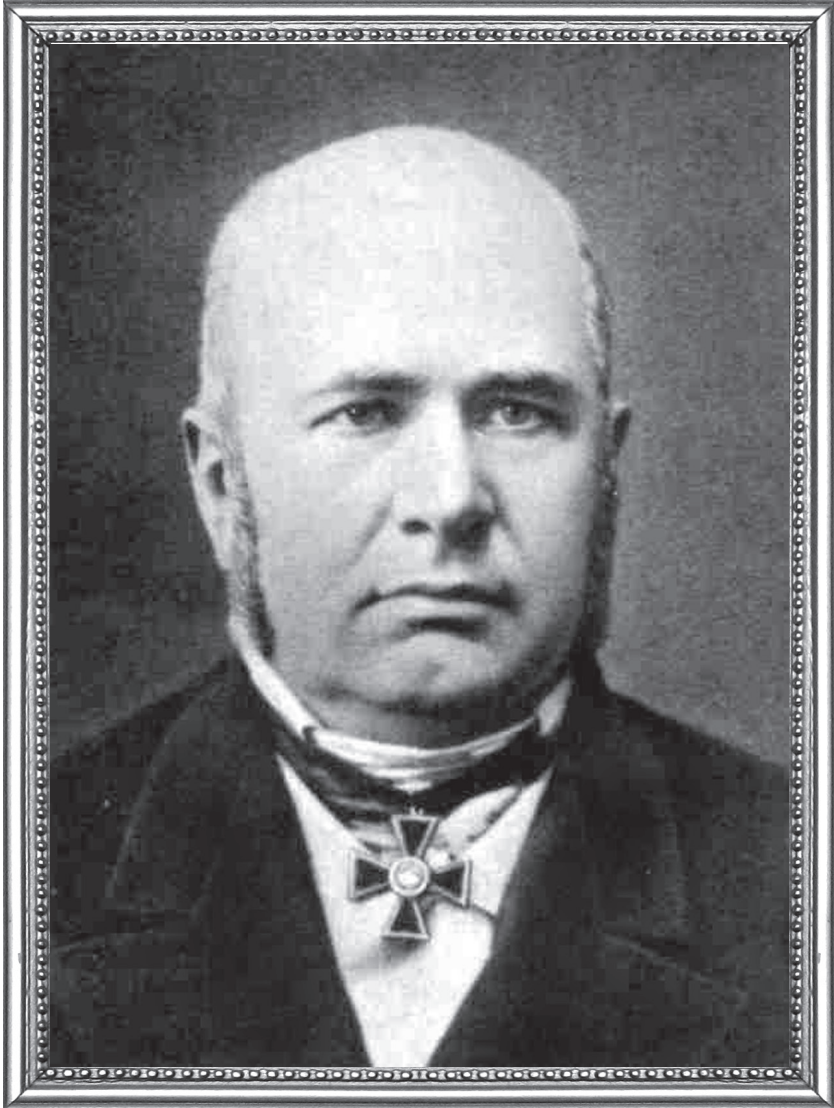
Доктор технічних наук (1960). Член-кореспондент Академії наук Української РСР за спеціальністю «механіка» (1967).

Засновник української науково-технічної школи в сфері балістики, динаміки і стійкості ракет.

Випускник Одеського державного університету (1941).

У 1947 р. брав участь у вивченні документації на ракету ФАУ-2. Стояв біля витоків КБ «Південне», заступник головного конструктора з питань балістики, динаміки і систем управління ракет дальньої дії і ракет-носіїв космічних апаратів (1954-1962). Професор кафедри автоматики фізико-технічного факультету Дніпропетровського університету, проводив наукові дослідження в галузі ракетобудування (1952-1985). Розробив та ввів у дію методику рішення задач, пов'язаних з оптимальними траєкторіями руху ракет і космічних апаратів. Автор розробки чотирьох поколінь бойових ракетних комплексів та космічних ракет-носіїв.

За видатні заслуги у створенні зразків ракетної техніки і забезпеченні успішного польоту людини в космічний простір нагороджений державною премією та «Золотою Зіркою» героя (1967, 1972).

Віктор Іванович Григорович

Григорович Віктор Іванович
(1815-1876)
філолог-славіст, історик, палеограф,
педагог

Доктор наук. Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по відділенню російської мови та словесності (1851).

Один з основоположників українського та російського слов'янознавства. Видатний дослідник давньослов'янських пам'яток, топонімії, етнографії та історії південних слов'ян, болгарських і македонських діалектів.

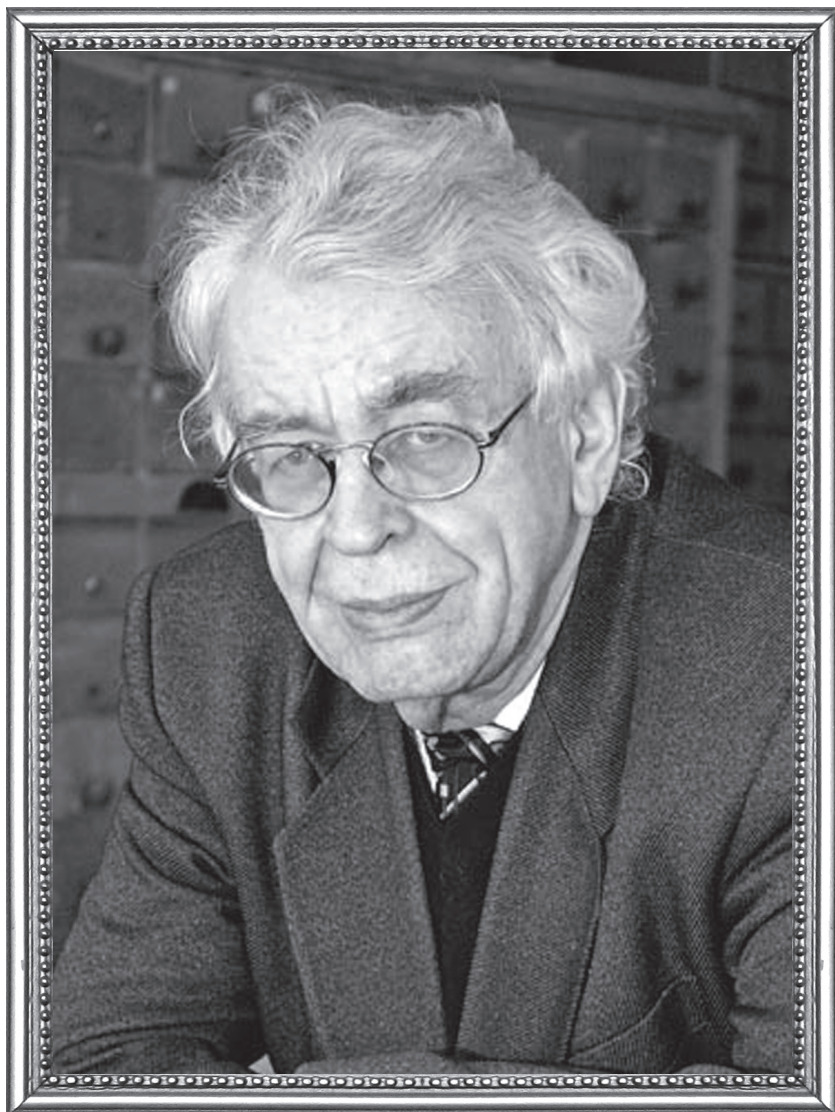
Перший професор кафедри історії літератури і слов'янських наріч, перший декан історико-філологічного факультету Новоросійського університету (1865-1876).

Здійснив подорож по слов'янських землях, збираючи пам'ятники південнослов'янської писемності, що збагатили джерелознавчу базу славістики (1844-1847). Знайшов Хілендарські листки — пам'ятку слов'янської писемності XI ст., яку пізніше подарував Новоросійському університету (зараз зберігається в Одеській національній науковій бібліотеці) у складі колекції, подарованої в свій час В. І. Григоровичем Новоросійському університету.

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Юрій Олександрович Карпенко

**Карпенко Юрій Олександрович
(1929-2009)
мовознавець**

Доктор наук (1967). Член-кореспондент Національної академії наук України (НАНУ) (2006).

Розробив теорію походження української мови, а також теорію формування її фонологічної системи. Створив концепцію сутності власної назви, топонімічної системи, засад ономастичної етимології, утворення космонімів і слов'янських теонімів, ролі власних назв у художньому творі.

Професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1968-2009). Створив авторитетну в світі одеську ономастичну школу. Досліджував переважно українську мову як в синхронії, так і в діяхронії, приділяв особливу увагу вивченню власних назв, їх походженню, структурі та функціонуванню. Вивчав регіональну топонімію, а також інші галузі й класи ономастики, зокрема антропонімію, астрономію, теоретичну ономастику, літературну ономастику. Займався проблемами історичної граматики, загального мовознавства, словотвору, лексикології, фонології. Докладно вивчив карпатську гідронімію та омонімію. В ОНУ імені І. І. Мечникова завідував кафедрами загального мовознавства, російської мови, української мови. Член Міжнародної ради ономастичних наук (1960). Академік Академії вищої школи України (1996). Заслужений діяч науки і техніки України (2009).

Олександр Іванович Кирпичников

**Киртичников Олександр Іванович
(1845-1903)**

**історик літератури та релігії,
краєзнавець, культуролог**

Доктор філології (1879). Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по відділенню російської мови та словесності (1894).

Фахівець з питань історії та культури Русі та Візантії. Висунув низку оригінальних інтерпретацій історико-літературного та загалом культурного процесу.

Професор Новоросійського університету (1885-1898).

Наголошував на необхідності міждисциплінарних досліджень. Вивчав генезу та еволюцію в літературі та побуті ряду християнських легенд. Встановив достовірність свідчень про слов'янських язичницьких богів. Приділяв велику увагу теоретичним аспектам педагогіки. Автор великої кількості праць з літератури та мови, перекладач. Зберігач давностей Рум'янцівського музею (1898-1902). Голова Археографічної комісії при Московському археологічному товаристві, голова Російського бібліографічного товариства при Московському університеті.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Вікентійович Клововський

**Клосовський Олександр Вікентійович
(1846-1917)**

фізик, геофізик, метеоролог, кліматолог

Доктор наук (1884). Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по фізико-математичному відділенню (розряд: фізика) (1909).

Перший вітчизняний метеоролог-геофізик. Ініціатор застосування математичних та експериментальних методів у метеорології.

Професор Новоросійського університету (1881-1907).

Автор фундаментальних праць з погодного режиму, температури і солоності вод Чорного моря. Створив одну із перших в Росії метеорологічну школу. Організував найщільнішу в країні метеорологічну мережу, яка налічувала більше ніж 1700 спостережних станцій. Під час його керівництва побудована нова метеорологічна обсерваторія Новоросійського університету на Малому Фонтані, поблизу Одеси, з багатьма самописними інструментами (1894).

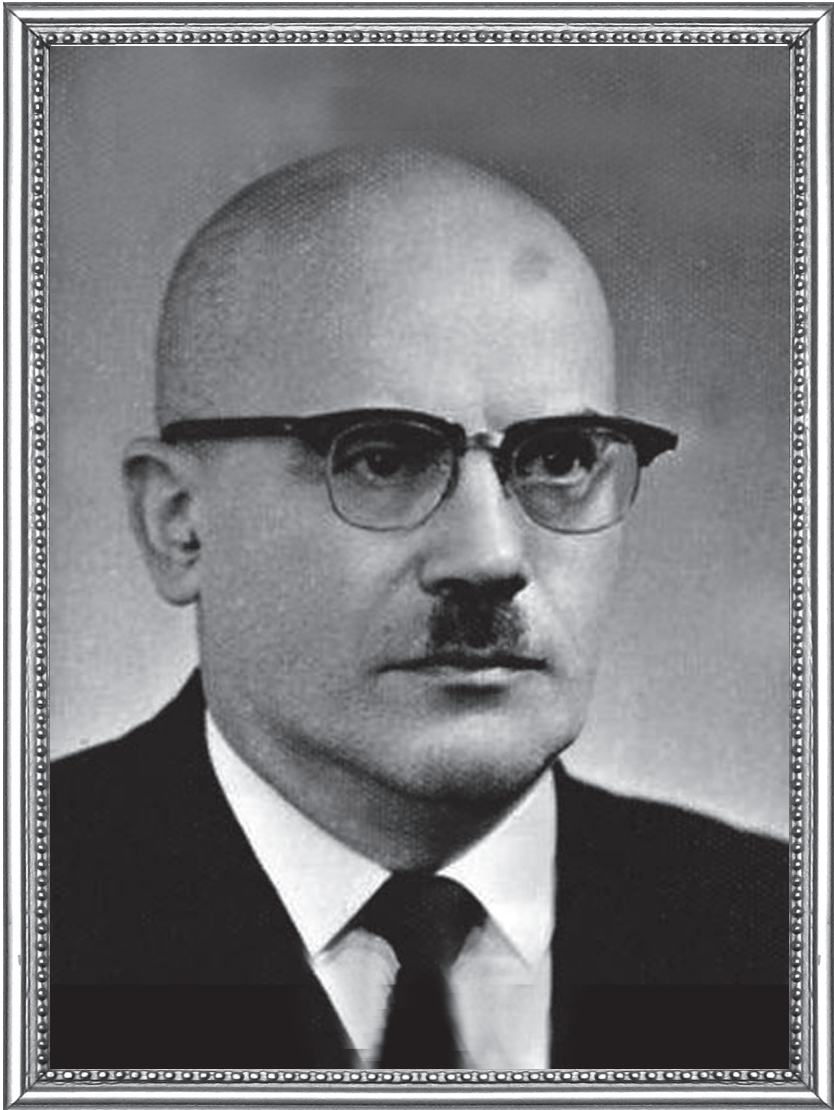
За наукові досягнення отримав золоту медаль від Імператорського Російського географічного товариства та золоту медаль від Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук (1893).

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Марко Григорович Крейн

**Крейн Марко Григорович
(1907-1989)**

математик, механік

Доктор наук (1939). Член-кореспондент Академії наук УРСР за спеціальністю «математика» (1939). Член Національної академії наук США (1981).

Засновник школи функціонального аналізу в Одесі.

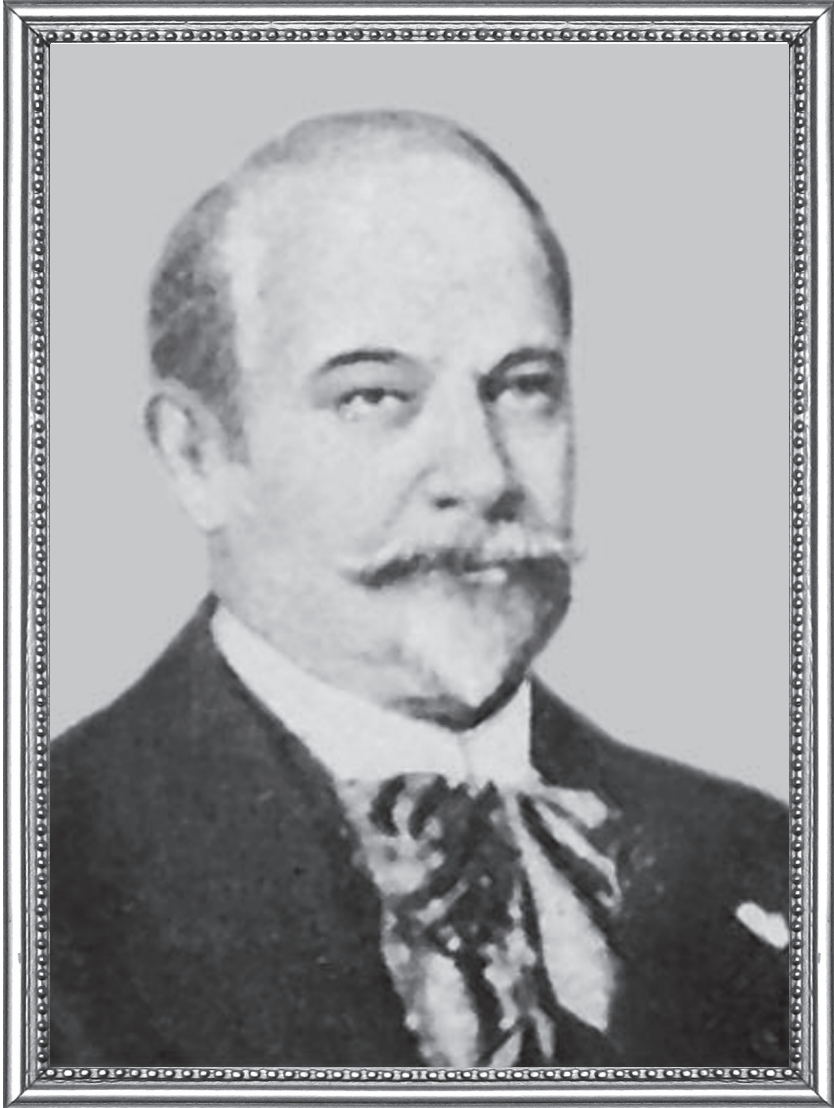
Професор Одеського державного університету (1936-1941, 1946-1948).

Його дослідження стали фундаментальними і визначили майбутнє таких розділів математики як осциляційні ядра та матриці, проблема моментів, ортогональні поліноми, теорія апроксимації, оператори у просторах з двома нормами, теорія розширень ермітових операторів, інтегральні оператори, конуси і опуклі множини в банахових просторах, продовження додатково визначених функцій і гвинтових дуг, теорія цілих операторів та ін. Фундаментальний внесок зробив у теорію обернених задач для рівняння Штурма-Ліувілля, більш загального рівняння струни і канонічних систем диференціальних рівнянь. Іноземний член Американської академії мистецтв та наук. Почесний член багатьох математичних товариств. У 2007 р. НАНУ заснувала премію імені М. Г. Крейна, яка вручається за видатні наукові досягнення в галузі функціонального аналізу та теорії функцій.

Золоті імена ВНУ імені С.С.Мегнікова (1865-2015)

Іван Андрійович Линниченко

**Линниченко Іван Андрійович
(1857-1926)**

історик, археолог, історик літератури

Доктор наук (1894). Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по історико-філологічному відділенню (розряд: історико-політичні науки) (1913). Член-кореспондент Російської академії наук (1917) та Академії наук СРСР (1925). Член-кореспондент Краківської Академії наук (1901).

Наукові інтереси торкалися археографії, археології, біографістики, дипломатики, джерелознавства, історії України, історії права, історіографії та етнографії.

Професор Новоросійського університету (1884-1919).

У своїх дослідженнях розвинув широкий спектр спеціальних історичних дисциплін: археографію, архівістику, джерелознавство, історичну бібліографію, історіографію, музеєзнавство. Головним осередком діяльності професора було Одеське бібліографічне товариство при Новоросійському університеті, яке він очолював (1911-1919). Висунув низку важливих для розвитку громадського життя Одеси ініціатив: заснування народного університету, краєзнавчого музею та міського архіву. Зробив значний внесок у літературознавство та кримознавство.

Золоті імена ОНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Володимир Іполитович Липський

**Липський Володимир Іполитович
(1863-1937)**

ботанік, систематик, флорист, мандрівник

Доктор наук (1919). Академік Української академії наук (УАН) (1919; віце-президент УАН (1920)), академік Всеукраїнської академії наук (ВУАН) (1922; президент з 1922 по 1928 рр.). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (розряд: ботаніка) (1924).

Наукові праці вченого присвячені питанням флористики, систематики та географії вищих рослин, гербарній справі, принципам організації ботанічних садів, історії ботаніки.

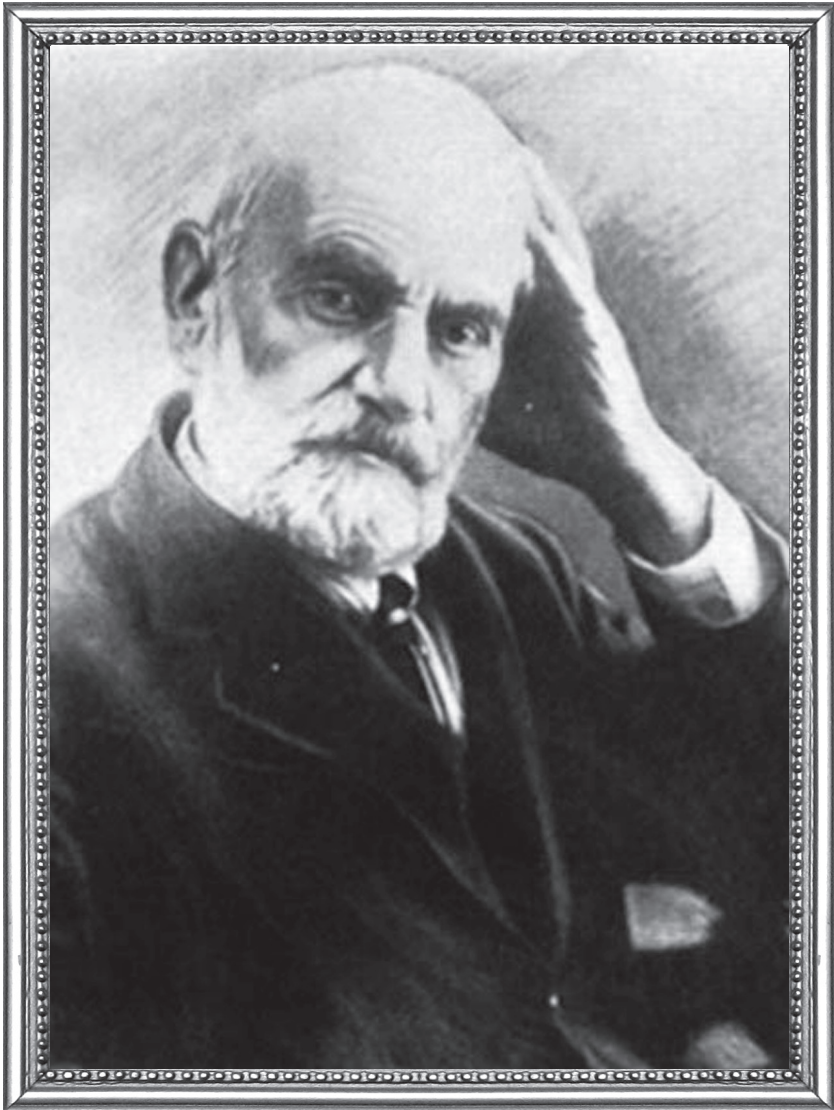
Директор (1928-1933), професор-консультант Ботанічного саду Одеського державного університету (1933-1937).

Одним з перших дав науковий опис флори Індонезії, Тунісу, Алжиру, Середньої Азії. Зокрема, описав 4 нових види, 220 нових рослин, з яких 45 названі його ім'ям. Працював на різних посадах в Ботанічному саду Київського університету (1887-1894), в Ботанічному саду Петербурга (1894-1917). Приймав активну участь у формуванні Української академії наук (1917), очолював кафедру ботаніки ВУАН. Брав участь у наукових експедиціях на Кавказ та Північний Іран (1889), Алтай та Середню Азію для детального вивчення високогірної флори цих країв.

Золоті імена ОНУ імені С.С.Меднікова (1865-2015)

Петро Григорович Мелікішвілі (Меліков)

Мелікішвілі (Меліков) Петро Григорович
(1850-1927)
хімік

Доктор наук (1885). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (1927).

Першим відкрив та дослідив клас гліцидних кислот, які мають окисні та карбокисні функції.

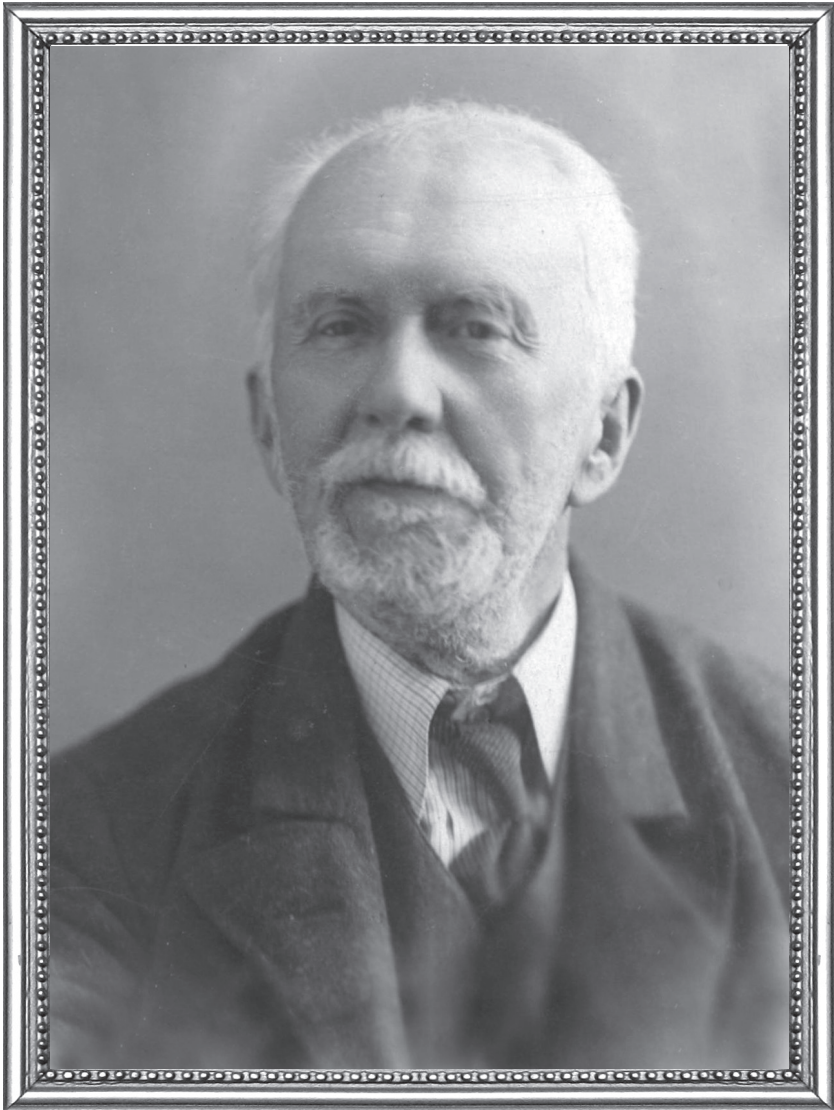
Випускник (1872), професор Новоросійського університету (1885-1917).

Розробив методи синтезу похідних ненасичених кислот, описав їх хімічні реакції і довів, що вони є дуже реакційно здатними речовинами. Вперше отримав перекис амонію та перборат натрію, а також запропонував кілька аналітичних методів їх дослідження. Разом з Л. Писаржевським синтезував надкислоти деяких хімічних елементів: бору, ванадію, вольфраму, танталу, ніобія, титану та урану (1897-1913). В галузі неорганічної хімії відкрив природу неорганічних перекисів, синтезував і вивчив перекиси та надокиси ряду металів. Особливий науковий інтерес мали отримані ним перекиси і гідроперекиси амонію і натрієвої солі надборної кислоти – перборалю. Встановлене ним пояснення будови перекисів підтвердило правильність періодичного закону, за що Д. І. Менделєєв назвав вченого одним із «укріплювачів» періодичного закону. Лауреат Ломоносівської премії (1899). Один із засновників та перший ректор Тбіліського університету (1918).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Мегнікова (1865-2015)

Павло Іванович Петренко-Критченко

Петренко-Критченко Павло Іванович
(1866-1944)
хімік-органік

Доктор наук (1894). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню математичних та природничих факультетів (розряд: органічна хімія) (1932).

Розробляв проблеми взаємного впливу атомів у молекулі, зокрема, просторові перешкоди, а також проблеми стереохімії і впливу будови на властивості в широкому розумінні.

Випускник (1888), професор Новоросійського університету (1900-1920), професор Одеського державного університету (1933-1940).

Наукова діяльність присвячена, головним чином, вивченню правильності альдегідних конденсацій. Поряд з теоретичними роботами багато зробив у галузі синтезу гетероциклічних сполук і вперше відкрив реакцію аміноалкілування. Очолював Науково-дослідну кафедру хімії при Вищому технікумі загальної та прикладної хімії (1923-1933). Голова Одеського відділення Всесоюзного хімічного товариства імені Д. І. Менделєєва (1934-1936).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Володимир Валеріанович Підвисоцький

**Підвисоцький Володимир Валеріанович
(1857-1913)
мікробіолог, патолог, ендокринолог,
імунолог**

Доктор медичних наук. Член-кореспондент Імператорської військово-медичної академії (1900).

Один із ініціаторів ендокринологічних досліджень. Вивчав регенеративну здатність шлунку, нирок, мейбомієвих і слинних залоз. Спостерігав захисні функції організму людини, вплив на нього збудників хвороб.

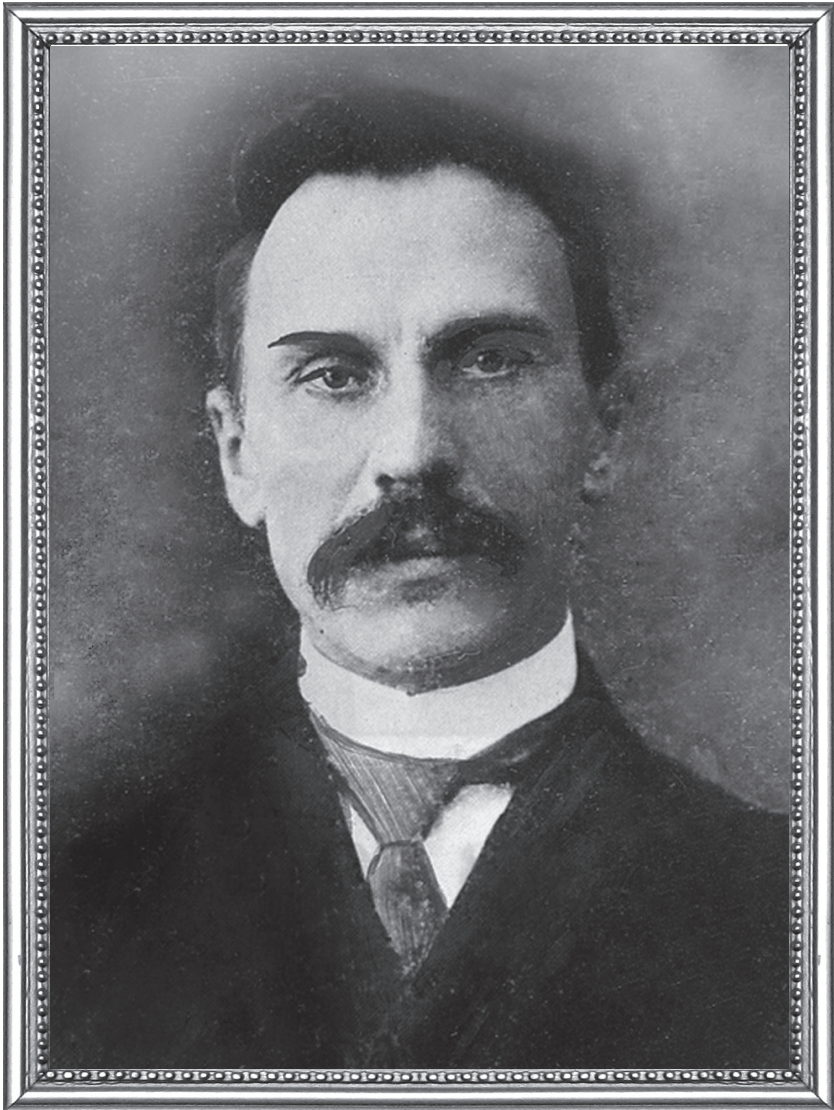
Професор та перший декан медичного факультету Новоросійського університету (1900-1905).

Під його керівництвом був вперше отриманий препарат адреналін, який назвали наднирковим стимуліном (1888). Налагодив виготовлення дешевих лікарських сироваток для щеплень. Розпочав експериментальну роботу з хіміотерапії злоякісних новоутворень. Як бактеріолог працював в Інституті Л. Пастера у Парижі (1885-1890). Організатор санітарно-бактеріологічних курсів. Член-кореспондент Анатомічного товариства у Парижі (1887). Основоположник київської школи патологів. Завідував кафедрою загальної та експериментальної патології Київського університету (1887-1890). Директор Петербурзького Імператорського інституту експериментальної медицини (1905). Ординарний почесний член Королівського інституту експериментальної терапії у Франкфурті-на-Майні (1911).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Костянтин Дорімедонтович Покровський

**Покровський Костянтин Дорімедонтович
(1868-1944)
астроном**

Доктор наук (1915). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (1927).

Автор фундаментальних астрономічних досліджень, пов'язаних із мікрометричними спостереженнями комет, зокрема кометних радіантів і візуально-подвійних зірок.

Професор Одеського державного університету (1934-1941).

Професор Юр'ївського університету (1915), ректор Пермського університету (1917), професор Томського університету (1919-1920). Голова Всеросійської астрономічної ради (1917). Голова ради Асоціації астрономів РРФСР (1924, 1928). Заступник директора Пулковської обсерваторії (1930-1932). Голова Одеського відділення Всесоюзного астрономо-геодезичного товариства (ВАГО) (з 1933 р.). Очолював Астрономічну обсерваторію Одеського державного університету (1936), був деканом фізико-математичного факультету (1937-1938). Під його керівництвом в обсерваторії було відновлено спостереження сонячних плям, організована експедиція до Західного Сибіру (с. Венгерова) для спостереження повного сонячного затемнення, де були зроблені фотографії сонячної корони. Під час окупації залишився в Одесі, зберіг обладнання обсерваторії.

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Лев Йосипович Рубенчик

Рубенчик Лев Йосипович
(1896-1988)
мікробіолог

Член-кореспондент АН УРСР (1939).

Досліджував біологію ґрунтових мікробів, що допомогло створенню і застосуванню бактеріальних добрив. Відкрив сульфатредуючі мікроорганізми, названі його ім'ям, які виявилися важливими для боротьби з корозією в метрополітенах. Стояв біля витоків розвитку космічної мікробіології.

У 1922 р. закінчив і продовжував працювати в Одеському інституті народної освіти, професор Одеського державного університету (1933-1941).

Наукові сфери: різні галузі мікробіології води, ґрунту, корозії, виробництва добрив, бальнеології, біологічної фіксації азоту. Професор (з 1927 р.). У 1927-1931 рр. викладав в Одеському інституті технології зерна і борошна. З 1929 р. працював в Українському НДІ курортології та бальнеології. З 1944 р. — завідувач відділу загальної та ґрунтової мікробіології Інституту мікробіології і вірусології АН УРСР. Лауреат Премії Ради Міністрів СРСР.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Сергій Леонідович Рубінштейн

Рубінштейн Сергій Леонідович
(1889-1960)
психолог, філософ, педагог,
бібліотечний діяч

Доктор наук (1937). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню історії та філософії (розряд: психологія) (1943). Дійсний член Академії педагогічних наук РРФСР (1945).

Займався теоретичними питаннями загальної психології, її філософськими підставами з позицій рефлексології. Сформулював найважливіший методологічний принцип психології – принцип єдності свідомості та діяльності. Склавав основу діяльного підходу в психології. Сформулював принцип детермінізму і розкрив його на матеріалі експериментальних досліджень мислення. Професор Одеського ІНО та директор Центральної наукової бібліотеки м. Одеси (1922-1929). Засновник кафедри психології в Московському університеті і сектора психології Академії наук СРСР. Працював у вузах Одеси (1919-1929), Ленінграду та Москви, з 1945 р. – заступник директора Інституту філософії АН СРСР. Переслідувався під час кампанії боротьби з космополітизмом (1947-1950). Реабілітований у 1953 р. Російська АН з 1996 р. започаткувала премію імені С. Л. Рубінштейна.

Іван Михайлович Сеченов

**Сеченов Іван Михайлович
(1829-1905)**

природознавець, фізіолог, медик, психолог, токсиколог, культуролог, антрополог, еволюціоніст, гуманіст, просвітитель, філософ і мислитель-раціоналіст

Доктор медичних наук (1860), Почесний член Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук (1904; член-кореспондент по фізико-математичному відділенню (розряд: біологічні науки) з 1869 р.).

Вплинув на розвиток природознавства і теорії пізнання. Творець вітчизняної фізіологічної школи.

Професор Новоросійського університету (1870-1876).

Засновник природно-наукового напрямку в психології, дослідник природи свідомої і несвідомої діяльності. Показав, що в основі психічних явищ лежать фізіологічні процеси, які можуть бути вивчені об'єктивними методами. Відкрив явище центрального гальмування, сумації в нервовій системі. Встановив наявність ритмічних біоелектричних процесів в центральній нервовій системі. Довів значення процесів обміну речовин в здійсненні збудження. Феномен центрального гальмування, описаний ним у 1863 р., був названий «сеченівським гальмуванням». Дослідник дихальної функції крові. Засновник теорії вікової, порівняльної і еволюційної психології та об'єктивної психології праці.

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Іванович Томсон

**Томсон Олександр Іванович
(1860-1935)
санскритолог, іраніст
та сходознавець-арабіст**

Доктор наук (1901). Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по відділенню російської мови та словесності (1910).

Першопроходець у дослідженнях проблем загальної фонетики, в напрямках та методиці експериментальних фонетичних досліджень.

Професор Новоросійського університету (1897-1920), професор Одеського державного університету (1933-1935).

Фахівець у галузі порівняльної фонетики та граматики індоєвропейських мов. Викладав в організованих на основі університету вищих закладах (1920-1933). Читав курси і проводив практичні заняття з порівняльної граматики індоєвропейських мов, санскриту, загального мовознавства, слов'язнавства. Особливе місце в його працях відводилося питанням історичного синтаксису. Багато часу вчений присвячував питанням правопису. Наукову діяльність поєднував з практикою викладання. Організував в Одеському державному університеті перший в Україні кабінет експериментальної фонетики, який існує до сьогодні.

Золоті імена ВНУ імені С.С.Мечникова (1865-2015)

Віра Петрівна Тульчинська

**Тульчинська Віра Петрівна
(1907-1994)
мікробіолог**

Доктор наук (1940). Член-кореспондент Академії наук УРСР (1948).

Розробила новий напрям — біологічний моніторинг морського середовища. Вперше запропонувала нові методи біологічного контролю якості водного середовища на токсичність і мутагенну активність.

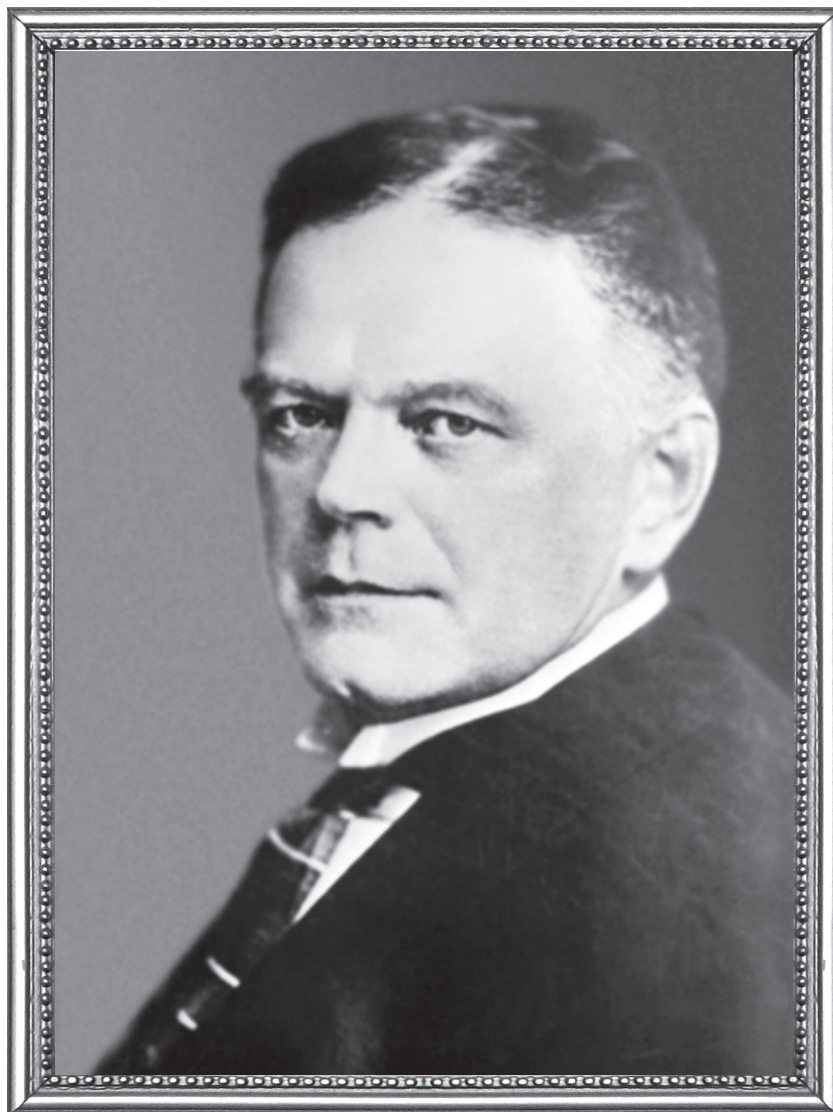
Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1951-1983).

Займалася імунологічними проблемами медичної мікробіології, вивчала збудників інфекційних захворювань — туберкульозу, бруцельозу, вірусу віспи, досліджувала біологічно активні речовини. Провела фундаментальні дослідження з проблем фітонцидів. Розробляла проблеми біологічного очищення водних екологічних систем. Широко відомі праці з питань біологічних пошкоджень. Розробила ряд методів підвищення грибостійкості різних матеріалів для застосування на водному транспорті, у бібліотечній справі, харчовій промисловості та ін. Завідувала кафедрами мікробіології Киргизького (1936-1945), Білоцерківського (1946-1947) та Одеського (1947-1952) сільськогосподарських інститутів. Голова Одеського відділення Українського мікробіологічного товариства (з 1961 р.).

Золоті імена ОНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Борис Володимирович Фармаковський

**Фармаковський Борис Володимирович
(1870-1928)**

археолог, історик античного мистецтва

Доктор історичних наук. Академік Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по історико-філологічному відділу (розряд; класична філологія та археологія) з 1914 р.; член-кореспондент Російської академії наук з 1917 р., член-кореспондент АН СРСР з 1925 р.).

Створив наукову методику розкопок античного міста та методику використання археологічних матеріалів як історичного джерела.

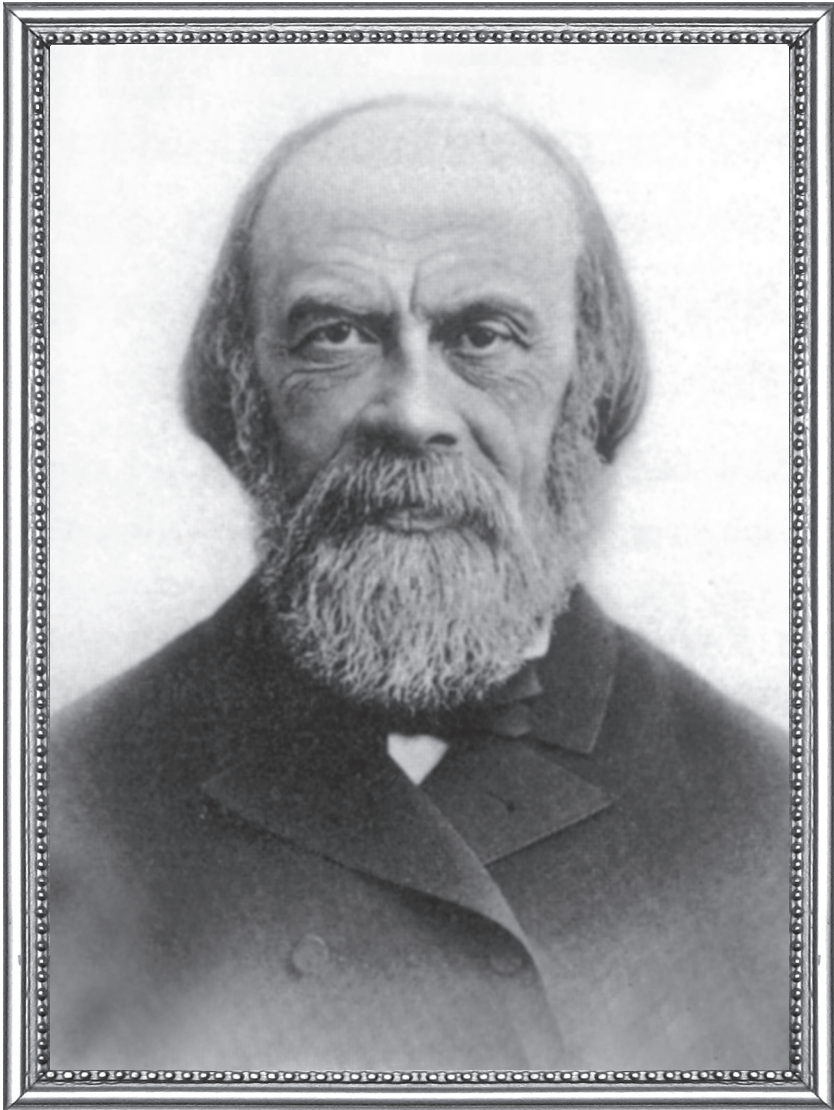
Випускник Новоросійського університету (1892).

При Б. Фармаковському польові дослідження античних міст Північного Причорномор'я були поставлені на науковий рівень. Запровадив поширено-квадратний метод, вів розкопку кварталів великими площами, встановив основні типи поховань та дав характеристику поховального інвентарю. Проводив археологічні розкопки у Києві (1908-1909), Євпаторії (1916-1917) та ін. місцях. Професор Петроградського університету (1919). Дослідник грецької колонії Ольвії (1924-1926). Встановив основну територію міста, систему міського планування і оборонних споруд, житлових будинків і громадських споруд, головні риси культурного життя Ольвії. Член Археологічної комісії в Петербурзі (1901-1918).

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Лев Семенович Ценковський

**Ценковський Лев Семенович
(1822-1887)**

***натураліст, ботанік, фізіолог рослин,
бактеріолог, мікробіолог***

Доктор наук (1851). Член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук по фізико-математичному відділенню (розряд: «біологія») (1881).

Заклав основи мікробіології в Росії. Один із засновників онтогенетичного методу вивчення нижчих рослин і нижчих тварин на підставі якого зроблено висновок про єдність рослинного і тваринного світів.

Професор, перший завідувач кафедри ботаніки Новоросійського університету (1865-1871).

Уперше показав фізіологічну спорідненість між рослинами і тваринами. Започаткував вивчення альгології в Новоросійському університеті. Засновник і перший президент Новоросійського товариства дослідників природи при Новоросійському університеті (1870). Був одним із ініціаторів відкриття Севастопольської біологічної станції (1871; в майбутньому – Інститут біології південних морів імені О. О. Ковалевського). Удосконалив методи боротьби з сибіркою, заснувавши при Харківському ветеринарному інституті ветеринарну бактеріологічну станцію (1883), де виготовлялись вакцини проти сибірки (в майбутньому – Інститут мікробіології імені І. І. Мечникова). Талановитий педагог, вперше долучив до навчального процесу мікроскоп. Почесний член майже всіх російських природничо-історичних товариств. Почесний член Лондонського мікроскопічного товариства та Німецького ботанічного товариства.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Володимир Платонович Цесевич

**Цесевич Володимир Платонович
(1907-1983)
астроном**

Доктор наук (1944). Член-кореспондент Академії наук УРСР за спеціальністю «астрономія» (1948).

Дослідник змінних зірок, законів обертання штучних супутників навколо Землі.

Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1944-1983).

Один з засновників та директор Душанбінської обсерваторії (1933-1937). Директор Головної астрономічної обсерваторії Академії наук УРСР (1948-1950). Директор Астрономічної обсерваторії Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1944 р.). Завдяки його зусиллям астрономічна обсерваторія стала всесвітньовідомим центром досліджень змінних зірок. Склотека знімків зоряного неба, зібрана в Одеській обсерваторії, за кількістю астронегативів посіла третє місце в світі. Організатор позаміських (с. Маяки, Крижанівка) та високогірських (Вірменія, Північний Кавказ, Туркменія) спостережних баз. Його ім'я присвоєно малій планеті.

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Микола Григорович Чеботарьов

Чеботарьов Микола Григорович
(1894-1947)
математик, алгебраїст

Доктор наук (1927). Член-кореспондент Академії наук СРСР по відділенню фізико-математичних наук (розряд: математика) (1929).

Засновник вітчизняної алгебраїчної школи.

Професор Одеського інституту народної освіти (1923-1924), дійсний член та науковий секретар Науково-дослідної кафедри математики при Одеському інституті народної освіти (1924-1927).

Основні наукові праці присвячені сучасній алгебрі. Встановив критерії, за якими корені трансцендентних рівнянь дійсні, удосконалив доведення теореми Кронекера-Вебера, розв'язав проблему Фробеніуса. Праці також стосуються теорії Галуа (проблема резольвент), діофантових наближень тощо. Працював у вищих навчальних закладах Одеси (1921-1927). У 1927 р. був обраний професором кафедри математики до Казанського університету, де з 1928 р. працював без перерви до кінця життя. Заслужений діяч науки РРФСР (1943). Лауреат Державної премії СРСР (1948). ОНУ ім. І. І. Мечникова, зберігаючи пам'ять про одеський період наукової та викладацької діяльності М. Г. Чеботарьова, вважає його одним із засновників викладання в університеті новітніх курсів математики. 14 травня 2010 р. на будівлі головного корпусу ОНУ йому була встановлена меморіальна дошка.

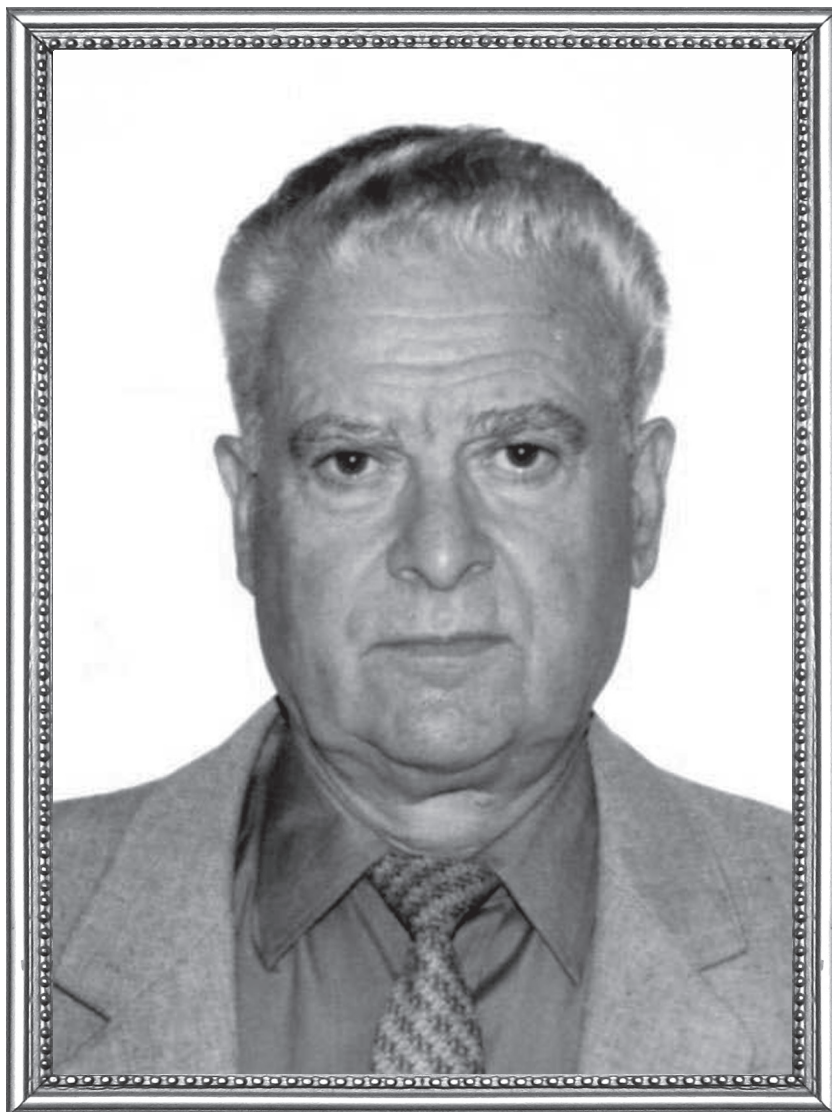
Հայրօրի ցիրի

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Семен Йосипович Аннатов

Апатов Семен Йосипович
(1930-2003)
історик, політолог

Доктор наук (1980), професор (1982).

Основні наукові інтереси присвячені вивченню зовнішньої політики США. Вперше в Україні, ще в радянські часи, перевів вивчення історіографії політики США з площини пропагандистської критики в площину наукового аналізу.

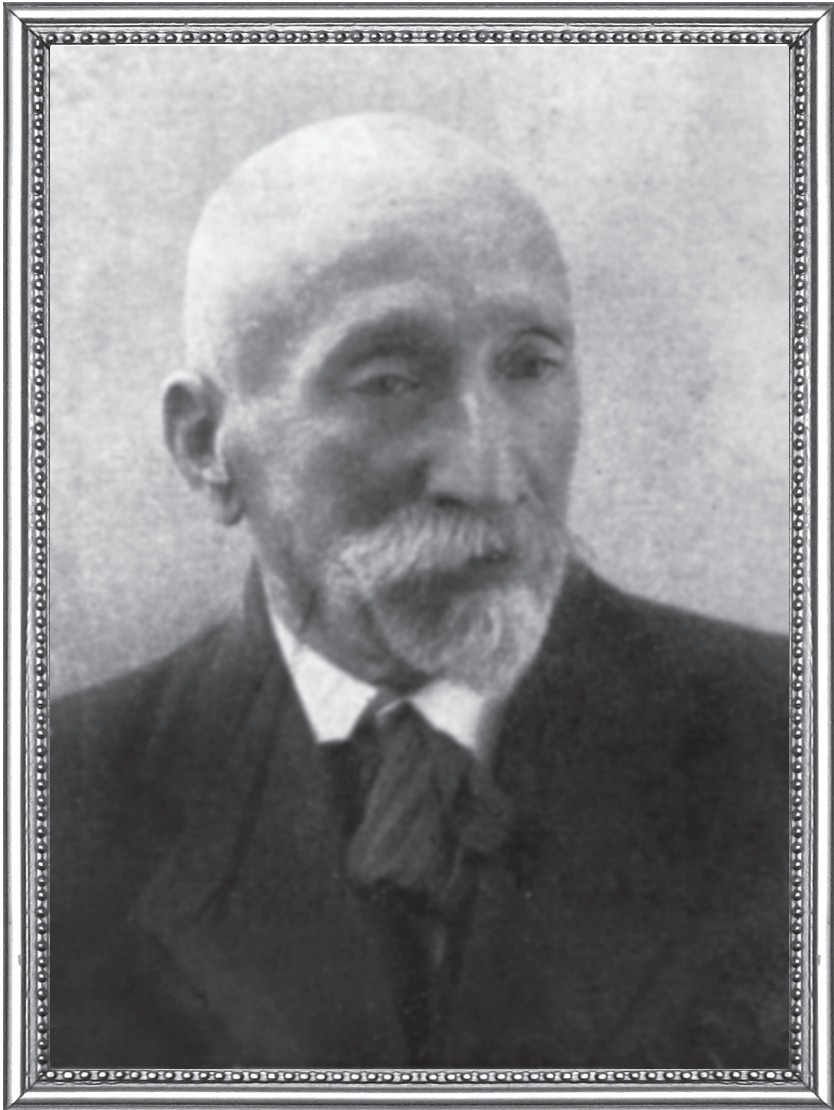
Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1979-1996).

Досліджував американські зовнішньополітичні концепції, займався аналізом американської історіографії політики США в Європі. Завідувач кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн (1979-1996). Директор Центру міжнародних досліджень (ЦМД) при Інституті соціальних наук ОДУ імені І. І. Мечникова (1992-1999). Впровадив семінар з теорії, історії та історіографії міжнародних відносин (1985), де розглядались основні теоретико-методологічні проблеми міжнародних відносин, провідні тенденції у розвитку сучасного світу. Член американських наукових товариств (1986): Асоціації міжнародних досліджень і Товариства істориків американської зовнішньої політики. Академік Української академії політичних наук України (1990). Заслужений діяч науки і техніки України (1993).

Золоті імена ОШУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Яків Юлійович Бардах

Бардах Яків Юлійович
(1857-1929)

мікробіолог, бактеріолог, інфекціоніст

Доктор наук (1894), професор (1922).

Винайшов спосіб виготовлення антидифтерійної сироватки. Проводив перші мікробіологічні дослідження лиманів та солоних озер Чорноморського та Азовського узбережжя.

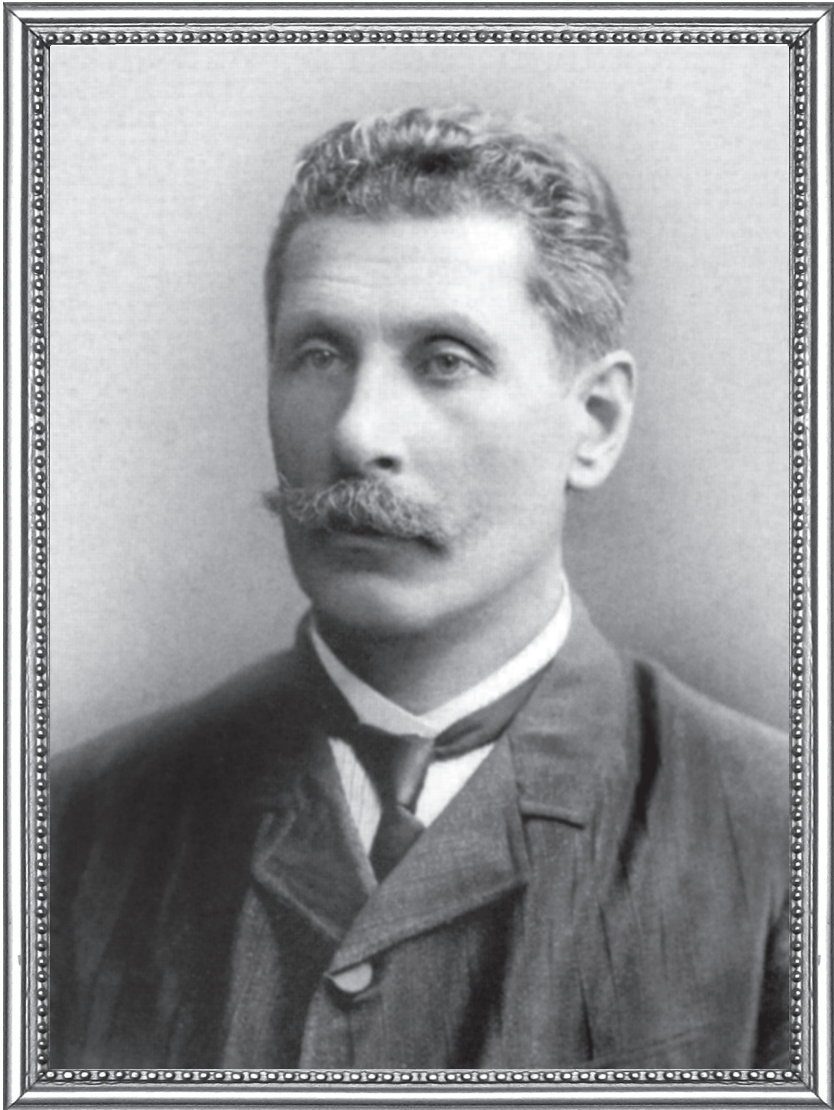
Випускник (1880), приват-доцент Новоросійського університету (1895-1920, професор Одеського інституту народної освіти (1922-1929).

Праці присвячені вивченню сказу, дифтерії, черевного й зворотного тифів. Розробляв методику виготовлення туберкуліну. Разом з І. І. Мечниковим та М. Ф. Гамалією організував першу в Росії Одеську бактеріологічну станцію (нині – Одеський науково-дослідний інститут вірусології та епідеміології імені І. І. Мечникова) (1886; завідував станцією у 1888-1890 рр.). Організував першу в Україні станцію швидкої медичної допомоги (1903). Перший ректор Одеського клінічного інституту (1920). В Одеському ІНО створив першу в країні кафедру мікробіології (1922). Голова Товариства одеських лікарів та Одеського терапевтичного товариства.

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Олександр Олександрович Браунер

**Браунер Олександр Олександрович
(1857-1941)**

**зоолог-селекціонер, археолог,
письменник-натураліст**

Доктор наук (1922), професор (1920).

Фахівець із вивчення фауни степового краю України. Один із перших розробників питання її охорони.

Випускник (1881), професор Одеського державного університету (з 1939 р.).

Започаткував новий напрям в історії формування фауни степів та раціональне використання охорони природних ресурсів. Засновник науки про походження свійських тварин. Довів на їх зміни вплив умов навколишнього середовища. Популяризатор зоологічних знань. Один із організаторів Одеського сільськогосподарського інституту, де з 1918 р. завідував кафедрою тваринництва. Працював у Всесоюзному інституті гібридизації й акліматизації тварин (Асканія-Нова) (1923-1935). З 1939 р. завідував кафедрою зоології та був науковим консультантом Зоологічного музею Одеського державного університету. В Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова діє Музейний фонд імені О. О. Браунера. В ОНУ імені І. І. Мечникова засноване і регулярно виходить періодичне видання «Вісті Музейного фонду імені Браунера». Щороку в Одесі проходять міжнародні читання пам'яті О. О. Браунера.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Сергій Юлійович Вітте

**Вітте Сергій Юлійович
(1849-1915)
граф, державний діяч**

Директор департаменту залізниць Міністерства фінансів (1889). Міністр шляхів сполучення (1892). Міністр фінансів Росії (1892). Голова Ради Міністрів Росії (1905-1906).

За його ініціативою були здійснені великі загальнодержавні реформи: введена винна монополія, споруджена Сибірська залізниця та активізувалося залізничне будівництво, проведена грошова реформа. Випускник Новоросійського університету та начальник руху Одеської залізниці (1870), в подальшому, біля 20 років, працював у приватних залізничних товариствах. Автор Маніфесту 17 жовтня 1905 р., який започаткував багатопартійність в країні. Підписав Портсмутський мир з Японією (1905). Розробив основні положення столипінської аграрної реформи (1903-1904). Допоміг розвитку хлібної торгівлі в Одесі, для чого організував будівництво портової естакади, залізничних шляхів та товарних станцій. Ввів пільгові тарифні ставки для одеських промисловців та торговців при перевезенні вантажів. Сприяв наданню значних асигнувань Новоросійському університету для будівництва і відкриття медичного факультету (1900). Удостоєний звання Почесний громадянин Одеси. Автор низки видань з історії, політики, економіки та фінансів. В 1901 р. на його честь названа одна з вулиць міста (нині вул. Дворянська).

Золоті імена ОШУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Абба Юхимович Глауберман

Глауберман Абба Юхимович
(1917-1974)
фізик-теоретик

Доктор наук (1957).

Створив наукову школу квантової теорії твердого тіла. Розробив теорію квазіметалевих цетрів у лужногалоїдних кристалах.

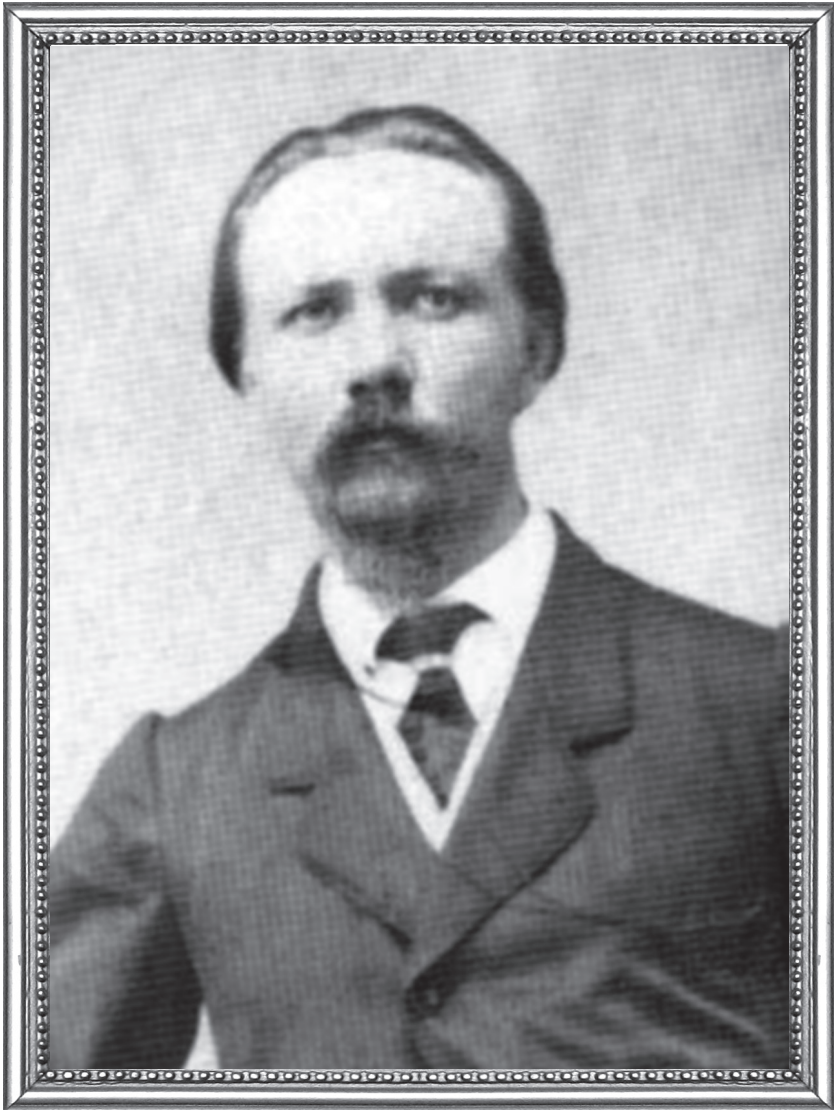
Випускник (1939), аспірант, асистент (1939-1941) Одеського державного університету, професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1966 р.).

Наукові інтереси стосувались проблем квантової теорії твердого тіла і статистичної теорії конденсованих систем, побудови квантово-електронної теорії поверхневого натягу металів та бінарних металевих сплавів, удосконалення теорії поверхневої енергії іонних кристалів, теорії напівпровідників у зовнішніх полях, теорії напівпровідників у рідкому стані та ін. Працював у Гідрометеорологічному інституті Головного управління гідрометеослужби Червоної Армії (1944-1946), Львівському університеті (1948-1966). З 1966 р. займав посаду директора Науково-дослідного інституту фізики ОДУ імені І.І.Мечникова. Під час керівництва в Інституті фізики в 1967 р. були створені лабораторія теоретичної фізики і, спільно з Мінелектротехпромом СРСР, галузева науково-дослідна лабораторія структурних і технологічних досліджень.

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Микола Олексійович Головкінський

Головкінський Микола Олексійович
(1834-1897)
геолог-фундаменталіст, гідрогеолог

Доктор наук (1868).

Перший дав уявлення про коливальні рухи земної кори та про зв'язок їх з переміщенням берегової лінії, зміною фацій і процесом утворення верств в осадових гірських породах. Дослідив і сформулював основні принципи утворення опадів (1868). Довів зв'язок сучасних форм рельєфу з вертикальними рухами земної кори.

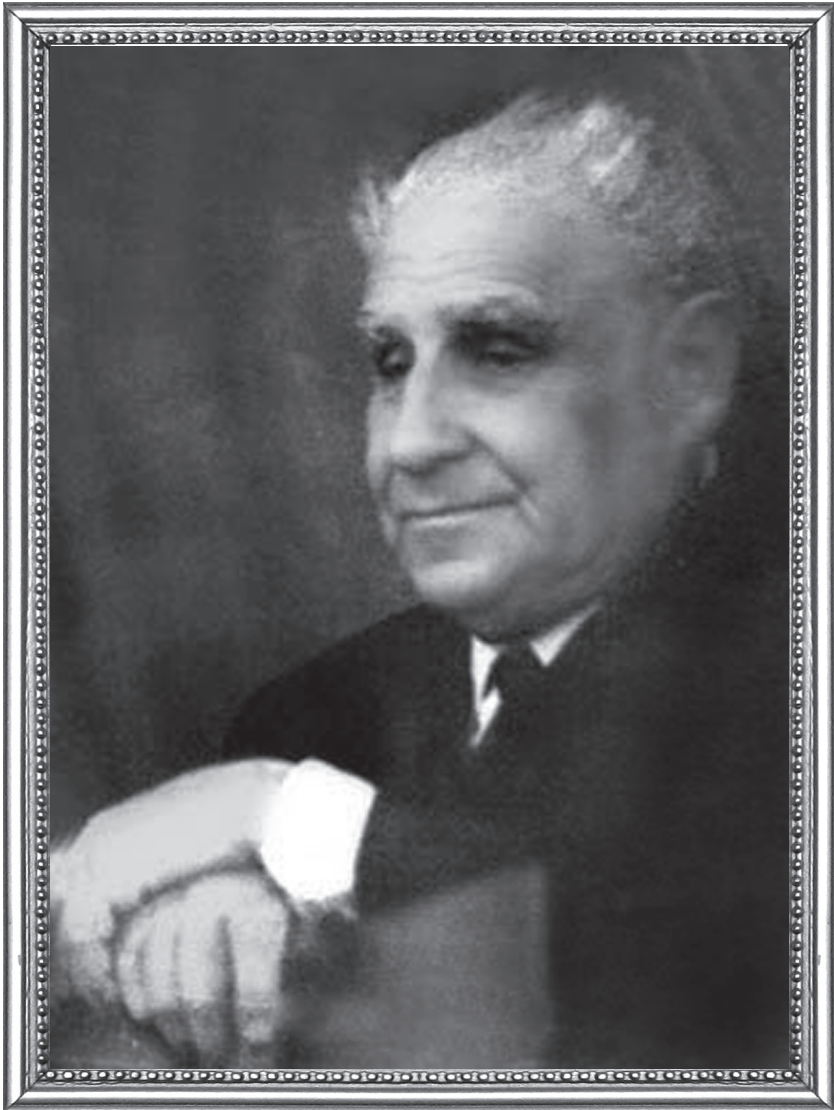
Професор (1871-1886), ректор (1877-1881) Новоросійського університету.

Досліджував геологічну будову і гідрогеологію Уралу, Півдня України. Першим прийшов до висновку про те, що гребінь головної гряди Кримських гір у геологічному минулому був кораловим рифом стародавнього океану. З 1886 р. — гідрогеолог Таврійського земства, де чимало уваги приділив пошукам артезіанських, глибинних запасів води. Запропонував створити першу в країні артезіанську станцію, яку і заснували в Саках. Його ім'ям названо відкритий вченим у Криму водоспад та природну гранувальню каменю під м. Алушта. На згадку про науковця на схилах гори Кагель (Крим) установлений пам'ятник.

Золоті імена ВНУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Давид Генріхович Елькін

Елькін Давид Генріхович
(1895-1983)
психолог, педагог

Доктор наук (1952), професор (1930).

Організатор наукової школи з психології диференціації часу.

Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1933 р.).

Розробник досліджень з питань дитячої і педагогічної, інженерної психології, історії психології, психології тварин. Вивчав психологічні механізми пам'яті, уваги, сприйняття, формування навичок. Проводив дослідження з проблеми зворотного зв'язку та випереджаючого відображення в формуванні адекватного сприйняття тривалості, перцептивних складових простору та часу, функціональної асиметрії в диференціації часу, ролі «біологічного годинника» та несвідомих компонентів у моделюванні психікою метрики і топології часу. Проводив дослідження в галузі інженерної психології. Розробив електронні нашкірні годинники, біоелектричний протез руки. В галузі юридичної психології розробляв мотивації правопорушень, особливості поведінки людини в умовах самотнього ув'язнення.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Ігор Петрович Зелінський

**Зелінський Ігор Петрови
(1933-2002)**

геолог, організатор науки та вищої освіти

Доктор наук (1980), професор (1997).

Засновник одеської наукової школи гідрогеології.

Випускник (1957), декан (1970-1971), проректор (1980-1985), ректор (1987-1995) Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Спеціаліст з інженерної геодинаміки та вивчення зсувів, прогнозу і заходів боротьби з ними. Розробив основи математичної геології, методи оцінки стійкості схилів, теоретичних основ геодинамічного поля і практики моделювання геодинамічних процесів. За часів ректорства при ОДУ ім. І. І. Мечникова був відкритий Рішельєвський лицей та злучений з університетом Інститут соціальних наук, створено Інститут математики, економіки та механіки, Інститут фізики горіння. Університет став учасником Європейської та Євразійської асоціації та пройшов міжнародну атестацію (1990). Академік та віце-президент Міжнародної Академії наук Євразії (1994), дійсний член Академії інженерних наук, Екологічної академії наук, Академії наук вищої школи України. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1996). Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Народний депутат СРСР (1988-1991).

Золоті імена ОШУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Веніамін Федорович Каган

Каган Веніамін Федорович
(1869-1953)
математик

Доктор наук (1934). Професор (1920).

Засновник тензорної диференціально-геометричної школи.

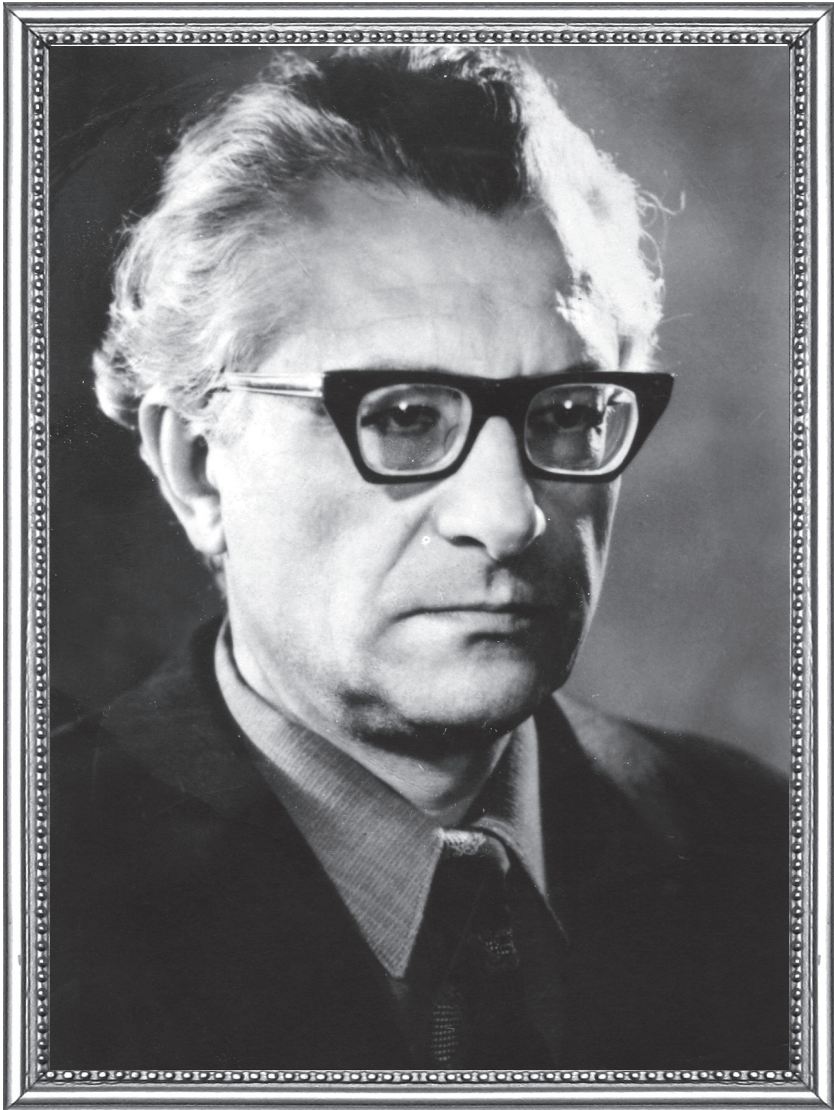
Приват-доцент Новоросійського університету (1897-1920), професор математики в Одеському інституті народної освіти (1920-1922).

Видав перший навчальний посібник з питань ріманової геометрії багатовимірних просторів і теорії неперервних груп. У своїх роботах дав систематичну і розгорнуту побудову евклідової геометрії, доповнену великим історичним нарисом розвитку обґрунтування геометрії. Читав перший тоді в Росії курс теоретичної механіки у векторному численні. Розробив перший детальний виклад теорії підстав визначників (1920). Став одним із піонерів викладання загальної теорії відносності в нашій країні. Професор Московського університету (1920-1952), де створив кафедру вищої математики та семінар по векторному аналізу. Засновник журналу «Вісник дослідної фізики та елементарної математики» (1901). Керував науковим книговидавництвом «МАТЕЗІС» (1904-1925) та науковим відділом Державного видавництва (з 1922 р.). Видавець повного зібрання творів М. І. Лобачевського (1946-1949). Заслужений діяч науки (1929). Лауреат державної премії (1943).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Петро Йосипович Каришковський

Каришковський Петро Йосипович
(1921-1988)
історик, археолог, нумізмат,
візантиніст

Доктор наук (1969), професор (1970).

Засновник одеських наукових шкіл з античної історії, археології, візантиністики та епіграфіки.

Випускник (1945), професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1970 р.).

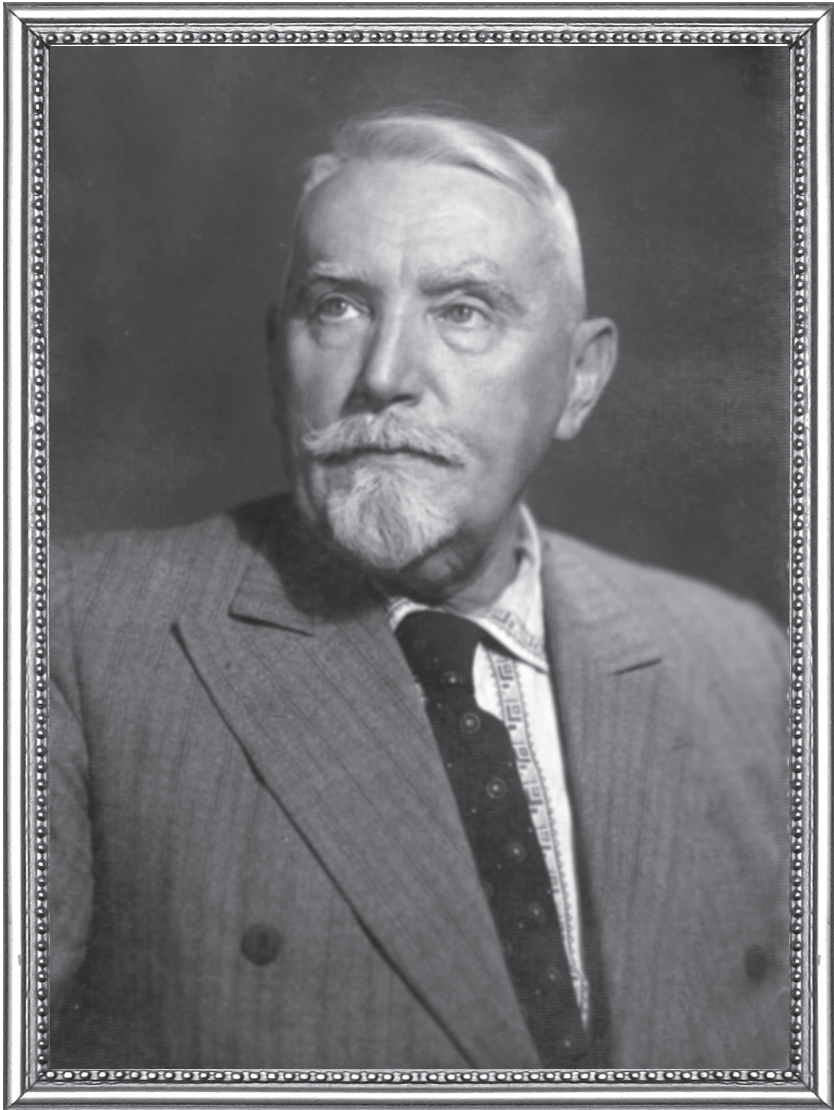
Досліджував античну історію, нумізматику, грецьку та латинську епіграфіку та історичну географію Північного Причорномор'я. Вивчав політичні взаємовідносини між Візантією, Болгарією та Київською Руссю часів князя Святослава. Працював над проблемами охорони пам'яток історії і культури. Брав участь у проведенні археологічних розкопок, зокрема на о. Березань (1946-1949). З 1963 р. і до останніх днів працював завідувачем кафедри історії стародавнього світу та середніх віків в ОДУ ім. І. І. Мечникова. Вибраний членом-кореспондентом Германського археологічного інституту, Американського нумізматичного товариства, стояв у витоків Одеського археологічного товариства. В Одесі регулярно проходять наукові читання імені Каришковського, які публікуються у збірнику наукових праць «Стародавнє Причорномор'я» (від 1989 р.).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Єлїдїфор Анемподїстовїч Кирилов

Кирилов Ємідіфор Анемподістовіч
(1883-1964)
фізик

Доктор наук без захисту дисертації (1939), професор (1921).

Засновник одеської наукової школи в галузі наукової фотографії та проблем, пов'язаних з оптичними і фотоелектричними властивостями кристалів.

Випускник Новоросійського університету (1907), професор, директор Інституту фізики при Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова (1926-1964).

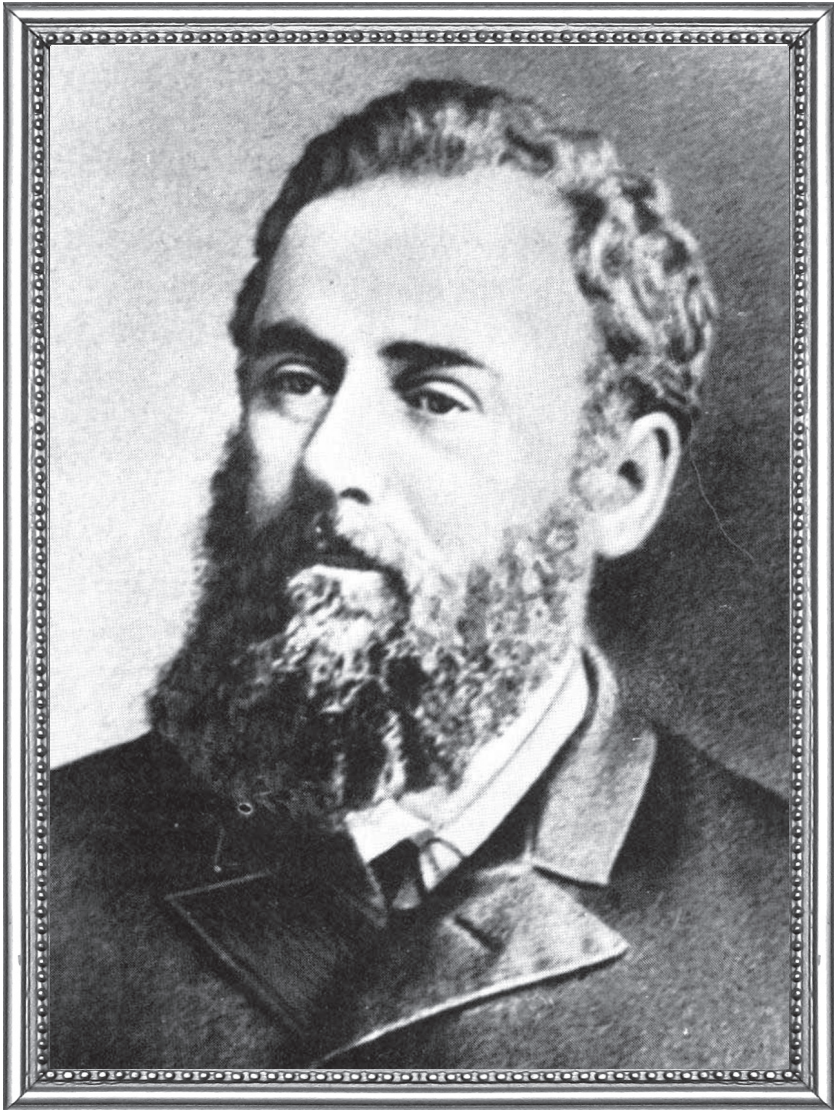
Дослідник оптичних і фотоелектричних явищ у галогенідах срібла, внутрішнього фото ефекту, фізичних основ фотографічного процесу. Відкрив негативний фото ефект (зменшення струму під дією світла), вивчив його спектр і довів, що він пов'язаний з утворенням прихованого зображення, встановивши тим самим зв'язок між фотоелектричними та фотохімічними процесами (1930). Виконав цикл досліджень спектрів поглинання тонких слабозабарвлених під дією світла шарів галоїдного срібла, виявивши в них тонку структуру смуг поглинання фотохімічного забарвлення і прихованого зображення (1946-1953).

За відкриття і дослідження тонкої структури спектра поглинання фотохімічно пофарбованого галоїдного срібла удостоєний Державної премії СРСР (1952).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Олександр Костянтинівич Кононович

**Кононович Олександр Костянтинович
(1850-1910)
астроном**

Доктор наук (1884).

Один із піонерів астрофізичних досліджень в Росії.

Випускник (1871), доцент (1881), професор (1886) Новоросійського університету.

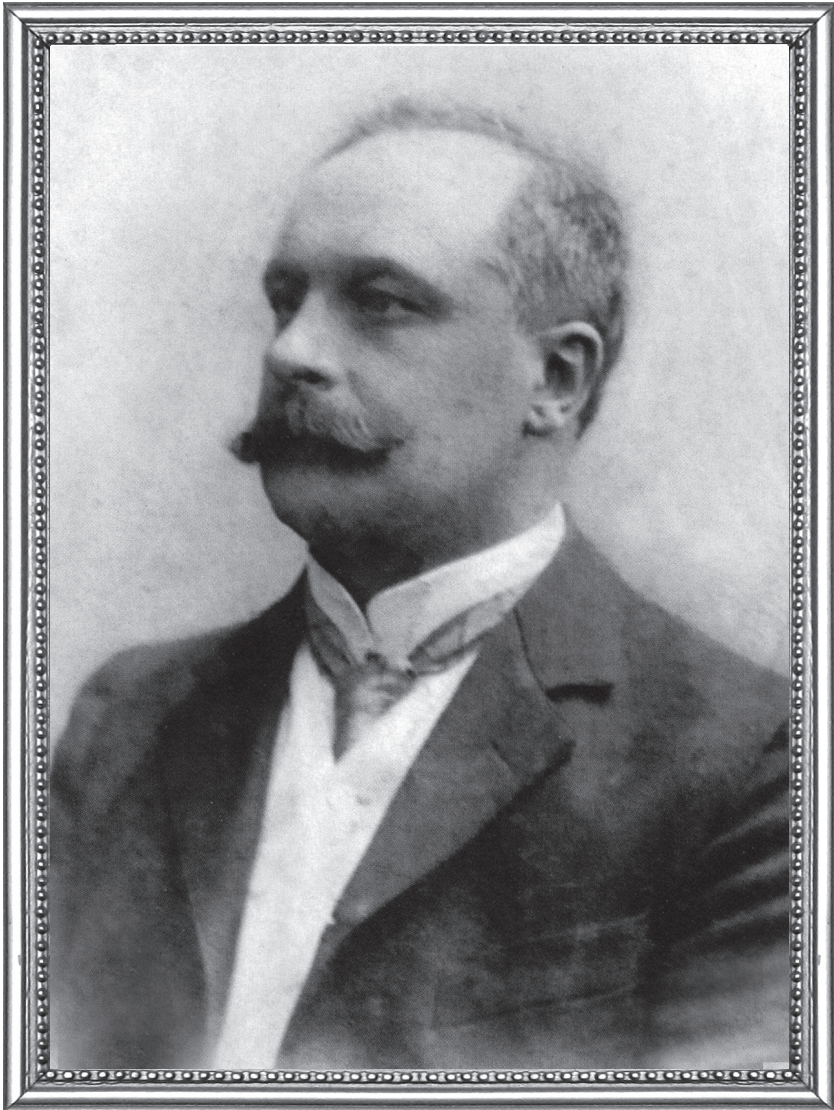
Основні праці в області астрофізики. Протягом 30 років, очолював кафедру астрономії в Новоросійському університеті. Перетворив Астрономічну обсерваторію у великий науковий центр, оснастивши її самим сучасним на той час спостережним обладнанням: фотометрами, астрографами, спектрогеліографом, телескопом-рефрактором фірми Кука. При ньому були виконані перші на півдні країни дослідження орбіт подвійних зірок. Визначив орбіту подвійної зірки γ Діви. Виконав із фотометром Целльнера великі ряди фотометричних вимірювань великих планет Марса, Юпітера і Сатурна. Вів регулярне фотографування поверхні Сонця і вимір положень сонячних плям (його колекція містить близько 1500 знімків Сонця), систематично спостерігав протуберанці. Вивчав закони відображення світла в різних довжинах хвиль від різних поверхонь. При ньому в Астрономічній обсерваторії було спостережено і вивчено Сонячне затемнення 18 серпня 1887 р. Підготував ряд талановитих діячів вітчизняної астрономії. На честь О. К. Кононовича названо астероїд № 8322.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Микола Миколайович Ланге

**Ланге Микола Миколайович
(1858-1921)
психолог, педагог, філософ**

Доктор філософії (1893), професор (1896).

Один з основоположників експериментальної психології.

Доцент, професор Новоросійського університету (1888).

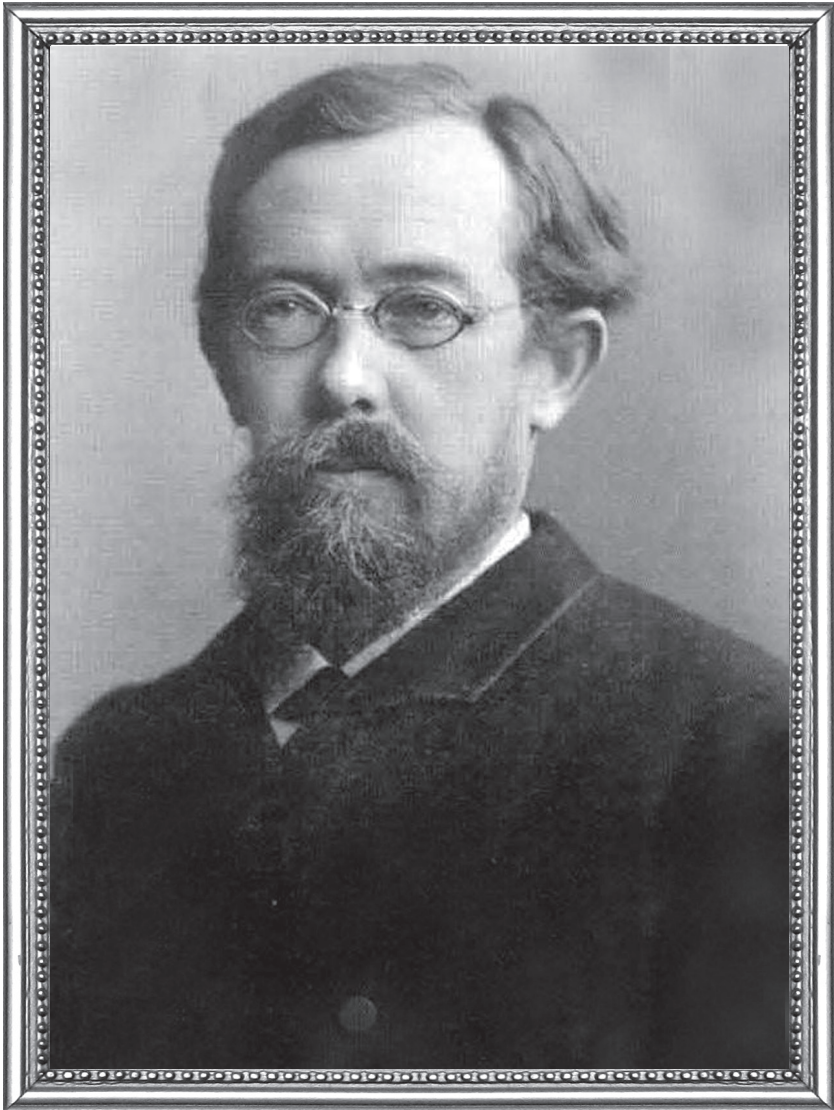
Широко відомий завдяки своїм експериментальним роботам у галузі сприйняття та уваги. Сформулював закон перцепції, за яким сприйняття проходить кілька стадій, або фаз: від недиференційованого до диференційованого. Автор моторної теорії уваги. В розробленій ним теорії увага розглядається як рухлива реакція організму, яка поліпшує умови сприйняття. Довів, що однією з центральних проблем психології є проблема рухів і діяльності. Організував у Новоросійському університеті першу в Росії лабораторію експериментальної психології (1896). Ініціатор створення в Новоросійському університеті кафедри педагогіки. Увійшов в історію освіти як фундатор і перший директор Вищих жіночих курсів в Одесі (1903).

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Валеріан Миколайович Лігін

**Лігін Валеріан Миколайович
(1846-1900)
математик і механік**

Доктор наук (1873), професор (1873).

Засновник одеської наукової школи з кінематики механізмів.

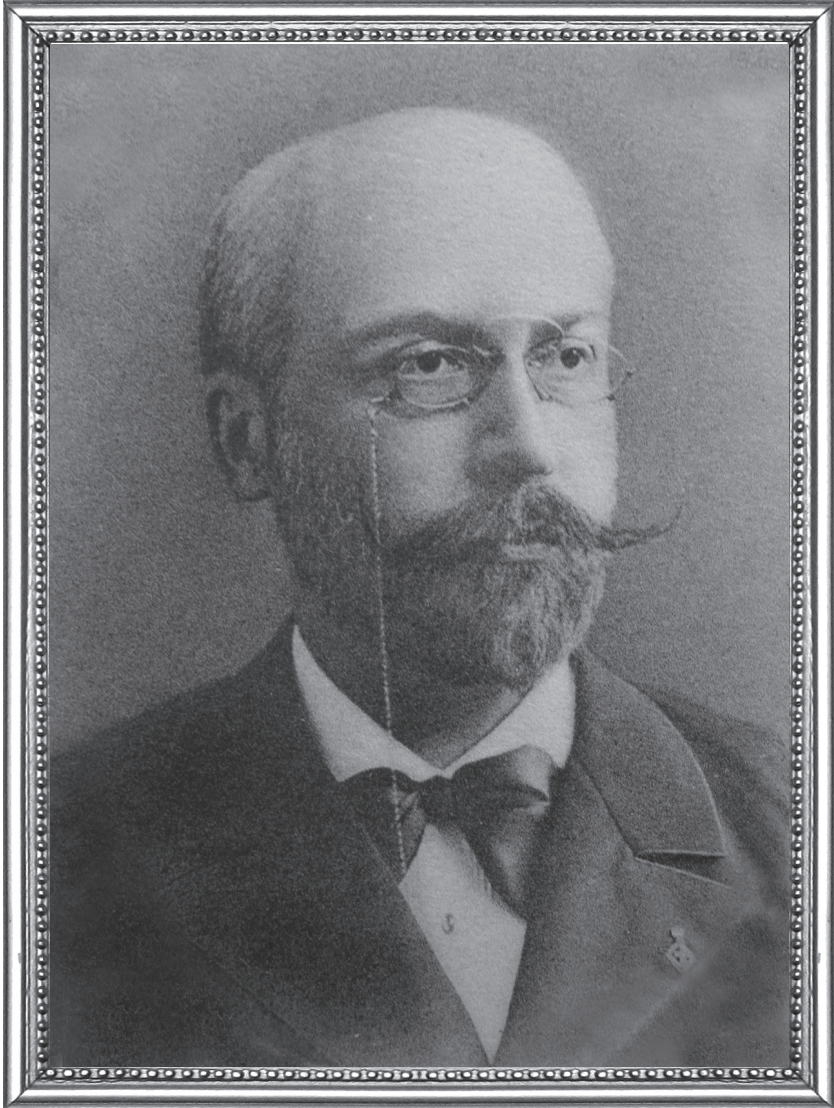
Випускник (1869), професор Новоросійського університету (1873-1895).

Основний напрямок досліджень — теоретична кінематика і кінематика механізмів. Узагальнив схему інверсора Посельє-Ліпкина, з якого як окремий випадок виходять клітини Сільвестра-Мангейма та ін. Удосконалив метод Кемпе для рішення алгебраїчних рівнянь за допомогою зчленованих систем. Запропонував класифікацію зубчастих коліс (1874). Декан фізико-математичного факультету Новоросійського університету (1884-1889). Почесний член Одеського відділення Російського технічного товариства, Політехнічного товариства при Московському технічному училищі та Товариства сільського господарства Південної Росії. Дійсний член Новоросійського товариства дослідників природи, Societe Mathematique de France та ін. Обирався одеським міським головою (1891-1896). У 1898 р — піклувальник Варшавського навчального округу.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Микола Дмитрович Пильчиков

**Пильчиков Микола Дмитрович
(1857-1908)
фізик, експериментатор,
винахідник**

Професор (1889).

Фундатор теорії аномалій геомагнетизму, початківець вивчення радіоактивності, рентгенографії та радіоуправління.

Професор Новоросійського університету (1893-1902).

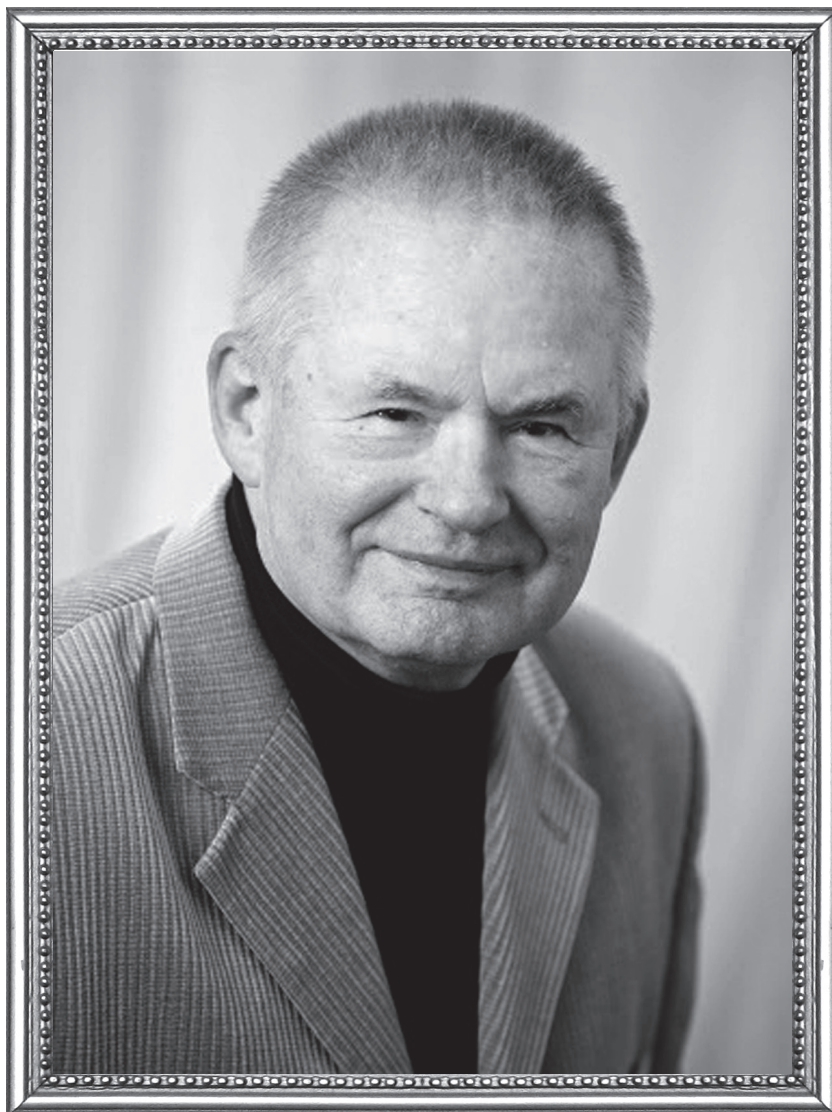
Досліджував земний магнетизм, радіоактивність, рентгенівські промені, електрохімію, метеорологію електро- і радіотехніку. Обґрунтував наявність покладів залізної руди у районі Курської магнітної аномалії (1883). Винайшов спосіб керування різними механізмами й пристроями по радіо, заклав початок радіотелемеханіки. Для захисту радіопередач від перехоплення сконструював так званий радіопротектор. Відкрив низку незнаних властивостей рентгенівських променів. Уперше здійснив експериментальні дослідження з радіоактивності, чим започаткував нову галузь науки — ядерну фізику (1899-1900). Здійснював дослідження з поляризації світла та метеорології. Відкрив і застосував на практиці явище фотогольванографії. Професор Харківського університету (1889-1893), Харківського технологічного інституту (з 1902 р.). Член Французького фізичного товариства і Міжнародного товариства електриків. Дійсний член Російського фізико-хімічного товариства (1908).

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Геннадій Якович Попов

**Попов Геннадій Якович
(1932-2013)**

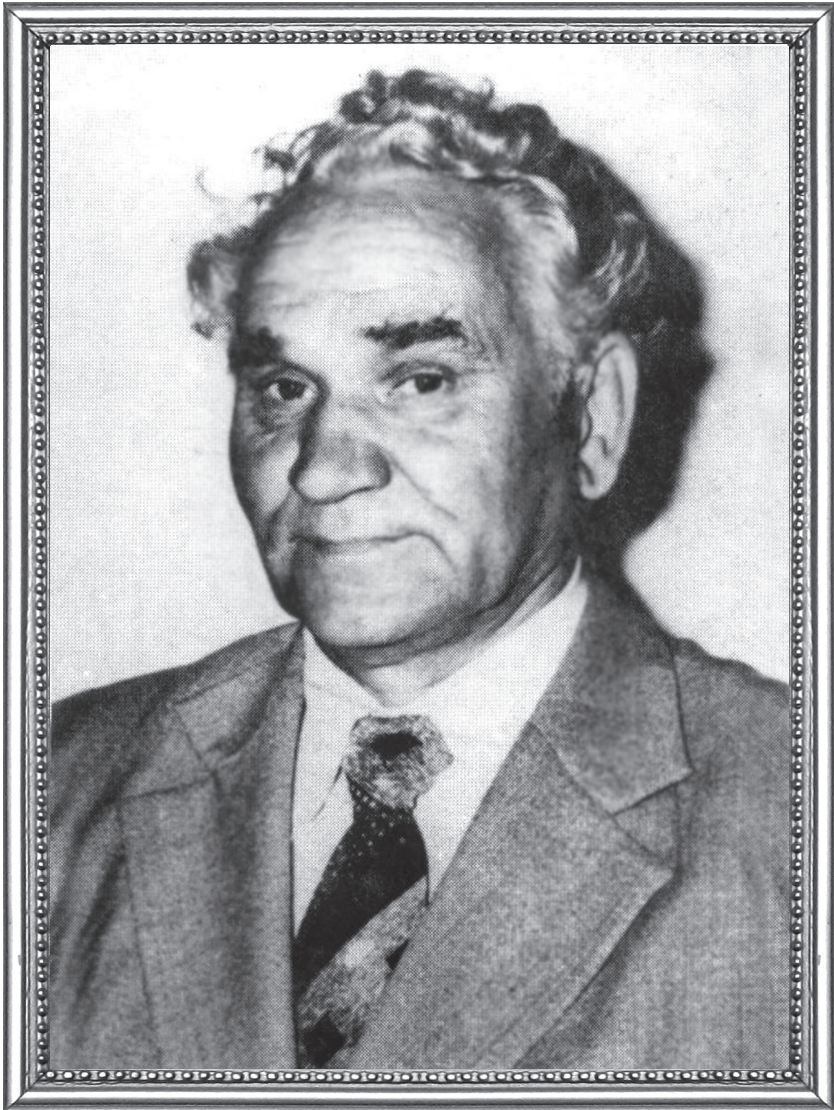
математик, механік, інженер

Доктор наук (1963), професор (1965).

Розвинув метод ортогональних багаточленів, який широко використовується при розв'язанні інтегральних та інтегродиференціальних рівнянь контактних задач.

Професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1971-2013).

Основні напрямки діяльності стосуються механіки деформованого твердого тіла і механіки руйнувань. Розробляв математичні проблеми механіки руйнувань, контактні задачі теорії пружності, змішані крайові задачі математичної фізики з розривами в середині області. Був керівником кафедри опору матеріалів в Одеському інженерно-будівельному інституті (1964). Завідував кафедрою методів математичної фізики в Інституті математики, економіки та механіки ОНУ імені І. І. Мечникова (1971). Іноземний член Російської академії архітектури та будівництва. Академік Академії наук вищої школи України (1993). Лауреат Державної премії України за цикл робіт «Сучасні проблеми механіки руйнування», за розробку високоефективних технологій оптоелектроніки і комунікаційних систем на їх основі (2009).

Віктор Олексійович Преснов

Преснов Віктор Олексійович
(1917-1987)
фізик

Доктор технічних наук (1959), кандидат фізико-математичних наук (1950), професор (1961).

Вперше в країні під його керівництвом були синтезовані й досліджені електричні і оптичні властивості напівпровідників штучних алмазів і кераміки.

Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 1968 р.).

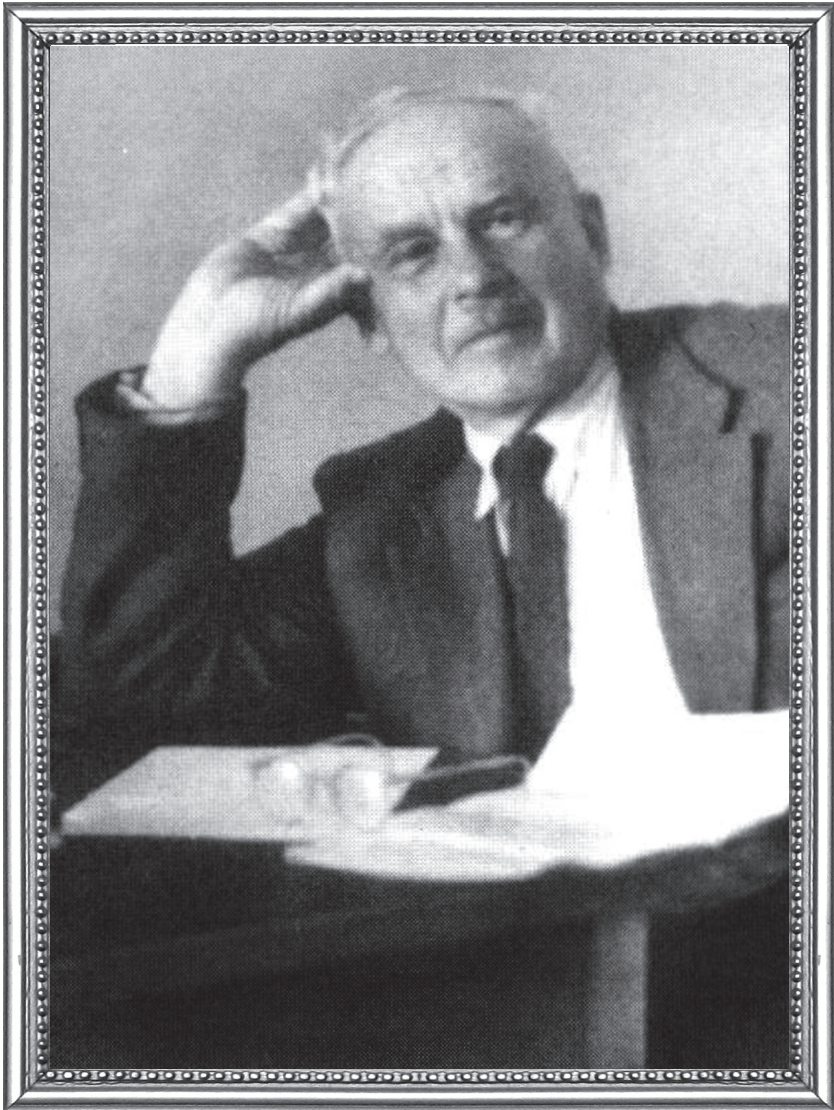
Розробив технологію вирощування монокристалів і епітаксійних шарів GaAs та виготовлення за замовленнями оборонних підприємств на його основі діодів. Розробив технологію очищення речовин та технологію хімічного аналізу високочистих речовин. Запропонував нові методи вирощування напівпровідникових плівок, нові способи модифікації властивостей напівпровідників шляхом введення домішок перехідних металів, оригінальні способи формування контактів металів із напівпровідниками і способи стабілізації поверхні напівпровідників. Професор, завідувач кафедри напівпровідників та діелектриків радіофізичного факультету Томського державного університету (1958-1964). Директор та науковий керівник НДІ напівпровідникових приборів Міністерства електронної промисловості (1964-1968). Заслужений діяч науки УРСР (1968). Лауреат Державної премії УРСР (1985).

Золоті імена ВНУ імені С.С.Меншикова (1865-2015)

Іван Іванович Пузанов

Пузанов Іван Іванович (1885-1971) — зоолог, зоогеограф, мандрівник, літератор.

Доктор наук (1938), професор (1933).

Захисник і популяризатор прогресивних ідей у природознавстві. Стояв біля витоків природоохоронного руху в країні.

Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1947-1971).

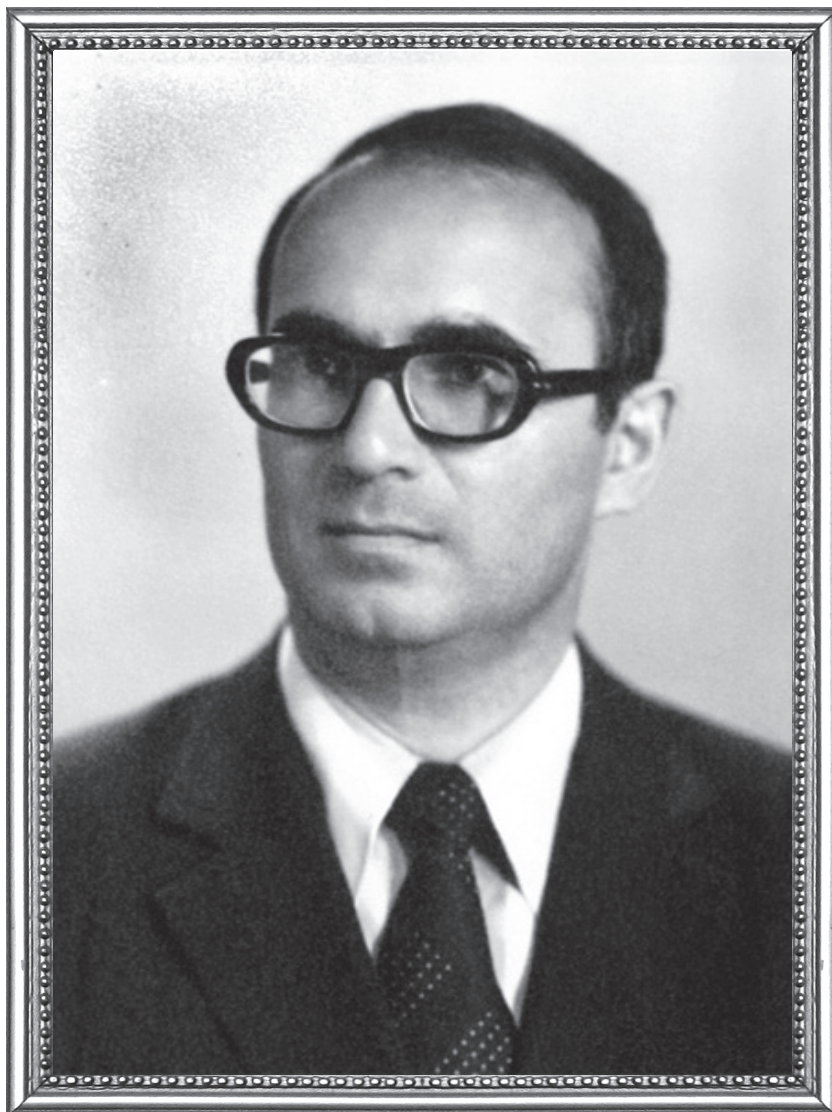
Організатор та керівник біологічних досліджень південної степової України. Праці присвячені вивченню зоології тварин, історії формування фауни (зокрема, Криму), охороні природи та раціональному використанню природних ресурсів. Послідовний борець з «лисенківщиною». Одним із перших в СРСР почав читати університетський курс охорони природи (1953). Один з розробників декрету про заснування Кримського заповідника (1919). Добився його захисту та розширення (1925). Член вченої ради Головного управління заповідників (1939). Брав участь у перевірках Лапландського, Кримського, Кавказького та Астраханського заповідників. Член Комісії з охорони природи при Академії наук УРСР (1955). Створив першу на Україні студентську природоохоронну дружину (1965). Заслужений діяч науки УРСР (1965). З 1993 р. в Україні існує Фонд захисту та відродження дикої природи імені професора І. І. Пузанова «Природна спадщина».

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Віктор Васильович Сердюк

Сердюк Віктор Васильович
(1934-1994)
фізик

Доктор наук (1972).

Засновник одеської наукової школи дослідників фізики напівпровідників.

Випускник (1956), професор (з 1974 р.), ректор (1975-1987) Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Фахівець у галузі фізики напівпровідників та діелектриків. Проводив комплексні дослідження електронних процесів у напівпровідниках групи A_2B_6 в умовах фотозбудження. Дослідив процеси випромінювальної рекомбінації у широкозонних напівпровідниках з метою створення світловипромінюючих структур. Розробив важливі аспекти теорії деградації напівпровідників та приладів на їх основі та ін. Автор 10 патентів на винаходи широкої тематики: від способу отримання фоточутливих плівок сульфїду кадмію до патенту на чутливий елемент газоаналізатора. У період ректорства університет отримав статус провідного вузу України з науково-дослідної роботи, при ньому була відкрита докторантура. На кошти від щорічного прибутку виконання господарчо-договірної тематики був побудований корпус гуманітарних факультетів, нові корпуси студентських гуртожитків, будівлі для викладачів. Почесний доктор природничих наук Угорщини. Заслужений працівник вищої школи України (1984).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Іван Федорович Синцов

Синцов Іван Федорович
(1845-1914)
вчений-геолог, палеонтолог

Доктор наук (1872).

Новатор у вивченні неогенових відкладів фауни в межах Півдня України.

Професор Новоросійського університету (1871-1900). Вивчав геоморфологію Причорноморського узбережжя.

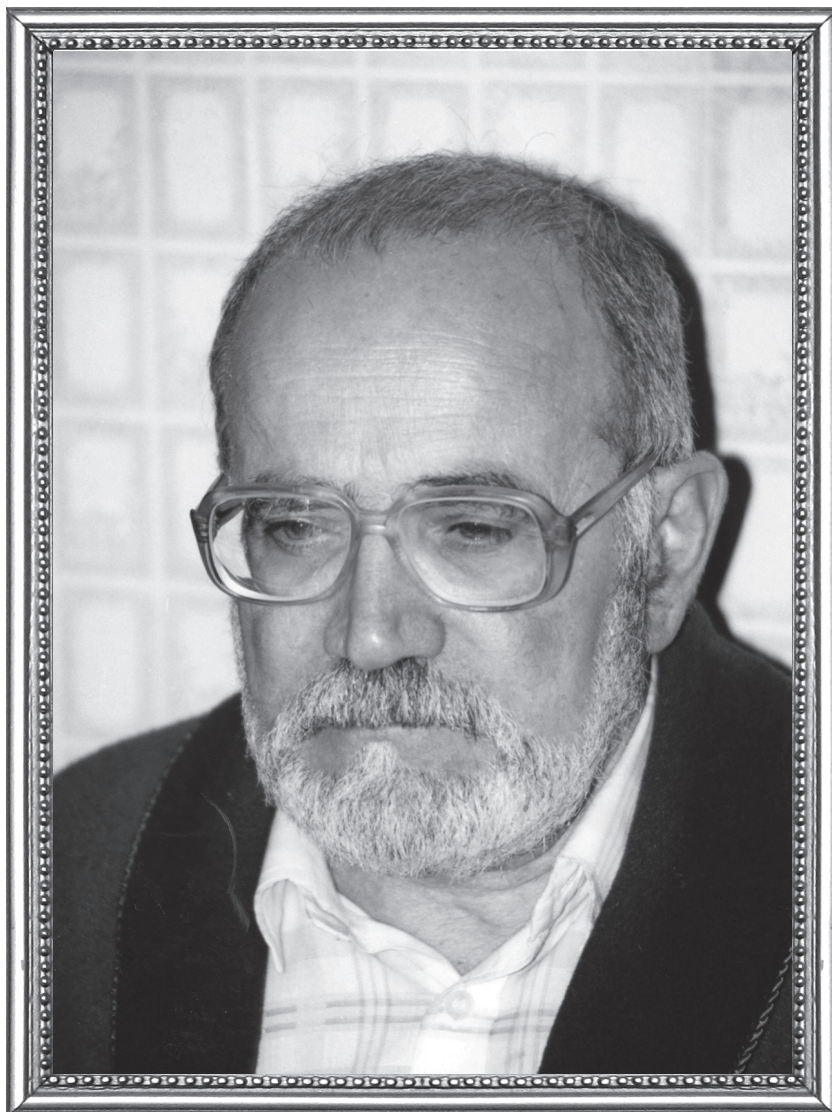
Здійснив перше стратиграфічне розшарування відкладів верхнього неогену в цьому регіоні, виділив новий Куяльницький ярус. Довів, що формування річкових долин Дністра і Південного Бугу відбулося у пліоценову добу. Вперше вказав на вік Суклейської тераси на Дністрі, Куяльницької тераси на лівому березі Куяльницького і Хаджибейського лиманів. Визначив вік Тарутинської тераси над Бузьким лиманом. Висунув найбільш точну на кінець XIX ст. теорію походження Одеських зсувів, багато положень якої залишилися актуальними і в наш час. Ставши гідрогеологом при Міністерстві фінансів (1900), приділяв увагу роботі в Геологічному музеї Академії наук. Член Санкт-Петербурзького мінералогічного товариства (1870). Член Новоросійського товариства дослідників природи (1871). Член Товариства любителів природознавства, антропології та етнографії при Московському університеті (1877).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Володимир Никифорович Станко

**Станко Володимир Никифорович
(1937-2008)**

історик, археолог, етнолог

Доктор наук (1983).

Засновник одеської наукової школи археологів.

Випускник, професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (з 1990 р.).

Вперше в історіографії розробив нові методики вивчення пам'ятників кам'яного віку та схеми комплексного аналізу структури мезолітичного соціуму. Використовував археологічні джерела у відновленні картин історичного минулого. За його ініціативою і керівництвом у структурі Інституту археології АН УРСР був створений Одеський відділ археології Північно-Західного Причорномор'я (1976-1989), основним науковим завданням якого стала організація та проведення охоронних робіт на новобудовах Одеської області. Створив і очолив кафедру археології та етнології України в ОДУ (1993). Декан історичного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова (1994-2003). Удостоєний Ордена Паїсія Хилендарського першого ступеня (Болгарія, 2004). Нагороджений почесними нагородами Міністерства освіти і науки України (2002), Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2002).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Гаврило Іванович Танфільєв

Танфільєв Гаврило Іванович
(1857-1928)
фізико-географ, геоботанік,
грунтознавець

Доктор наук (1912).

Фундатор і класик вітчизняної геоботаніки.
Один із творців вчення про зони природи.

Професор Новоросійського університету (1905-1920).

Створив учення про доісторичні степи. Вивчав географію боліт та взаємозв'язки між рослинністю і ґрунтами (зокрема в Степовій Україні). Розробив загальноприйнятий тепер у практиці ґрунтових досліджень метод скипання (польового визначення карбонатів у ґрунті за допомогою соляної кислоти). Довів, що безлісся степів спричинене засоленням ґрунтів і підґрунтя та пов'язане з посушливістю клімату. Розробив рекомендації із визначення найпридатніших ділянок степів для залісення деревними і чагарниковими породами. Склав першу ґрунтовну карту Європейської Росії, що дало надзвичайно багатий матеріал для фізико-географічного районування країни. Один із засновників наукового лукувництва у Росії. Очолював Науково-дослідну кафедру фізичної географії і геології в Одеському інституті народної освіти (1920-1928). Президент Новоросійського товариства дослідників природи (1911-1928). Заснував журнал «Ґрунтознавство». На його честь названий один із островів Малої Курильської гряди.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Авенір Іванович Уйомов

**Уйомов Авенір Іванович
(1928-2012)
філософ, логік,
методолог науки і теорії систем**

Доктор наук (1964).

Засновник однієї з трьох філософських шкіл, що існували в колишньому СРСР, — «школи Уйомова».

Професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1964-2012).

Створив загальну теорію висновків за аналогією і концепцію емпіричного реалізму. Виділив більше 50 формальних типів аналогічних умовиводів. Створив параметричну загальну теорію систем. Винайшов «мову тернарного опису» (МТО), тобто обчислення в рамках неklasичної формальної логіки. Завідував відділом теорії управління й системного аналізу в Одеському відділенні Інституту економіки Академії наук України (зараз — Інститут проблем ринку й економіко-екологічних досліджень НАН України) (1973-1996). Дійсний член Міжнародної академії науки, промисловості, освіти й мистецтва (Каліфорнія, США). Академік Академії історії та філософії природничих та технічних наук. Академік Української академії економічної кібернетики. Академік Міжнародної академії організаційних і управлінських наук. Дійсний член Міжнародної академії філософії. Голова Одеського філософського товариства (з 1968 р.).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мєднікова (1865-2015)

Василь Васильович Фащенко

**Фащенко Василь Васильович
(1929-1999)
літературознавець, критик**

Доктор наук (1970).

Найавторитетніший дослідник української новели.

Випускник (1954), професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1972-1999).

Автор фундаментальних досліджень з історії української літератури ХХ ст. Його роботи стали етапними у з'ясуванні суттєвих питань теорії новели в Україні, у вивченні індивідуального стилю провідних українських новелістів, зокрема Ю. Яновського, О. Довженка, О. Гончара, Остапа Вишні. В центрі наукових зацікавлень вченого перебувала поетика характеротворення в художній літературі. Виявляв посилений інтерес до розвитку сучасного йому літературного процесу. Член Спілки письменників України (1966). Лауреат Республіканської премії в галузі літературно-художньої критики імені О. Білецького (1979). Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1985).

Золоті імена ВНУ імені І.І.Мечникова (1865-2015)

Валеріан Олександрович Федосєєв

Федосєєв Валеріан Олександрович
(1910-1980)
фізик

Доктор наук (1961).

Засновник наукової школи з випаровування і горіння речовин в дисперсному вигляді. Його дослідження встановили пріоритет вітчизняної науки в галузі дії на атмосферні процеси.

Професор (з 1963 р.), проректор (1961-1970) Одеського державного університету імені І. І. Мечникова.

Брав активну участь в організації робіт з експериментальної метеорології. Першим у світі провів серію дослідів по осадженню хмар, запропонував метод штучного впливу на хмари. Винайшов метод осідання теплих наземних туманів і хмар, заснований на використанні гігроскопічних речовин, який отримав подальший розвиток і став загальноприйнятим. Відкриття вченого були застосовані в промисловості і використовувались Міністерством оборони країни. Так, у 1936 р. над Червоною площею в Москві під час військового параду, вперше в світі був задіяний його метод розсіяння туману за допомогою хлористого кальцію. Сприяв організації в Одеському університеті одного з визнаних наукових центрів у галузі фізики аерозолів. Створив та був першим науковим керівником Проблемної лабораторії фізики аеродисперсних систем в структурі ОДУ імені І. І. Мечникова (1959-1980).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Йосип Залманович Фішер

**Фішер Йосип Залманович
(1919-1995)
фізик-теоретик**

Доктор наук (1959).

Один із найвизначніших світових авторитетів у галузі теорії рідин.

Професор Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1963-1977).

Створив одеську наукову школу теоретичної фізики рідин. Тематика наукових досліджень охоплювала практично всі питання фізики рідкого стану речовин, а також ряд питань теорії гравітації. Серед них — статистична теорія об'ємних і поверхневих властивостей простих рідин; теорія критичних явищ в рідинах і розчинах; природа аномальних властивостей води і теорія гідратації; поведінка домішок в рідкому гелії; теорія теплових гідродинамічних флуктуацій, теорія кінетичних коефіцієнтів у рідинах та ін. Автор однієї з перших у світі монографій із статистичної теорії рідин. У 1961-1963 рр. працював професором кафедри ядерної фізики Білоруського державного університету. В ОДУ імені І. І. Мечникова керував кафедрою теоретичної фізики (з 1963 р.). За часів його керування кафедра підняла рівень своїх наукових досліджень і отримала світове визнання.

Золоті імена ОНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Георгій Васильович Флоровський

Флоровський Георгій Васильович
(1893-1979)
філософ, богослов,
історик культури і церкви

Почесний доктор університету Нотр-Дам, Вельського та Пристонського університетів.

Діяч екуменічного руху.

Випускник (1916), приват-доцент (1920) Новоросійського університету. Основні праці присвячені візантології, культурології, історії російської філософії.

Відстоював історичне значення прийняття Руссю християнських цінностей і начал. У 1925 р. отримав запрошення на кафедру патристики Православного Богословського інституту імені преподобного Сергія Радонезького в Парижі. Рукопокладений на священника патріаршим екзархом Західної Європи (Вселенський Патріархат) (1932). Один із засновників та член Всесвітньої ради церков (1948). Професор, декан Свято-Володимирської духовної академії в Нью-Йорку (1948), одночасно читав лекції у Колумбійському університеті. З 1958 р. — завідуючий кафедрою історії Східної церкви Гарвардського університету. З 1964 р. викладав у Принстонській духовній семінарії та у Пристонському університеті. Член Афіїнської академії, член Американської академії мистецтв і науки, член Брюссельської академії релігійних наук, член Британської академії. В ОНУ імені І. І. Мечникова впроваджена іменна стипендія імені Г. Флоровського (1995), проводяться наукові читання пам'яті Г. Флоровського (з 1998 р.).

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Володимир Аронович Хавкін

**Хавкін Володимир Аронович
(1860-1930)
мікробіолог, імунолог, бактеріолог**

Доктор наук. Лікар-подвижник.

Створив першу в історії вакцину проти чуми та холери.

Випускник Новоросійського університету (1884).

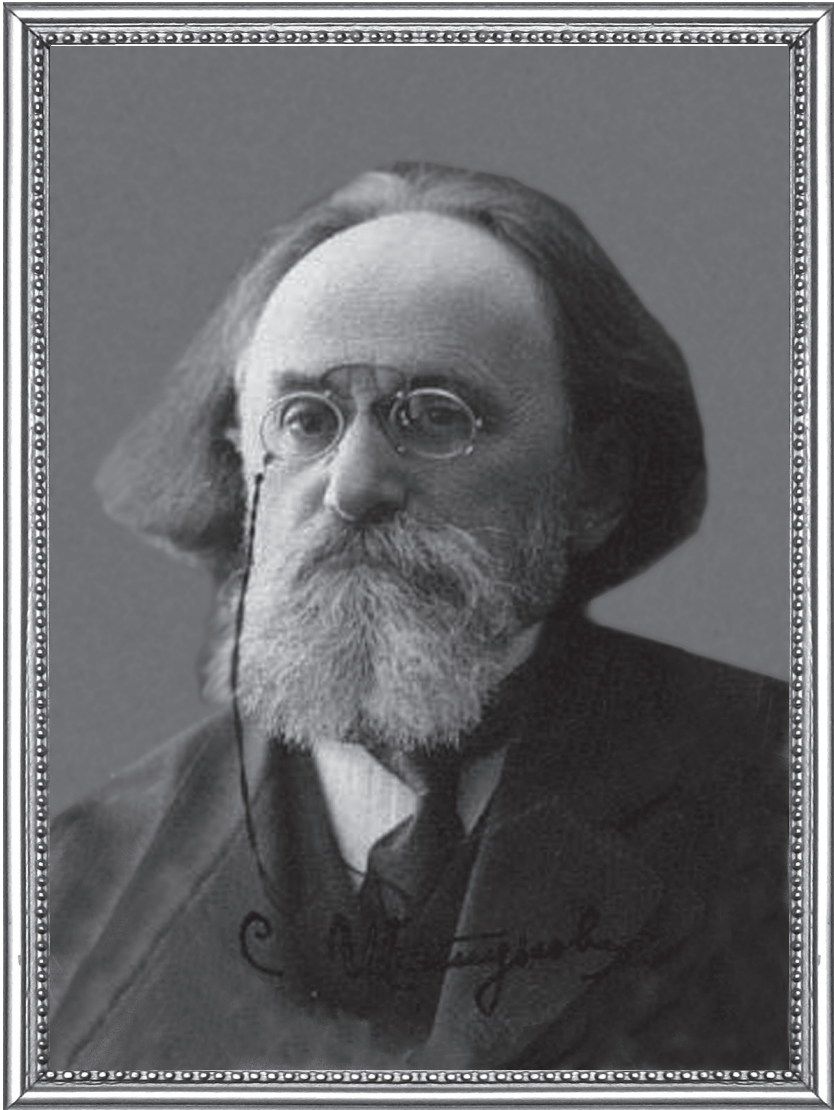
Працював у лабораторії І. І. Мечникова спочатку в Одесі, а пізніше — в Парижі. Приват-доцент Женевського університету в Швейцарії (1888). Працював в Індії, де під його керівництвом було вакциновано понад 4 млн людей (з 1896 р.). Головний бактеріолог індійського уряду та директор Бомбейської протичумної лабораторії (пізніше — Інститут Хавкіна). Почесний член багатьох наукових товариств та академій країн Європи й Азії. Був удостоєний премії Паризької медичної академії за роботи по вакцинації проти холери (1909). Національний герой Індії. Королева Вікторія нагородила В. А. Хавкіна одним із вищих орденів Британської імперії (1897). В Ізраїлі комітет його пам'яті організував урочисту посадку 1000 дерев у Лісі миру імені Д. Кеннеді, де відтепер розташований меморіальний гай Володимира Хавкіна.

Золоті імена ВНУ імені І. І. Мечникова (1865-2015)

Самуїл Йосипович Шатуновський

Шатуновський Самуїл Йосипович
(1859-1929)
математик

Магістр наук (1917). Професор (1919).

Один із основоположників конструктивного напрямку в сучасній математиці.

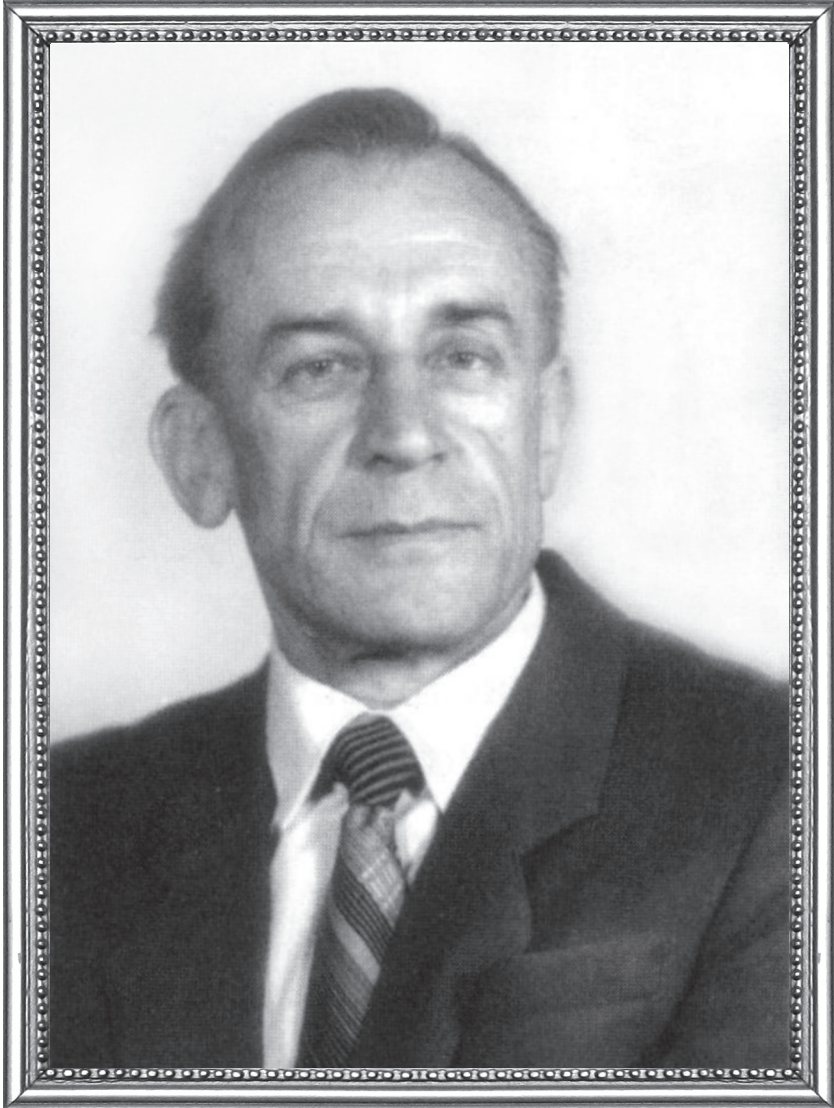
Приват-доцент (1905-1919), професор Новоросійського університету (1919-1920), професор Одеського інституту народної освіти (1919-1929).

Фундатор та керівник одеської математичної школи. Основні праці стосуються алгебри аналізу, геометрії, та теорії чисел. Найважливіші роботи присвячені логічному обґрунтуванню основних математичних понять. Блискучо й остаточно розв'язав задачу обґрунтування поняття нерівності і тим самим, розв'язав важливу частину загальної проблеми обґрунтування арифметики за допомогою аксіом, віднесена до найбільш важливих проблем обґрунтування математики. Аксіоматично обґрунтував поняття площі фігур. Виклав теорію Галуа на основі поняття функціонального модуля. Працював над узагальненням поняття межі. Перший вказав на неприпустимість беззастережного застосування до нескінченних процесів логічного закону виключеного третього і т. ч. повинен вважатися попередником сучасного інтуїціонізму. На 47 році життя, отримавши спеціальний дозвіл від Міністерства народної освіти на магістерський іспит, став приват-доцентом, а після революції — професором в Одесі.

Золоті імена ОШУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Генріх Іванович Швебс

Швебс Генріх Іванович
(1929-2003)
географ, гідролог, еніолог

Доктор наук (1972), професор (1973).

Фундатор наукової школи з географічних основ раціонального використання ґрунтових ресурсів та водної ерозії. Організатор наукової школи з наукової езотерики (розділу нового міждисциплінарного наукового напрямку – еніології).

Професор, проректор з наукової роботи Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (1975-2003).

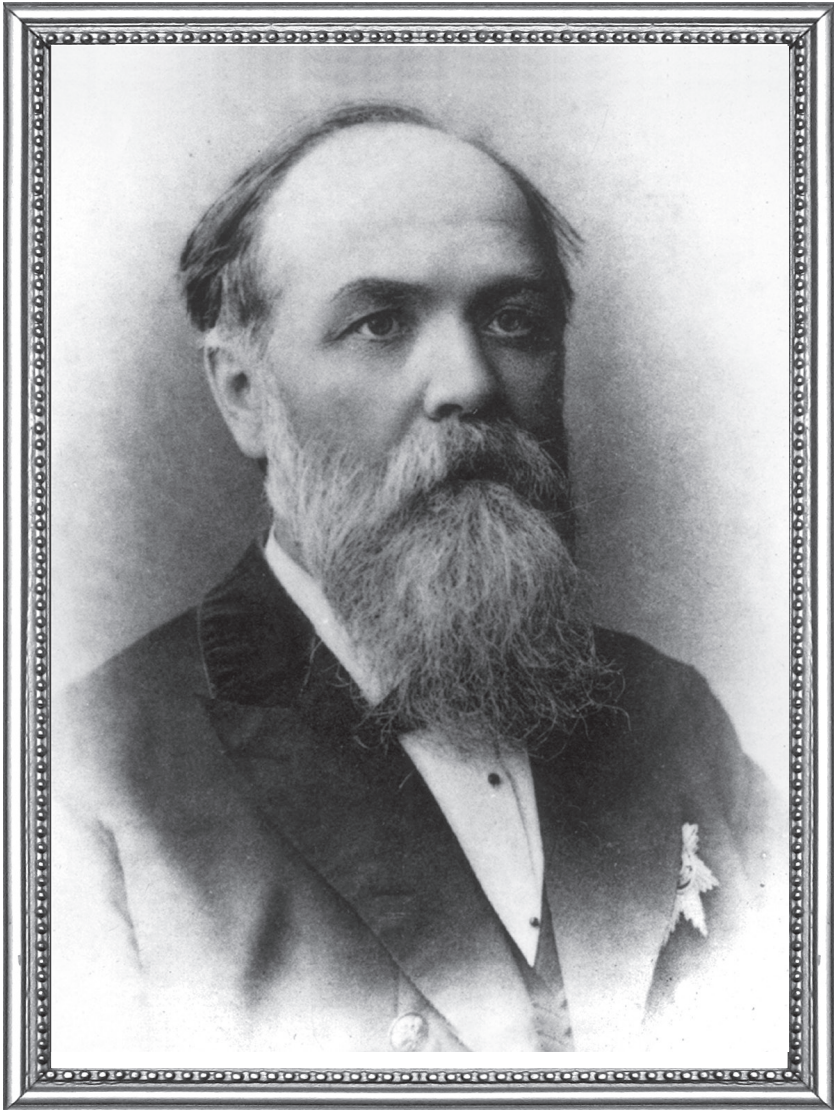
Проводив наукову діяльність у галузі оптимізації життєдіяльності, охорони природи, соціально-екологічного обладнання суспільства, пошуку нестандартних шляхів вирішення проблем людства. За його ініціативою в навчальні плани геолого-географічного факультету ОДУ імені І. І. Мечникова був введений курс викладання основ геоінформаційних систем. На базі факультету була створена перша в Україні навчальна ГІС-лабораторія для проходження практики, написання курсових і дипломних робіт. Член Географічного товариства (1954) та Товариства ґрунтознавців (1973). Очолював Одеський відділ Географічного товариства (1974-2003). Лауреат Державної премії України (1993).

Золоті імена ОШУ імені І.І. Мечникова (1865-2015)

Федір Никифорович Шведов

Шведов Федір Никифорович
(1840-1905)
фізик

Доктор наук (1870), професор (1870).

Вперше в науці відкрив пружність форми і аномалію в'язкості колоїдних розчинів. Засновник всевітньо відомої методики вивчення річних кілець дерев — дендрохронології.

Професор (1870-1905), ректор (1895-1903) Новоросійського університету.

Вивчав реологію дисперсних систем, пружність форми та аномалію в'язкості колоїдних розчинів. Виходячи з експериментальних даних по процесах релаксації для піввідсоткового водного розчину желатину, вивів теоретично своє класичне рівняння стаціонарного в'язко-пластичного плину речовини. Виявив і описав співвідношення між товщиною річних кілець дерев із чергуванням посушливих і дощових років. Протягом 15 років перебував на різних керівних посадах в Новоросійському університеті (1877-1903). Увійшов в історію університету як ректор-будівник. Був головою комісії, яка керувала возведенням комплексу споруд для лабораторій та клінік медичного факультету, споруд для фізико-математичного, історико-філологічного, юридичного факультетів університету та музею витончених мистецтв і бібліотеки університету (1894-1904). Був однією із самих помітних фігур у російській фізичній педагогіці, вперше ввів лабораторні заняття з фізики для студентів Новоросійського університету.

Золоті імена ОШУ імені С.І. Мечникова (1865-2015)

Ернст Романович Штерн

Штерн Ернст Романович
(1859-1924)
історик, археолог

Доктор наук (1884), професор (1886).

Зробив ряд видатних відкриттів в історії грецької колонізації.

Професор Новоросійського університету (1886-1911).

Працював над історією Давньої Греції та Риму, грецької колонізації Північного Причорномор'я, епіграфічними пам'ятниками Ольвії, Керчі, Феодосії. З його ім'ям пов'язують новий етап в археологічних дослідженнях Північного Причорномор'я на рубежі XIX-XX ст. Заслугою стала локалізація античної Тіри на місці Акермана (Білгород-Дністровський), початок розкопок давньогрецького поселення на о. Березань (1904), відкриття трипільського поселення в с. Петрени Бельцького повіту Бессарабської губернії (1902-1903), розкриття найбільших археологічних фальсифікацій (1896). Вивів на новий рівень музеєзнавство як науку. В Новоросійському університеті працював доцентом, професором по кафедрі класичної філології, деканом історико-філологічного факультету (1905-1909). Директор музею Одеського товариства історії та старожитностей (1896-1909). Дійсний член Московського археологічного товариства. Переїхавши до Німеччини, два рази обирався ректором університету в Галле (1921-1924).

Додатки

Додаток 1 **Алфавітний покажчик імен**

Аганін М. А.	76-77	Каган В. Ф.	142-143
Андрусов М. І.	26-27	Каришковський П. Й. .	144-145
Апшатов С. Й.	126-127	Карпенко Ю. О.	86-87
Бардах Я. Ю.	128-129	Кирилов Є. А.	146-147
Богатський О. В.	28-29	Кирпичников О. І.	88-89
Богомолець О. О.	30-31	Клосовський О. В.	90-91
Браунер О. О.	130-131	Ковалевський О. О.	48-49
Бурксер Є. С.	78-79	Кондаков Н. П.	50-51
Василенко М. П.	32-33	Кононович О. К.	148-149
Вітте С. Ю.	132-133	Крейн М. Г.	92-93
Воронін В. В.	34-35	Криштофович А. М. ...	52-53
Гамалія М. Ф.	36-37	Ланге М. М.	150-151
Гамов Г. (Джордж) А. ..	80-81	Линниченко І. А.	94-95
Герасюта М. Ф.	82-83	Липський В. І.	96-97
Глауберман А. Ю. ...	134-135	Лігін В. М.	152-153
Головкінський М. О. .	136-137	Ляпунов О. М.	54-55
Григорович В. І.	84-85	Мандельштам Л. І.	16-17
Громашевський Л. В. ..	38-39	Мелікішвілі (Меліков) П. Г. .	98-99
Елькін Д. Г.	138-139	Мечников І. І.	10-13
Заболотний Д. К.	40-41	Овсянико-Куликовський Д. М.	56-57
Заленський В. В.	42-43	Орлов О. Я.	58-59
Зелінський І. П.	140-141	Петренко-Критченко П. І. ...	100-101
Зелінський М. Д.	44-45	Пильчиков М. Д.	154-155
Істрін В. М.	46-47		

Писаржевський Л. В.	60-61	Тульчинська В. П.	114-115
Підвисоцький В. В.	102-103	Уйомов А. І.	170-171
Покровський К. Д.	104-105	Успенський Ф. І.	70-71
Попов Г. Я.	156-157	Фармаковський Б. В.	116-117
Преснов В. О.	158-159	Фащенко В. В.	172-173
Пузанов І. І.	160-161	Федосєєв В. О.	174-175
Рубенчик Л. Й.	106-107	Філатов В. П.	18-19
Рубінштейн С. Л.	108-109	Фішер Й. З.	176-177
Сапегін А. О.	62-63	Флоровський Г. В.	178-179
Сердюк В. В.	162-163	Фрумкін О. Н.	20-21
Сеченов І. М.	110-111	Хавкін В. А.	180-181
Синцов І. Ф.	164-165	Ценковський Л. С.	118-119
Слабченко М. Є.	64-65	Цесевич В. П.	120-121
Стадніков Г. Л.	22-23	Чеботарьов М. Г.	122-123
Станко В. Н.	166-167	Шатуновський С. Й.	182-183
Танфільєв Г. І.	168-169	Швебс Г. І.	184-185
Тарасевич Л. О.	66-67	Шведов Ф. Н.	186-187
Томсон О. І.	112-113	Штерн Е. Р., фон	188-189
Третьяков Д. К.	68-69	Ягич І. (Ватрослав) В.	72-73

Додаток 2
Премії імені видатних вчених,
які присуджує Національна академія наук
України

Премія імені **О. О. Богомольця** за видатні наукові роботи в галузі фізіології та патофізіології (1953)

Премія імені **М. П. Василенка** за видатні наукові роботи в галузі держави і права України (1991)

Премія імені **Д. К. Заболотного** за видатні наукові роботи в галузі мікробіології, вірусології, епідеміології (1967)

Премія імені **М. Г. Крейна** за видатні наукові роботи в галузі геометрії і топології (2007)

Премія імені **І. І. Мечникова** за видатні роботи в галузі мікробіології, імунології та геронтології (1995)

Премія імені **Л. В. Писаржевського** за видатні наукові роботи в галузі хімії та хімічної технології (1964)

Додаток 3
Список професорів і випускників
(за галузями наук)

Біологи

Бардах Яків Юлійович (1857-1929) – біолог, мікробіолог

Богомолець Олександр Олександрович (1881-1946) – біолог

Браунер Олександр Олександрович (1857-1941) – біолог, зоолог, археолог

Гамалія Микола Федорович (1859-1949) – біолог, мікробіолог

Заболотний Данило Кирилович (1866-1929) – біолог, мікробіолог

Заленський Володимир Володимирович (1847-1918) – біолог, зоолог

Ковалевський Олександр Онуфрійович (1840-1901) – біолог, зоолог

Липський Володимир Іполитович (1863-1937) – біолог, ботанік

Мечников Ілля Ілліч (1845-1916) – біолог, фізіолог

Пузанов Іван Іванович (1885-1971) – біолог, зоолог

Рубенчик Лев Йосипович (1896-1988) – біолог, мікробіолог

Сапегін Андрій Опанасович (1883-1946) – біолог, селекціонер

Сеченов Іван Михайлович (1829-1905) – біолог, фізіолог

Тарасевич Лев Олександрович (1868-1927) – біолог, мікробіолог

Третьяков Дмитро Костянтинович (1878-1950) – біолог, зоолог

Тульчинська Віра Петрівна (1907-1994) – біолог, мікробіолог

Хавкін Володимир Аронович (1860-1930) – біолог, мікробіолог

Ценковський Лев Семенович (1822-1887) – біолог, ботанік

Історики

Апшатов Семен Йосипович (1930-2003) – історик, політолог

Василенко Микола Прокопович (1866-1935) – історик

Каришковський Петро Йосипович (1921-1988) – історик, археолог

Кондаков Никодим Павлович (1844-1925) – історик, археолог

Линниченко Іван Андрійович (1857-1926) – історик, археолог

Слабченко Михайло Єлисейович (1882-1952) – історик, правник

Станко Володимир Никифорович (1937-2008) – історик, археолог, етнолог

Успенський Федір Іванович (1845-1928) – історик, археолог

Фармаковський Борис Володимирович (1870-1928) – історик, археолог

Штерн Ернст Романович (1859-1924) – історик, археолог

Фізики. Геофізики. Астрономи

Аганін Марко Абрамович (1876-1940) – геофізик

Гамов Георгій (Джордж) Антонович (1904-1968) – фізик

Глауберман Абба Юхимович (1917-1974) – фізик

Кирилов Єлпідіфор Анемподістовіч (1883-1964) – фізик

Клосовський Олександр Вікентійович (1846-1917) – фізик, геофізик

Кононович Олександр Костянтинівич (1850-1910) – астроном

Мандельштам Леонід Ісаакович (1879-1944) – фізик

Орлов Олександр Якович (1880-1954) – астроном

Пильчиков Микола Дмитрович (1857-1908) – фізик

Покровський Костянтин Доримедонтович (1868-1944) – астроном

Преснов Віктор Олексійович (1917-1987) – фізик

Сердюк Віктор Васильович (1934-1994) – фізик

Федосєєв Валеріан Олександрович (1910-1980) – фізик

Фішер Йосип Залманович (1919-1995) – фізик

Цесевич Володимир Платонович (1907-1983) – астроном

Шведов Федір Никифорович (1840-1905) – фізик

Філологи

Григорович Віктор Іванович (1815-1876) – філолог

Істрін Василь Михайлович (1865-1937) – філолог, літературознавець

Карпенко Юрій Олександрович (1929-2009) – філолог, мовознавець

Кирпичников Олександр Іванович (1845-1903) – філолог, літературознавець

Овсянико-Куликовський Дмитро Миколайович (1853-1920) – філолог, мовознавець

Томсон Олександр Іванович (1860-1935) – філолог

Фащенко Василь Васильович (1929-1999) – філолог, літературознавець

Ягич Ігнатій (Ватрослав) Вікентійович (1838-1923) – філолог

Хіміки

Богатський Олексій Всеволодович (1929-1983) – хімік

Бурксер Євген Самійлович (1887-1965) – геохімік

Зелінський Микола Дмитрович (1861-1953) – хімік

Мелікішвілі (Меліков) Петро Григорович (1850-1927) – хімік

Петренко-Критченко Павло Іванович (1866-1944) – хімік

Писаржевський Лев Володимирович (1874-1938) – хімік

Стадніков Георгій Леонтійович (1880-1973) – хімік

Фрумкін Олександр Наумович (1895-1976) – хімік

Геологи. Географи

Андрусов Микола Іванович (1861-1924) — геолог

Головкінський Микола Олексійович (1834-1897) — геолог

Зелінський Ігор Петрович (1933-2002) — геолог

Криштофович Африкан Миколайович (1885-1953) — геолог

Синцов Іван Федорович (1845-1914) — геолог

Танфільєв Гаврило Іванович (1857-1928) — географ

Швебс Генріх Іванович (1929-2003) — географ

Математики. Механіки

Вітте Сергій Юлійович (1849-1915) — математик

Герасюта Микола Федорович (1919-1987) — математик, конструктор

Каган Веніамін Федорович (1869-1953) — математик, механік

Крейн Марко Григорович (1907-1989) — математик, механік

Лігін Валеріан Миколайович (1846-1900) — математик, механік

Ляпунов Олександр Михайлович (1857-1918) — математик, механік

Попов Геннадій Якович (1932-2013) — математик, механік

Чеботарьов Микола Григорович (1894-1947) – математик

Шатуновський Самуїл Йосипович (1859-1929) – математик

Філософи. Психологи. Богослови

Елькін Давид Генріхович (1895-1983) – психолог, педагог

Ланге Микола Миколайович (1858-1921) – філософ, психолог, педагог

Рубінштейн Сергій Леонідович (1889-1960) – філософ, психолог, педагог

Уйомов Авенір Іванович (1928-2012) – філософ, логік

Флоровський Георгій Васильович (1893-1979) – філософ, богослов, історик

Лікарі

Воронін Володимир Васильович (1870-1960) – лікар

Громашевський Лев Васильович (1887-1980) – лікар

Підвисоцький Володимир Валеріанович (1857-1913) – лікар, мікробіолог

Філатов Володимир Петрович (1879-1956) – лікар

Список використаних джерел

1. Видатні вчені Національної академії наук України. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918-1998) : путівник / НАНУ України [та ін.] ; гол. ред. О. С. Оніщенко. — Київ, 1998. — 307 с.
2. Випускники Одеського (Новоросійського) університету : енцикл. словник : [у 2 вип.]. — Вип. 1. — Одеса, 2005. — Вип. 2. — Одеса, 2010.
3. Вкарбовані в літопис науки / уклад. : С. М. Куделко, А. В. Григор'єв. — Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. — 206 с.
4. Історія Академії наук Української РСР : у 2 кн. / редкол. : Патон Б. Є. (гол. ред.) [та ін.]. — Київ, 1967.
5. Історія Національної академії наук України, 1918-1933 / упоряд. : Колобов О. О. [та ін.] ; відп. ред. О. С. Оніщенко ; НАНУ України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2002. — 449 с.
6. Історія Національної академії наук України, 1924-1928 / упоряд. : Кучмаренко В. А. [та ін.] ; відп. ред. О. С. Оніщенко ; НАНУ України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 1998. — 763 с.
7. Історія Національної академії наук України, 1934-1937 / упоряд. : Кучмаренко В. А. [та ін.] ; відп. ред. О. С. Оніщенко ; НАНУ України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2003. — 829 с.
8. Історія Національної академії наук України, 1938-1941 / упоряд. : Кучмаренко В. А. [та ін.] ; відп. ред. О. С. Оніщенко ; НАНУ України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вер-

- надського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2003. — 918 с.
9. Історія Національної академії наук України, 1941-1945 : у 2 ч. / упоряд. Л. М. Яременко [та ін.] ; відп. ред. О. С. Оніщенко ; НАНУ України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. — Київ, 2007. — Ч. 1. — 804 с. ; Ч. 2. — 574 с.
10. Історія Національної академії наук України, 1946-1950 : у 2 ч. / упоряд. : Л. М. Яременко [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2008. — Ч. 1. — 599 с. ; Ч. 2. — 713 с.
11. Історія Національної академії наук України, 1951-1955 : у 2 ч. / упоряд. : Л. М. Яременко [та ін.] ; гол. ред. О. С. Оніщенко ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. — Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2012. — Ч. 1. — 880 с. ; Ч. 2. — 915 с.
12. Комков Г. Д. Академия наук СССР : крат. ист. очерк : в 2 т. / Г. Д. Комков, Б. В. Лившин, Л. К. Семенов. — 2-е изд. — М. : Наука, 1977. — Т. 1. — 383 с. ; Т. 2. — 455 с.
13. Лауреати Державних премій України в галузі науки і техніки, 1992-2008 роки / авт. вступ. ст. : Б. Є. Патон ; авт.-упоряд. : В. С. Стогній, О. І. Жданенко. — Київ, 2009. — 306 с.
14. Лауреаты Нобелевской премии : энциклопедия : в 2 кн. : пер. с англ. / отв. ред. : Е. Ф. Губский. — М. : Прогресс, 1992. — Кн. 1. — 740 с. ; Кн. 2. — 852 с.
15. Левченко О. С. Нобелівська інтелектуальна еліта й Україна / О. С. Левченко ; передмова : М. А. Павловський. — Тернопіль : Лілея, 2000. — 279 с.

16. Матвеева Л. В. Нариси з історії Всеукраїнської академії наук / Матвеева Л. В. ; НАНУ України ; Ін-т сходознавства ім. А. Кримського. — Київ : Стилос, 2003. — 294 с.
17. Материалы для истории Императорской академии наук : в 10 т. — СПб., 1885-1890.
18. Мезенин Н. А. Лауреаты Демидовских премий Петербургской академии наук, 1832-1865 / отв. ред. Н. И. Невская ; АН СССР. — Л. : Наука, 1987. — 201 с.
19. Мусский С. А. Сто великих нобелевских лауреатов / С. А. Мусский. — М. : Вече, 2008. — 478 с.
20. Наука, техника, общество и нобелевское движение в третьем тысячелетии : программа междунар. конгресса междунар. встречи-конференции лауреатов Нобелевских премий и нобелистов (20-24 мая, 2002 г. ; Тамбов-Москва) / Тамбов. гос. ун-т им. Г. Р. Державина. — Тамбов, 2002. — 8 с.
21. Научные школы: проблемы теории и практики / В. И. Астахова, Е. В. Астахова, А. А. Гайков [и др.]. — Харьков, 2005. — 331 с.
22. Національна академія наук України, 1918-2008 / упоряд. : О. С. Онищенко, М. В. Попович, В. Л. Богданов та ін. ; НАНУ України ; голов. ред. Б. Є. Патон ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України. — Київ : Вид-во КММ, 2008. — 624 с.
23. Національна академія наук України. Персональний склад, 1918-2003 / уклад. : В. М. Палій, Ю. О. Храмов ; Міжнар. асоц. акад. наук. — Київ : Фенікс, 2003. — 352 с.
24. Нобелистика на рубеже ХХІ века : VI Международная встреча-конференция лауреатов Нобелевских премий и нобелистов : труды МИНЦ / под ред. : В. М. Тютюнник ; Тамбов. гос. ун-т им. Г. Р. Державина. — Тамбов, 2001. — Т. 1, ч. 1. — 142 с.

25. Одеські історики : енциклопедичне видання / відп. ред. В. А. Савченко. — Одеса, 2009. — Т. 1 : Початок XIX — середина XX ст. — 2009. — 478 с.
26. Осипов Ю. С. Академия наук в истории Российского государства. — М., 1999.
27. Пекарский П. П. История Императорской академии наук в Петербурге / Пекарский П. П. — СПб., 1870-1873. — Т. 1-2.
28. Персональный состав. Действительные члены, члены-корреспонденты, почетные члены, иностранные члены : в 2 кн. / Академия наук СССР. — М. : Наука, 1974.
29. Попов В. М. Учені вузів Української РСР / В. М. Попов, В. І. Полурез, Ю. П. Дяченко. — Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. — 516 с.
30. Порев С. М. Університет і наука. Епістемологія, методологія і педагогіка виробництв знань / С. М. Порев ; НАНУ України, Ін-т магнетизму. — Київ : Хімджест, 2012. — 382 с.
31. Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. словн. : у 4 т. — Одеса, 2005.
32. Сепиашвили Р. И. Лауреаты Нобелевской премии в области физиологии и медицины / Р. И. Сепиашвили. — М. : Медицина-Здоровье, 2005. — 32 с.
33. Сульман Р. Завещание Альфреда Нобеля: история Нобелевских премий : пер. с англ. / Р. Сульман. — М. : Мир, 1993. — 142 с.
34. Цибань В. О. Нагороди Національної академії наук України / В. О. Цибань ; НАНУ України ; відп. ред. В. М. Палій. — 2-ге вид, перероб. і доп. — Київ : Академперіодика, 2013. — 493 с.

Довідкове видання

**Золоті імена
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
(1865 – 2015)**

Науковий довідник

2-ге видання, перероблене і доповнене

Упорядники:

ПОДРЕЗОВА Марина Олексіївна
САМОДУРОВА Віра Володимирівна

Верстка

Вітвицька Валентина Геннадіївна

Підписано до друку 01.03.2016 р. Ум.-друк. арк. 16,5. Формат 70x100/16.
Зам. № 1319. Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(свідцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4215 від 22.11.2011 р.)
65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39